

JAVNI BILJEŽNIK
broj 33/2010.

Mr. sc. Zorislav Kaleb,
sudac Općinskoga kaznenog suda u Zagrebu

Dužnost članova uprava i izvršnih direktora u slučaju insolventnosti i gubitka društva

1. UVOD

Kaznene odredbe u Zakonu o trgovačkim društvima¹ (dalje: ZTD), kao izvan kaznenim zakonom, uz odredbe Kaznenog zakona² imaju za cilj opću prevenciju u pogledu smanjenja gospodarskog kriminala te uvođenje discipline u poslovanje trgovačkim društvima te veću odgovornost organa istih. U više se slučajeva upućuju na primjenu blanketnih odredbi istog, a i drugih zakona (odredbi ZTD-a, Stečajnog zakona, Zakona o računovodstvu i dr.). Članovi uprave društva za štetu pored kaznene odgovornosti mogu zajedno s članovima nadzornog odbora odgovarati solidarno osobno cijelom svojom imovinom po načelu pretpostavljene krivnje.

Od stupanja na snagu Zakona 1. siječnja 1995. do 2000. uglavnom se nisu primjenjivane kaznene odredbe Zakona o trgovačkim društvima, a nakon toga samo za dva djela, te je stoga sudska praksa manjkava. U radu se predlažu i izmjene pojedinih odredbi Zakona radi usklađenja sa općim kaznenim zakonodavstvom.

U isto vrijeme je došlo i do određenih negativnih pojava u društvu tzv. gospodarskog kriminala koji se je ogledao posebice u prijevarama iza 1995. g. od kojih su najčešće preuzimanje robe, a potom neplaćanje ili primitak novca a neisporučivanje robe. Neplaćanje se kao posljedice recesiji ponavlja tijekom 2009-2010. Javlja se i ostali sofisticirani oblici kriminaliteta tijekom pretvorbe i privatizacije kroz prebacivanja novca na druge firme, rasprodaja imovine i dr. čija su posljedica stečajevi i gubici radnih mjesta. Kao najčešća kaznena djela u gospodarstvu možemo istaknuti zlouporabe položaja i ovlasti i krivotvorenje isprava. ZTD je predvidio šest kaznenih djela, više prekršaja za pravne i fizičke osobe, te kazne registarskog suda sve s ciljem da se discipliniraju gospodarski subjekti odnosno uvede red u njihovo poslovanje.

Potrebno je ukazati na naročitu važnost interdisciplinarnog pristupa ovoj temi koje čini novo znanstveno kapitala te neka kaznena djela iz KZ-a što čini jednu cjelinu. **Novela ZTD-a** iz 2009. koja je stupa na snagu 1. svibnja 2010. nije izmijenila bitno kaznene odredbe u zakonu posebice ne kaznenu odredbu predmetnog djela.

1.1. Općenito o kaznenim djelima u Zakonu o trgovačkim društvima

Odredbe o kaznenim djelima u ZTD-u čine cjelinu sporednog (dopunskog) kaznenog zakonodavstva a njihove su opće značajke su: da postoji više kaznenih djela i velik broj oblika ostvarenja pojedinih kaznenih djela koje su blanketne odredbe. U većini oblika pojedinih djela radi se o djelima koja mogu počinuti samo osobe s određenim (npr. član uprave), a posebni modeli predviđanja kazni se znatno razlikuju od kaznenih okvira u općem kaznenom zakonodavstvu (u većini slučajeva do dvije godine što je rijetkost u Kaznenom zakonu). Maksimalne zapriječene kazne jednake su kaznama koje se u općem kaznenom zakonodavstvu predviđaju za laka i vrlo laka kaznena djela.

Utvrđenje počinitelja kaznenog djela i izricanje kazni, provodi se po odredbama Zakona o kaznenom postupku (ZKP)³, a pritom se također primjenjuju opće odredbe o sadržane u Kaznenom zakonu, kao što su npr. odredbe o namjeri, nehaju, zabludi, ubrojivosti počinitelja, kaznama i kažnjavanju, mjerama upozorenja, sigurnosnim mjerama, oduzimanju imovinske koristi i dr. Kaznena djela predviđena ZTD-om svojim opisom konkuriraju nekim odredbama općeg kaznenog zakonodavstva te se njihov odnos rješava u svakom konkretnom slučaju uz primjene pravila općih odredbi KZ-a. Kaznene odredbe ZTD-a su *lex specialis* u odnosu na djela iz kaznenog zakona.

Zakon o trgovačkim društvima koji je 1. siječnja 2010. g. navršio petnaestu godinu primjene sadrži, samostalnu cjelinu odredaba gospodarskog kaznenog prava, koje čine posebno (dopunsko) kazneno zakonodavstvo. Taj dio kaznenog zakonodavstva je u našoj teoriji i praksi sustavno zanemaran i rijetko primjenjivan. ZTD predviđa šest kaznenih djela i u tome djelu nadopunjuje odredbe iz Kaznenog zakona, što ne isključuje primjenu kaznenih djela iz Kaznenog zakona kada su za to ispunjene pretpostavke. Na kaznena djela iz ZTD-a primjenjuju se opće odredbe Kaznenog zakona jer je za razumijevanje i primjenjivanje u praksi tih kaznenih djela potrebno poznavati taj zakon u cijelosti. Tako članak 12. KZ propisuje primjenu općeg djela kaznenog zakona te navodi da se odredbe općeg dijela Kaznenog zakona odnose na sva kaznena djela propisana Kaznenim zakonom i drugim zakonima, dakle uključujući i ZTD.

Zakon ima i mogućnost **kaznene mjere** u članku 621. ukinuća trgovačkog društva kao upravne sankcije u slučaju da trgovačko društvo ugrožava opće dobro, protuzakonitog postupanja tijela ili člana tijela društva i kad nadležno tijelo društva ne opozove osobe koje su ugrozile opće dobro.⁴ Za

¹ Zakon o trgovačkim društvima (dalje: ZTD; Narodne novine, br. 111/93., 34/99., 121/99. – vjerodostojno tumačenje, 52/00. – Odluka USRH, 118/03., 107/07., 146/08. i 137/09.).

² Kazneni zakon (dalje: KZ), NN, br. 110/97., 27/98., 50/00., 129/00., 51/01., 111/03., 190/03., 105/04., 71/06., 110/07. i 152/08.

³ Zakon o kaznenom postupku (dalje: ZKP), NN, br. 152/08. i 76/09.; Kaleb, Z. Novi Zakon o kaznenom postupku s priložima, II izdanje, Organizator, Zagreb, 2010.

⁴ Vidi: Filipović, V.; u Gorenc, V. (redakcija) i dr., *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*, Zagreb, RRif, 2004., str. 1029.

pokretanje postupka radi izricanja mjere ukidanja ovlaštena je Vlada Republike Hrvatske, no prema saznanju autora u deset godina nije pokrenut niti jedan postupak, iako je zasigurno bilo razloga za to. Odluku o ukidanju dioničkog društva u Njemačkoj može donijeti sud temeljem par. 396. AktG, dok za društva sa ograničenom odgovornošću odluku donosi upravno tijelo (par. 62. GmbHG).⁵ Iznimno je rijetko korištenje ovog pravnog instituta u praksi, jer su mjere: pokretanje kaznenog postupka protiv odgovornih osoba, zabrana obavljanja djelatnosti, opozivanje ovlaštenja ili dozvole i dr. dovoljne da se otkloni ugrožavanje općeg dobra u trgovačkom društvu.⁶

U Švicarskoj sud može ukinuti trgovačko društvo temeljem članka 57. stavak 3. Građanskog zakonika u slučaju kada je cilj društva protupravan ili protivan običajima to na zahtjev ovlaštenog tijela ili zainteresirane osobe (članak 78.), te u tom slučaju imovina društva prelazi u vlasništvo države (članak 614. - 633.).⁷ Tako je presudom Saveznog suda Švicarske ukinuto dioničko društvo koje je, uz dva švicarska državljana, osnovala i njime upravljala jedna osoba iz Njemačke, a koje je osnovano radi zaobilaženja propisa Švicarske o ograničenjima u stjecanju nekretnina. Mislim da bi se i kod nas moglo naći sličnih slučajeva.⁸

Posljednjeg desetljeća došlo je dinamičnih promjena na području gospodarstva kod nas te do promjene ustroja poduzeća u trgovačka društva. Te promjene je potaklo donošenje ZTD-a koji se primjenjuje od dana 1. siječnja 1995.

ZTD predviđa sljedeća kaznena djela:

- a) Davanje netočnih podataka (članak 624.),
- b) Netočno prikazivanje imovinskog stanja (članak 625.),
- c) Povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje (članak 626.),
- d) Netočno izdavanje ili krivotvorenje potvrda o polaganju dionica (članak 627.),
- e) Povreda dužnosti da se daje izvješće (članak 628.) i
- f) Povreda dužnosti čuvanja tajne (članak 629.).⁹

Unošenjem u ZTD kaznenih odredbi detaljno se regulira nova grana prava "*Pravo (trgovačkih) društava*" te cjelovito i na jednom mjestu obuhvaća kaznena djela, prekršaje te na taj način određuje sankcije za određene povrede pojedinih odredbi ZTD-a.¹⁰ Kod pojedinih kaznenih djela nije se vodilo dovoljno računa dali se iste uklapaju u cjeloviti sustav našeg materijalnog kaznenog prava, što zahtjeva određene zahvate u budućim izmjenama.

Kao osnovne slabosti posebnog kaznenog zakonodavstva ukazuju se:

1. suviše detaljni opisi pojedinih radnji,
2. bespotrebno udvostručavanje pojedinih kaznenih djela u KZ-u i posebnim zakonima,
3. različitost zapriječene kazne za slična kaznena djela u KZ-u i drugim zakonima, te
4. potreba dekriminalizacije nekih kaznenih djela i njihovo

5 Lutter, M.; Hommelhof, P. *GmbH-Gesetz, Kommentar, 13. Auflage*, Köln, 1991. str. 673-674.

6 Gorenc, cit. dj. str. 1030.

7 Opširnije o tome vidi: Becker, M.; *Zur Auflösung juristischer Personen wegen wiederrechtlicher oder gemienwohlgefährdender Zweckverfolgung nach schweizerischen und deutschem Recht*, Zeitschrift für schweizerisches Recht, 1988 str. 614-633.

8 Presuda od 9. ožujka 1986., BGE 112 II 1. cit. prema Gorenc, str. 1030.

9 Opširnije o tome vidi u radu: Kaleb, Z., *Gospodarska kaznena djela iz područja trgovačkih društava i vrijednosnih papira*, Zgombić & partneri, Zagreb, 2006. str. 105-170.

10 Vidi: Pavlović u Bačić, F.; Pavlović, Š. *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, 2004. str. 1314.

prebacivanje u prekršaje.¹¹

Kaznena djela iz Zakona o trgovačkim društvima možemo svrstati u Kaznena djela protiv sigurnosti platnog prometa i poslovanja a koja se kaznena djela nalaze u Glavi XXI KZ. Pored ZTD-a tu pripadaju i kaznena djela: iz čl. 27. *Zakona o strateškim robnim zalihama*, čl. 75. i 76. *Zakona o deviznom poslovanju*, čl. 3.- 6. *Zakona o kaznenim djelima protiv tržišta kapitala* i čl. 31. *Zakona o računovodstvu i dr.*

2. KAZNENO DJELO POVREDA DUŽNOSTI U SLUČAJU GUBITKA, PREZADUŽENOSTI ILI NESPOSOBNOSTI ZA PLAĆANJE (ČI. 626. ZTD)¹²

Uprava i izvršni direktori u upravnom odboru dioničkog društva dužni su poduzeti zakonom određene radnje kada nastanu točno određeni poremećaji i poteškoće u poslovanju društva kako bi se izbjegle moguće teže posljedice. To su slučajevi obveze sazivanja glavne skupštine kada gubitak društva iznosi polovicu temeljnog kapitala društva, zabrana plaćanja nakon što društvo postane nesposobno za plaćanje prezaduženo ili prezaduženo te obveza pokretanja stečajnog postupka kada se za to ispune uvjeti zbog prezaduženosti društva ili nemogućnosti plaćanja (čl. 251. ZTD-a).¹³

Ta je obveza propisana čl. 4. st. 7. Stečajnog zakona u slučaju nesposobnosti društva za plaćanje svojih obveza ili prezaduženosti, čije posljedica je kaznena odgovornost navedenih odgovornih osoba a može dovesti i do osobne imovinske odgovornosti ako stečaj nije na vrijeme pokrenut prema čl. 39. st. 7. SZ-a. Član uprave ili izvršni direktor koji ne podnese prijedlog za otvaranje stečajnog postupka a koji bi po zakonu morao pokrenuti, zbog toga što je i sam vjerovnik društva (npr. društvo mu duguje nekoliko plaća), nije u sukobu interesa jer je to njegova zakonska obveza.¹⁴

2. 1. Nesazivanje skupštine

Subjekt kaznenog djela iz točke 1. stavka 1. članka 626. ZTD-a je član uprave ili zamjenik člana, jer se po čl. 253. propisi za članove uprave odnose i na njihove zamjenike, te izvršni direktori upravnih odbora u dioničkim društvima sa monističkim uređenjem, ukoliko kod izrade godišnjih ili drugih financijskih izvješća, ili inače ustanove da u društvu postoji gubitak u visini polovice temeljnog kapitala, ne sazove skupštinu društva te je o tome je ne izvijesti i to *bez odgađanja* na što je dužan po čl. 251. st.1. i 442. st. 2. ZTD.

11 Ibid., str. 1306.

12 **Povreda dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje**

Članak 626. (pročišćeni tekst)

(1) Tko

1. kao član uprave, **odnosno izvršni direktor**, društva protivno odredbi članka 251. stavka 1., odnosno članka 442. stavka 2. ovoga Zakona, iako je društvo u gubitku, ne sazove skupštinu društva i o tome je ne izvijesti, ili

2. kao član uprave, **odnosno izvršni direktor**, protivno odredbi članka 251. stavka 2., odnosno u svezi odredbe druge rečenice stavka 1. članka 430. ovoga Zakona ili kao likvidator protivno odredbi članka 374. stavka 2., odnosno u svezi odredbe članka 471. stavka 5. ovoga Zakona u slučaju da je društvo nesposobno za plaćanje ili da je prezaduženo ne zatraži ostvarenje stečajnog postupka, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga članka počinjeno iz nemarnosti, počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

13 Barbić, J. *Pravo društava*, knjiga druga, Društva kapitala, III izdanje, Organizator, Zagreb, 2005. str. 468.

14 Ibid.

Radi se o izvanrednoj skupštini društva jer se redovna skupština održava najmanje jednom godišnje, u pravilu nakon izrade godišnjih financijskih izvješća. Moguće je sazivanje i redovne skupštine društva ukoliko se je približio rok za njeno sazivanje.

Zakonski rok bez odgađanja je za d.o.o. prema čl. 443. st. 1. ZTD-a **sedam dana** jer predviđa da od predaje poziva u poštu do održavanja skupštine mora proteći najmanje isti rok, a član uprave ili izvršni direktor bi preporučenim pismom **upućenim isti dan** kada je saznao za gubitak svim član društva ili izvršni direktor morao sazvati skupštinu jer je u protivnom čini kazneno djelo. Pritom bi se trebao tolerirati bar još jedan radni dan radi pripreme poziva i dnevnog reda te pronalaska mjesta za održavanje skupštine posebice ako skupština broji 10-ak i više članova. Društvenim ugovorom se može propisati drugi način sazivanja skupštine dakle moguće je propisati i pozivanje telefonom, telefaksom, elektronskom poštom (e-mailom) ili objavom poziva u određenim dnevnim novinama no način mora biti objavljen zajedno sa objavom upisa društva u sudski registar sukladno čl. 396. st. 2. Slovenski **Zakon o gospodarskih društvima** u čl. 257. st. 1 utvrđuje još kraći rok nego naš ZTD i to rok od 48 sati od ustanovljenja gubitka.

Za dioničko društvo rok bez odgode je nešto duži, jer su pravila o sazivanju glavne skupštine dioničkog društva mnogo formalniji. Za dioničko društvo je rok sazivanja najmanje **mjesec dana** prije dana njezina održavanja (279. st. 1). Statutom se može uvjetovati sudjelovanje prijavitelja i to najmanje šest dana prije održavanja skupštine.

Za to vrijeme bi član uprave trebao obavljati samo neodgodive poslove te dioničkim društvom na način da ne ulazi u rizične poslove s pozornošću urednog i savjesnoga gospodarstvenika, da trgovačkom društvu na učini još veće gubitke.

Zakon o gospodarskim društvima Federacije BiH (Sl. novine Federacije BiH, br. 23/99) u članku 193. predviđa da kada dioničko društvo u polugodišnjem ili godišnjem obračunu iskaze gubitak u iznosu većem od zbroja trećine temeljnog kapitala i fonda rezervi, ili kada nastanu okolnosti koje ukazuju da je vrijednost imovine dioničkog društva manja ili bi do kraja godine mogla biti manja od iznosa obveza, nadzorni odbor je dužan sazvati skupštinu dioničkog društva. Isti Zakon ne predviđa za isto djelo kaznenu odgovornost već samo novčanu kaznu za privredni prijestup za predsjednika i članove nadzornog odbora dok se odgovornost za članove uprave ne predviđa što ukazuje da je težište na organu nadzora da na vrijeme uoči gubitak. Zakon čini razliku između gubitaka u društvu što još ne znači insolventnost jer ne pogađa neposredno vjerovnike od nesposobnosti društva za plaćanje i njegove prezaduženosti kao razloga za otvaranje stečajnog postupka.¹⁵

2.2. Nepokretanje stečaja

Stečajni zakon uređuje uvjete za otvaranje stečajnog postupka, sam stečajni postupak, pravne posljedice stečaja i dr., a cilj stečajnog postupka je namirenje vjerovnika stečajnog dužnika, prodaja imovine i raspodjela prikupljenih sredstava vjerovnicima.¹⁶

U toč. 2. stavka 1 članka 626. imamo tri subjekta kaznenog djela člana uprave, izvršnog direktora i likvidatora. Član uprave ili izvršni direktor je dužan ako je društvo nesposobno za plaćanje ili prezaduženo bez odgađanja, a najkasnije u

roku od tri tjedna po nastanku razloga, koje Stečajni zakon¹⁷ određuje kao razlog za pokretanje stečajnog postupka, zatraži da se otvori taj postupak ili postupak prisilne nagodbe te u slučaju da tako ne postupi čini kazneno djelo. Stečajni zakon kao stečajne razloge navodi: nesposobnost za plaćanje i prezaduženost. Također, isto djelo čine likvidatori koji u poslu koji obavljaju imaju položaj uprave i podliježu nadzoru nadzornog odbora, a na njih se primjenjuju propisi i odredbe društvenog ugovora koji se primjenjuju na člana uprave.

Isto djelo ne može počiniti član nadzornog odbora, neizvršni direktor ili prokurist, dok zakon predviđa nespojivost dužnosti članova uprave s dužnosti u nadzornom odboru a također istovremeno ne može biti ni prokurist ili punomoćnik društva (čl. 261 st. 1). Član nadzornog odbora može odgovarati za predmetno djelo samo ukoliko ga je nadzorni odbor imenovao za zamjenika člana uprave koji nedostaje i to na najviše godinu dana. Za vrijeme dok obavlja posao u upravi društva član nadzornog odbora ne može obavljati funkciju člana nadzornog odbora no pritom on nije razriješen iste dužnosti, već je privremeno ne obnaša, a sjednici nadzornog odbora ili skupštini društva prisustvuje kao zamjenik člana uprave bez prava glasa u nadzornom odboru. Po razrješenju dužnosti zamjenika člana uprave ponovno može obnašati dužnost člana nadzornog odbora.

Dužnik je prema Stečajnom zakonu nesposoban za plaćanje ako ne može trajnije ispunjavati svoje dospjele novčane obveze, posebice ako je u razdoblju od 30 dana neprekidno obustavio svoja plaćanja, a sama okolnost da je podmirio ili može podmiriti u cijelosti ili djelomično tražbine nekih vjerovnika ne znači da je on sposoban za plaćanje. Sam dužnik može predložiti otvaranje stečajnog postupka i ako učini vjerojatnim da svoje već postojeće obveze neće moći ispuniti po dospelju (tzv. prijeteća nesposobnost za plaćanje).

Dužnik je prezadužen ako njegova imovina ne pokriva postojeće obveze te će se nad takvom pravnom osobom otvoriti stečaj. Neće se smatrati prezaduženim ako prema okolnostima slučaja iz razvojnih programa, raspoloživih izvora sredstava, vrsti imovine, pribavljenom osiguranju i slično može osnovano pretpostaviti da će nastavkom poslovanja uredno ispunjavati svoje obveze po dospelju. Također se neće smatrati prezaduženo trgovačko društvo osoba ako je neki od njegovih članova koji solidarno odgovaraju za njegove obveze fizička osoba. Članak 4. u stavku 10. SZ na sličan način kao i čl. 251. st. 2. predviđa ukoliko je trgovačko društvo nesposobno za plaćanje ili prezaduženo, uprava koja vodi društvo mora bez odgode, a najkasnije dvadeset jedan dan po nastanku nesposobnosti za plaćanje ili prezaduženosti, predložiti otvaranje stečajnog postupka.

Smisao djela je dužnost obavljanja određenih radnji u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje, a isto se sastoji u propuštanju obveza o sazivanju skupštine društva koje je u gubitku i izvještavanju o tome i propuštanje radnji usmjerenih na traženje otvaranja stečajnog postupka i postupka za sklapanje prisilne nagodbe. Djelo je dovršeno samim propuštanjem i ne traži se nastupanje posljedica te također pripada u grupu formalnih kaznenih djela. Za počinjenje djela je potrebna bar neizravna namjera, te je predviđena novčana kazna ili zatvor do dvije godine.

U stavku 2. predviđa se odgovornost za nemarnost odnosno da je počinitelj bio dužan i mogao znati da su nastupile prilike u kojima je bio dužan poduzeti određene radnje. Sam institut nemarnosti je širi pojam od nehaja u kaznenom pravu, što je bitno kod odgovornosti za naknadu štete. Za djelo iz nemarnosti predviđena je blaža kazna i to novčana kazna ili

¹⁵ Mršić, G. Kazneno djelo počinjeno nepodnošenjem prijedloga za pokretanje stečajnog postupka, *Hrvatska pravna revija*, br. 3/05, str. 98.

¹⁶ Mršić, cit. dj. str. 98.

¹⁷ Stečajni zakon, Narodne novine, br. 44/96., 29/99., i 129/00., 123/03., 197/03., 187/04. i 82/06.

zatvor do jedne godine. Tu je vidljivo miješanje elemenata građanskog i kaznenog prava te bi za kaznenu odgovornost bilo pravilnije uporabiti izraz nehaj a za građanskopravnu odgovornost nemarno postupanje ovlaštene osobe.¹⁸ Dakle, u sljedećoj noveli ZTD-a bi u čl. 626 st. 2 izraz „iz nemarnosti“ trebalo zamijeniti „iz nehaja“.

Novela ZTD-a iz 2009. koja stupa na snagu unijela je novu odredbu pod naslovom „*Dužnost uprave u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje*“ čime se je vratilo na stanje prije 1. siječnja 2004. uspostavljeno vjerojatno omaškom zakonodavca. Ista odredba predviđa da se na dužnost uprave u slučaju gubitka, prezaduženja ili nesposobnosti za plaćanje na odgovarajući način se primjenjuje članak 251 ZTD-a.

Prema, toj novoj odredbi čl. 431.c za neprijavlivanje stečaja od 1. svibnja 2010. za neprijavlivanje stečaja bit će odgovoran i član uprave d.o.o. Time je potvrđeno da za neprijavlivanje stečaja od 1. siječnja 2004. do 1. svibnja 2010. nije mogao odgovarati član uprave d.o.o. te se na njega za isto razdoblje primjenjuje blaži zakon sukladno čl. 3 st. 1 KZ, dakle za to kazneno ne odgovara. Članak 3. st. 1. propisuje ako se nakon počinjenja kaznenog djela zakon jedanput ili više puta izmijeni, obavezno će se primijeniti zakon koji je blaži za počinitelja. Isto se odnosi i na blanketne odredbe drugih zakona a ne samo KZ-a.

No, član uprave d.o.o. može kazneno odgovarati ako u slučaju gubitka preko 1/2 temeljnog kapitala bez odgode nije sazvaio skupštinu i obavijestio je o tome prema čl. 626 st. 1 t. 1 u svezi čl. 442 st. 2. ZTD-a.

3. NESPOSOBNOST ZA PLAĆANJE

Novela Stečajnog zakona iz 2000.¹⁹ definirala je pojam nesposobnosti za plaćanje na način da će se smatrati da je dužnik nesposoban za plaćanje ako u razdoblju od dva mjeseca nije s bilo kojega od njegovih računa kod bilo koje pravne osobe koja za njega obavlja poslove platnoga prometa isplaćena barem jedna petina iznosa koji je trebalo na temelju valjanih osnova za naplatu bez daljnega pristanka dužnika naplatiti s toga računa. Dakle, da bi se izbjegla nesposobnost za plaćanje što uzrokuje pokretanje stečaja dovoljno je da društvo uplati svaka dva mjeseca 20% dugovanja. No s tim ritmom, pod uvjetom da nema novih zaduženja ni dospjelih potraživanja, dug od 100.000,00 kuna ne bi bio podmiren ni za dvije godine. (npr. ukoliko bi društvo platilo 20.000,00 kuna nakon dva mjeseca osnovica duga bi iznosila 80.000,00 kuna u sljedeća dva mjeseca, te bi društvo bilo dužno uplatiti 16.000,00 kuna odnosno 20% itd.).

Sama okolnost da je dužnik u tom razdoblju imao sredstava na kojim drugim svojim računima kojima su se mogle namiriti sve te tražbine ne znači da je on sposoban za plaćanje. (čl. 4 st. 4.)

Ukoliko dužnik u prethodnom postupku podmiri sve tražbine koje je trebalo na temelju valjanih osnova za naplatu naplatiti sa svih njegovih računa, ili ako dode do pristupanja dugu (članak 50. SZ) neće se smatrati da je nesposoban za plaćanje u smislu čl. 4 st. 4 SZ-a. Podmirenje tražbina dužnik može dokazivati samo javnom ili javno ovjerenom ispravom ili potvrdom pravne osobe koja obavlja poslove platnoga prometa, dakle radi se o javnobilježničkoj ispravi ili potvrdi Zavoda za platni promet.

Postojanje same okolnosti da je dužnik nesposoban za plaćanje dokazuje se potvrdom pravne osobe koja za dužnika

¹⁸ Moslavac, B. Neka kaznena djela sporednog kaznenog zakonodavstva, *Hrvatska pravna revija*, br. 12/09, str. 100.

¹⁹ NN, br. 129/2000.

obavlja poslove platnoga prometa. Ta je pravna osoba dužna bez odgode vjerovniku, na njegov zahtjev, izdati takvu potvrdu te suprotnom ona odgovara za štetu koju bi vjerovnik zbog toga mogao pretrpjeti.

ZTD u čl. 252. st 1. i 430. propisuje da članovi uprave moraju voditi poslove s pozornošću urednog i savjesnoga gospodarstvenika i čuvati poslovnu tajnu društva. Također član uprave ne postupa protivno obvezi o načinu vođenja poslova društva ukoliko pri donošenju poduzetničke odluke na temelju primjenjenih poslovnih informacija smije razumno pretpostaviti da djeluje u cilju dobrobiti društva.

Nakon nastupanja platežne nesposobnosti ili prezaduženosti društva, uprava ne smije obavljati plaćanja osim s pozornošću urednog i savjesnoga gospodarstvenika, što je morala činiti i prije nastupanja takvih okolnosti. Kad nastupe insolventnost ili prezaduženost društva dolazi do zabrane takvih isplata kojima bi se činila diskriminacija među vjerovnicima od strane društva.²⁰ Izraz da uprava „*ne smije obavljati plaćanje*“ kada nastupi prezaduženost ili insolventnost znači zabranu takvih isplata kojima bi se činila diskriminacija između vjerovnika od strane društva, dok prije toga uprava mora plaćanja obavljati s pozornošću urednog i savjesnog gospodarstvenika.²¹ U protivnom dolazi dao kaznenih djela pogodovanja vjerovnika iz čl. 281. KZ i zlorporabe stečaja iz čl. 282. KZ.

Za insolventnost je karakteristično da je to trajnija nemogućnost podmirivanja dospjelih obveza te se od nje razlikuje zastoj u plaćanju koji se brzo može prevladati.²² Kazneno djelo ne može počinuti direktor ili v.d. direktora koji nije ujedno i član uprave jer svaki direktor ne mora ujedno biti i član uprave (čl. 423. st. 2) već samo oni koji su imenovani kao članovi uprave.

Predmetno kazneno djelo iz čl. 626. ZTD-a je u razdoblju od 1995. do 2000. uzelo maha uslijed opće nelikvidnosti i međusobnih dugovanja društava no iz političkih i socijalnih razloga se nije dosljedno primjenjivalo tako da su tek krajem 1999. i početkom 2000. podnesene prve kaznene prijave.

Tako je Hrvatski fond za privatizaciju do travnju 2000. Državnom odvjetništvu podnio kaznene prijave protiv odgovornih osoba u 300 trgovačkih društava, a do kraja 2000. broj prijava se popeo na 800, jer nisu na vrijeme podnijeli zahtjev za pokretanje stečajnog postupka u trgovačkim društvima kojima su upravljali iako su to bili obvezni po ZTD-u. Kao razlozi nepokretanja stečajeva navode se visoke sudske pristojbe, neizvjesnost kada će sud otvoriti stečaj, koliko će trajati isti, a i vrlo mala mogućnost namirenja tražbina.

Jedan od prijavljenih predsjednika uprave branio se je da odbija odgovornost jer se je suprotno koncepciji stečaja zauzimao za spas d.d.-a, te je kao predsjednik uprave provodio odluke Vlade o financijskoj konsolidaciji i stabilizaciji tvrtke o čemu postoji i uredna dokumentacija. Pokrenuti stečaj je bilo po njemu najlakše rješenje, no on je nastojao spasiti tešku zaduženu tvrtku umjesto da je mirno prepusti stečaju.

Postavlja se pitanje kako je moguće postojanje 100%-tne tamne brojke kaznenih djela iz ZTD-a posebice iz čl. 626 st. 1 toč. 2 za razdoblje 1995-2000. g. ako se zna da su tisuće pravnih osoba poslovale sa znatnim gubitkom, te su se nalazile pred stečajem ili u samom stečaju.²³

Činjenicu da unatoč jasnim kaznenim odredbama ZTD-a i lošim poslovnim rezultatima predsjednici i članovi nadzor-

²⁰ Gorenc, V. (redakcija) i dr. *Komentar Zakona o trgovačkim društvima*, Zagreb, RRif, 2004. str. 337.

²¹ Gorenc, cit. dj. str. 337.-338.

²² O stečajnim razlozima kod insolventnosti opširnije vidi Dika, M. *Insolventno pravo*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 1998. str. 13-21.

²³ O tome vidi i Pavlović, Š. *Posebno (dopunsko) kazneno zakonodavstvo*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2/2000. Zagreb, 2000. str. 500.

nih odbora osim rijetkih članova uprave dosad niti jednom nisu sudski odgovarali zbog neprovođenja propisanih mjera poslovnog nadzora, prije svega treba pripisati politici bivših Vlada RH koje su od 1992. g. nastojala spriječiti masovnije stečajne društava u RH.

No u tom slučaju su Vlade trebale promijeniti ZTD i izbrisati predmetni čl. 626, no odlučilo se je na neprimjenjivanje iste odredbe, te je ona time predstavljana "na papiru mrtvo slovo". Upravo zbog toga je djelo faktično dekriminalizirano za članove uprava d.o.o od 1. siječnja 2004. no sudskoj praksi i kazneni sudovima je dugo trebalo da to prihvati i donosi oslobadajuće presude.

3.1. Nesposobnost za plaćanje nakon Novele Stečajnog zakona iz 2006.

Novela Stečajnog zakona iz 2006. (NN, br. 82/06) koja je na snazi od 29. srpnja 2006. promijenila je članak 4. stavak 4. te se smatra da je dužnik nesposoban za plaćanje ako ima evidentirane nepodmirene obveze kod bilo koje pravne osobe koja za njega obavlja poslove platnog prometa u razdoblju duljem od 60 dana, a koje je trebalo, na temelju valjanih osnova za naplatu, bez daljnjeg pristanka dužnika naplatiti s bilo kojeg od njegovih računa. Sama okolnost da je dužnik u tom razdoblju imao sredstava na drugim svojim računima kojima su se mogle namiriti sve tražbine ne znači da je on sposoban za plaćanje.

U obrazloženju navedene Novele se navodi da je cilj predložene promjene pojednostavniti pretpostavku (presumpciju) o nesposobnosti za plaćanje dužnika iz postojeće zakonske odredbe članka 4. stavka 4. SZ ustanovljenu u korist predlagatelja sa svrhom olakšavanja dokazivanja postojanja toga stečajnog razloga. Postojeća pretpostavka o nesposobnosti za plaćanje je nepotrebno složena i nerazumljiva te zahtjeva izračunavanje, a u krajnjem slučaju omogućuje dužnicima manipulaciju s više računa i iznosima neplaćenih obveza. Pri utvrđivanju insolventijskog roka vodilo se računa o preporukama i primjedbama na prvi predloženi nacrt, te je stoga utvrđeno razdoblje od 60 dana. Primjedbe koje su bile utemeljene na tvrdnji o *pokretanju novog vala stečajnih postupaka* zbog novog načina propisivanja insolventijskog roka neutemeljene su.²⁴ Naime, već blanketne odredbe članka 251. ZTD-a i članka 4. stavka 10. Stečajnog zakona propisuju obvezu članova uprave da u roku od tri tjedna (21 dan) od nastupa nesposobnosti za plaćanje, pokrenu stečajni postupak, jer u slučaju nepokretanja čine kazneno djelo.

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovačkim društvima iz 2007. (NN, br. 107/07) koje je stupilo na snagu 1. travnja 2008. u članku 626. stavku 1. točkama 1. i 2. pored članova uprave unio je kao odgovornu osobu i izvršnog direktora u upravnom odboru dioničkog društva sa monističkim sustavom upravljanja. Također je u točki 2. pored obveze da se zatraži ostvarenje stečajnog postupka ispušteno je otvaranje postupka za sklapanje prisilne nagodbe koja se više ne primjenjuje.

4. ODNOS KAZNENOG DJELA IZ ČL. 626. ZTD-a S OSTALIM SLIČNIM KAZNENIM DJELIMA IZ KAZNENOG ZAKONA

Ukratko ćemo se osvrnuti i na druga kaznena djela iz KZ-a koja su komplementarna predmetnom kaznenom djelu.

ZTD je prvi zakon koji kod nas neprijavlivanje insolventnosti smatra kaznenim djelom, no Kazneni zakon predviđa u čl. 281. kazneno djelo "pogodovanje vjerovnika" koje čini onaj tko znajući da je postao nesposoban za plaćanje, isplatom duga ili na drugi način stavi kojeg vjerovnika u povoljniji položaj glede naplate njegove tražbine i time ošteti najmanje jednog od svojih vjerovnika. Za isto djelo se predviđa novčanu kaznu ili zatvor do jedne godine, te samim time zastara podnošenja prijedloga za pokretanje kaznenog postupka nastupa dvije godine od dana pogodovanja bez obzira kada je vjerovnik saznao za isto što je vrlo kratak rok uzevši u obzir da vjerovnik može tek kasnije saznati za pogodovanje. Sam postupak se pokreće povodom prijedloga vjerovnika, a ne po službenoj dužnosti.

Također možemo spomenuti i kazneno djelo "zloporabe stečaja" iz čl. 282. KZ koje djelo čini osoba koja znajući za svoju prezaduženost ili nesposobnost za plaćanje obustavlja naplaćivanje svojih tražbina s ciljem da smanji buduću stečajnu masu, prekomjerno troši, otuđuje imovinu uz bescjelje, preuzme nerazmjernu obvezu, lakomisleno koristi ili daje zajmove, sklopi posao s osobom nesposobnom za plaćanje, propusti pravodobno naplatiti svoje tražbine ili na drugi način koji je u očitoj suprotnosti s urednim gospodarenjem umanjiti svoju imovinu.

Za isto djelo zakon je predvidio kaznu zatvora od šest mjeseci do pet godina, a istom kaznom će se kazniti i odgovorna osoba u pravnoj osobi koja počinio isto djelo, dok je za djelo počinjeno iz nehaja predviđena je novčana kazna ili zatvor do tri godine.

Pored navedenog postoji i kazneno djelo "zloporabe u postupku stečaja" iz čl. 283. koji se odnosi na djela u samom tijeku postupka stečaja, kada dolazi do *prijave lažne tražbine ili tražbine u lažnom isplatnom redu*. Kazneno djelo može počinio vjerovnik, član vjerovničkog odbora ili stečajni upravitelj koji *primi imovinsku korist ili obećanje iste* da bi glasovao na određeni način ili propustio glasovanje, ili na drugi način postupio, radi oštećenja barem jednog vjerovnika u stečajnom postupku. Radi se o prikrivenom podmićivanju koje je teško dokazivo te samim time rijetko se isto djelo pojavljuje u sudskoj praksi.

5. ODGOVORNOST ZA ŠTETU ČLANOVA TIJELA DRUŠTAVA

Članovi uprave solidarno odgovaraju društvu za štetu za svaku vrstu krivnje po načelu pretpostavljene krivnje (na njima je teret dokaza da nema krivnje), te osim kaznene odgovornosti oni odgovaraju i vlastitom imovinom.

Moraju postupati s pozornošću urednog i savjesnoga gospodarstvenika a oslobadaju se odgovornosti ako dokažu da su poslove vodili primjenjujući zahtijevani stupanj pozornosti. U kaznenom postupku, za razliku od parničnog, član uprave ne moraju dokazivati svoju nevinost već je na tužitelju (državnom odvjetniku ili oštećeniku kao supsidijarnom tužitelju) teret dokaza i on mora dokazati sudu krivnju (namjeru ili nehaj) člana uprave.

Članovi nadzornih odbora ne mogu odgovarati po čl. 626. ZTD-a, no mogu odgovarati i vlastitom imovinom za stanje u

²⁴ Ibid, str. 31.

trgovačkom društvu koje je nastalo za njihova mandata u mjeri u kojoj su nadzirali društvo, te za neka druga kaznena djela (npr. prikrivanje, zlouporabu položaja i ovlaštenja i dr.).

Članovi nadzornih odbora su odgovorni jer su mogli nadzirati društvo i to pregledavanjem i ispitivanjem poslovnih knjiga, dokumentacije, blagajne te tražiti izvješća uprave o vođenju poslova društva, rentabilnosti uporabe vlastitog kapitala i dr. Sukladno čl. 252. ZTD-u može se sudski zahtijevati od članova uprave da solidarno naknade štetu ako su povrijedili svoje obveze, a od članova nadzornog odbora temeljem čl. 272. zbog nepoduzimanja propisanih mjera nadzora poslovanja i to u roku od pet godina o čemu bi sud u tzv. adhezijskom postupku u sklopu kaznenog postupka mogao donijeti odluku, odlučujući o imovinskopравnom zahtjevu.

6. KAZNE NE SANKCIJE I ZASTARA KAZNENOG PROGONA ZA PREDMETNO KAZNENO DJELO

Za predmetno kazneno djelo "Povrede dužnosti u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje" iz st. 1. članka 626. koje pretpostavlja namjeru kao oblik krivnje zakonodavac je predvidio novčanu kaznu ili kaznu zatvora do dvije godine.

U stavku 2. za počinjenje djela iz nemarnosti počinitelj će se kazniti novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine. Sukladno čl. 633. st. 2 odredbe članka 626. stavka 1. točke 2. i stavka 2. primjenjuju se na članove uprave i likvidatore gospodarskog interesnog udruženja.

Uzevši u obzir zapriječene sankcije relativna zastara kaznenog progona (pokretanja postupka) zastarijeva sukladno čl. 19. st. 1 al. 6 KZ protekom tri godine, a apsolutna zastara kaznenog progona zastarijeva sukladno čl. 20 st. 6 KZ protekom šest godina. Zastara u odnosu na kazneno djelo iz čl. 626. st. 1 t. 1 počinje teći od dana kada je člana uprave u slučaju gubitka preko polovice temeljnog kapitala bio dužan sazvat i o tome je izvijestio. Dakle, ako je član uprave i sazvao skupštinu a nije na njoj obavijestio skupštinare on je počinio kazneno djelo završetkom skupštine. Članove skupštine treba usmeno obavijestiti o gubitku i dati im točan iznos gubitka i po mogućnosti pismeno bilancu, a također i iznos nedospjelih potraživanja i dugovanja koja uskoro dolaze na naplatu.

U odnosu na oblik kaznenog djela iz čl. 626 st. 1 t.2 ZTD-a kazneno djelo je počinjeno protekom zakonskog roka u kojemu u slučaju gubitka nije pokrenut stečaj. Taj rok je 60 dana prema stavku 4. članka 4. Stečajnoj zakonu uz dodatni rok od najkasnije tri tjedna prema čl. 251 st. 2 ZTD-a dan za pokretanje stečaja. Dakle, protekom roka od 81 dan član uprave ili upravnog odbora d.d. čini kazneno djelo i od tada mu teče rok zastare. Isti rokovi se primjenjuju i za djelo počinjeno iz nemarnosti iz st. 2 čl. 626.

Članovima uprave društva može se izreći sigurnosna mjera zabrane obavljanja zanimanja iz čl. 77. KZ koje je u potpunosti ili djelomično obuhvaćeno predmetom poslovanja društva za vrijeme dok traje ta zabrana. Dakle, ako je izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja trgovinske djelatnosti nema zapreka da se obnaša dužnost u bankarstvu. Ista sigurnosna mjera ne može biti kraća od jedne ni dulja od pet godina računajući od pravomoćnosti sudske odluke s tim da se vrijeme izvršenja kazne zatvora ne računa u trajanje mjere.

Zanimljivo je da kažnjavanost za predmetno kazneno djelo nije zapreka za novo imenovanje člana uprave ili nadzornog

odbora jer isto djelo nije taksativno navedeno u čl. 239 st. 2 ZTD-a, osim ako mu nije izrečena i sigurnosna mjera zabrane obnašanja dužnosti za vrijeme dok mjera traje. U budućim izmjenama ZTD-a to bi svakako trebalo ispraviti te uvrstiti kao zapreku i ostala kaznena djela iz ZTD-a.

7. NEKI PRIMJERI IZ SUDSKE PRAKSE

Od 2. travnja 2009. prema sudskoj praksi za kazneno djelo neprijavlivanja stečaja ne može odgovarati član uprave d.o.o. već samo d.d. i to ako je kazneno djelo počinjeno do 1. svibnja 2010. Član uprave d.o.o. može odgovarati ako u slučaju gubitka preko polovice temeljnog kapitala nije sazvao skupštinu društva i o tome je izvijestio. Često se pritom događa da je član uprave i jedini član skupštine privatnog d.o.o. Zašto je potrebno za obavijesti skupštinu posebice koja se sastoji od više članova? Iz razloga da skupština odluči da li će pokriti gubitak, odnosno u suprotnom pokrenuti stečaj ili likvidaciju.

Prvostupanjskim rješenjem Županijskog suda u Varaždinu, u povodu neslaganja istražnog suca, odbijen je dio istražnog zahtjeva, podnesen protiv okr. T. R. i T. „M.“ d.o.o. I., zbog počinjenja kaznenog djela iz čl. 626. st. 1. toč. 2. ZTD-a, a u odnosu na T. „M.“ d.o.o. i u svezi čl. 3. st. 1. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela.²⁵

Protiv istog rješenja žali se državni odvjetnik zbog povrede kaznenog zakona, s prijedlogom da se pobijano rješenje preinači i protiv osumnjičenih provede istraga i u odnosu na ta kaznena djela.

Vrhovni sud Republike Hrvatske odlučujući povodom žalbe je smatrao da žalba državnog odvjetnika nije osnovana navodeći da je, čl. 626. st. 1. toč. 2. ZTD-a ("Narodne novine", broj 111/93, 34/99, 52/00 i 118/03) blanketna odredba koja među ostalim, upućuje i na odredbu čl. 251. st. 2. Zakona o trgovačkim društvima (obveze uprave dioničkog društva koje je nesposobno za plaćanje ili prezaduženo da u roku od tri tjedna po nastanku razloga za pokretanje stečajnog postupka zatraži otvaranje tog postupka ili postupka prisilne nagodbe), odnosno odredbu druge rečenice stavka 1. čl. 430. ZTD.

Članak 430. ZTD, koji se inače odnosi na društvo s ograničenom odgovornošću, nakon izmjena koje su u primjeni od 1. siječnja 2004. god. sastoji se od jedne rečenice i propisuje: „*na dužnu pozornost i odgovornost članova uprave na odgovarajući se način primjenjuje odredbe čl. 252. i 273. ovog Zakona*“.²⁶

Dakle, izmijenjeni i u inkriminirano vrijeme važeći članak 430. ZTD propisuje jedino da se na dužnu pozornost i odgovornost članova uprave društva s ograničenom odgovornošću na odgovarajući način primjenjuju odredbe **čl. 252. i 273. ZTD**, dok ne propisuje i primjenu **čl. 251. st. 2. ZTD** kao što je to propisivala u drugoj rečenici prije važeća odredba čl. 430. st. 1. ZTD. To znači da izmjenom čl. 430. ZTD nije došlo do odgovarajuće izmjene i čl. 626. ZTD koji se poziva na primjenu druge rečenice st. 1. čl. 430. ZTD, koja rečenica nakon izmjene više ne postoji.

Takva nedosljedna izmjena ZTD stvara određene nejasnoće i nelogičnosti u pogledu stvarne intencije zakonodavca i primjene čl. 626. ZTD, ali te nejasnoće ne smiju se tumačiti suprotno načelu zakonitosti iz čl. 2. Kaznenog zakona, odnosno na način da kazneno djelo predstavlja ponašanje koje nije izričito propisano kao kazneno djelo. Prema tome, u odnosu na člana uprave društva s ograničenom odgovornošću (za razliku od člana uprave dioničkog društva), ne postoji

²⁵ Rješenje Županijskog suda u Varaždinu br. Kv-266/08 (Kio-141/08) od 26. studenog 2008.

²⁶ Rješenje Vrhovnog suda RH, Kž-28/09-3od 2. travnja 2009.

povezanost kaznenog djela iz čl. 626. st. 2. ZTD s propustom iz čl. 251. st. 2. ZTD.

Stoga navedeno ponašanje člana uprave društva s ograničenom odgovornošću, po tada važećem ZTD, nije izričito propisana kao kazneno djelo, pa se ne može tako ni kvalificirati. Sve navedeno vrijedi i za kazneno djelo koje se osumnjičenom trgovačkom društvu „M.“ d.o.o., I., stavlja na teret počinjenje kaznenog djela iz čl. 626. st. 1. toč. 2. ZTD u vezi čl. 3. st. 1. Zakona o odgovornosti pravnih osoba za kaznena djela, pa je žalba državnog odvjetnika neosnovana i u odnosu na osumnjičeno trgovačko društvo. Slijedom svega iznesenog, Vrhovni sud je smatrao da se žalba državnog odvjetnika ukazuje neosnovanom kako u odnosu na osumnjičenika tako i u odnosu na osumnjičeno trgovačko društvo, te je u skladu s odredbom čl. 398. st. 3. Zakona o kaznenom postupku odlučeno kao u izreci.²⁷

Nakon toga i Općinski kazneni sud u Zagrebu je donio presudu sa istim stavom navodeći

da je razmatrajući optužni prijedlog sud utvrdio kako se kazneno djelo iz čl. 626 st. 1 t. 2 ZTD-a (Narodne novine br. 11/93, 34/99, 121/99 - vjerod. tumačenje, 52/00-odluka USRH, 118/03 i 107/07) ne odnosi na članove uprave društva s ograničenom odgovornošću, već samo na članove uprave dioničkog društva, te od 1. travnja 2008. g. i na izvršne direktore d.d. (ZID ZTD br. NN 107/07). U obrazloženju se navodi da članak 430. ZTD-a koji govori o dužnoj pozornosti i odgovornosti članova uprave d.o.o. te navodi da se na njih na odgovarajući način primjenjuju odredbe samo čl. 252 i 273 istog Zakona, a ne i čl. 251 ZTD-a. Također, čl. 430 nema st. 1, a ni drugu rečenicu kao što se to pogrešno navodi u zakonskoj kvalifikaciji predmetnog kaznenog djela. Slijedom odredbe čl. 430. proizlazi da se odredba čl. 251 st. 2 ZTD-a odnosi samo na članove uprave dioničkog društva, a ne i članove uprave d.o.o. Kod kaznenog djela iz čl. 626 st. 1. na člana uprave d.o.o. se odnosi samo sm. obveza iz toč. 1 st. 1 a to je prema čl. 442 st. 2 da u slučaju gubitka sazove skupštinu društva i o tome je izvijesti no to nije bilo predmet ovog optužnog prijedloga, a niti je okrivljeniku stavljeno na teret. Članak 469. koji se nalazi u dijelu ZTD koji propisuje odgovornost članova uprave d.o.o. zbog učinjenih plaćanja nakon nastanka stečajnog razloga, nije u vezi s predmetnim kaznenim djelom.²⁸

Također, povreda odredbe članka 4 st. 4 i 39 st. 7 Stečajnog Zakona (Narodne novine, br. 44/96, 29/99, 129/00, 123/03 i 82/06) ne predstavlja obilježja predmetnog kaznenog djela već je isto određeno odredbom čl. 626 st. 1 t. 2 ZTD-a koji navodi da kazneno djelo čini onaj član uprave društva koji postupi protivno čl. 251. odnosno 430 st. 1 ZTD-a. Stoga se članci 4 st. 4 i 39 st. 7 Stečajnog Zakona ne mogu primijeniti kao blanketni propisi kod kaznenog djela iz čl. 626 st. 1 t. 2 ZTD-a u odnosu na članove uprave d.o.o.-a. U konkretnom slučaju za okrivljenika kao člana uprave - direktora d.o.o. prema važećem ZTD-u u vrijeme počinjenja djela ne postoji obaveza postupanja po čl. 251 jer na to ne upućuje čl. 430 ZTD-a i njegovo postupanje ne predstavlja kazneno djelo. Slijedom navedenog sud je utvrdio da za kazneno djelo iz čl. 626 st. 1 t. 2 ZTD-a ne može odgovarati član uprave d.o.o. a ni direktor d.o.o. kao što se to navodi u činjeničnom opisu optužnog prijedloga. Shodno toga sud je optuženog oslobodio od optužbe temeljem čl. 354 st. 1 ZKP-a s obzirom da je utvrdio da u konkretnom slučaju djelo koje se optuženom stavlja na teret nije kazneno djelo.²⁹

Iako je prethodno tijekom 2009. donio nekoliko odluka suprotnim citiranoj odluci Vrhovnog suda Republike Hrvatske, drugostupanjsko vijeće Županijskog suda u Zagrebu je 5. siječnja 2010. prihvatilo stav Vrhovnog suda RH te potvrdilo prvostupanjsku presudu Općinskog kaznenog suda u Zagrebu u predmetu u kojem je član uprave – direktor d.o.o. oslobođen od optužbe da nije podnio prijedlog za otvaranje stečajnog postupka te da time nije počinio kazneno djelo iz čl. 626 st. 1 t. 1 ZTD-a.³⁰

Iz navedene presude Županijskog suda u Zagrebu proizlazi da iako se odredbom čl. 626. st. 1 t. 2 ZTD-a inkriminira propust člana uprave u slučaju kada je društvo nesposobno za plaćanje ili prezaduženo takav propust se veže i s odredbom čl. 251. st. 2. ZTD-a koji regulira materiju dioničkog društva i čl. 430. u kojoj je izričito navedeno koje se odredbe za dionička društva analogno odnose i na d.o.o. Upravo odredba čl. 430. ZTD-a izmijenjena je Zakonom o izmjenama i dopunama ZTD-a iz 2003. (NN br. 118/03) koja se primjenjuje od 1. siječnja 2004., a iz koje je ispušteno da će se kod d.o.o. primjenjivati i odredbe čl. 251. st. 1. ZTD-a. Upravo ista odredba kao posebnu obvezu člana uprave d.d. predviđa obvezu podnošenja prijedloga za otvaranje stečajnog postupka kada se za to steknu zakonski uvjeti, a koja je prije navedenih zakonskih izmjena izrekom bila naznačena i u čl. 430. nakon izmjena je iz čl. 430. ispuštena te je u izmijenjenom čl. 430 ZTD-a određeno samo da se na dužnu pozornost članova uprave primjenjuju odredbe članaka 252 i čl. 273 ZTD-a.³¹ U izmijenjenoj odredbi čl. 430. izostalo je upućivanje i na analognu primjenu čl. 251 st. 2 kod društva s ograničenom odgovornošću te stoga unatoč nelogičnosti i neusklađenosti odredbe čl. 626 st. 1 toč. 2 s odredbama ostalih propisa koje uređuju obvezu odgovornih osoba u svim oblicima trgovačkih društava na podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka kada su za to ispunjeni zakonski uvjeti (npr. Stečajni zakon) pa i sadržajem same po sebi odredbe čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD-a ipak je zbog izmjene čl. 430. ZTD-a ostala upitna i nejasna stvarana intencija zakonodavca u pogledu primjene čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD-a i kaznenopravnog sankcioniranja člana uprave d.o.o. za propust ne traženja otvaranja stečajnog postupka. Takve nejasnoće i neodređenosti u zakonskom tekstu nije moguće tumačiti protivno načelu zakonitosti iz čl. 2 KZ. Prema načelu zakonitosti nema kaznene odgovornosti za ponašanje koje je u vrijeme njegova činjenja nije bilo na jasan, precizan i nedvojbjen način opisano kao zakonom zabranjeno, te u tom smislu i predstavlja kazneno djelo odnosno traži se određenost zakonskog bića djela koje predstavlja kazneno djelo, što sve iz čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD, a nakon izmjena čl. 430. ZTD-a u odnosu na propust člana uprave društva s ograničenom odgovornošću za podnošenje prijedloga za otvaranje stečajnog postupka.³²

Unatoč navedenim stavovima Vrhovnog suda RH i Županijskog suda u Zagrebu, državno odvjetništvo barem u Zagrebu i dalje je zauzimalo stav da je član uprave d.o.o. odgovoran za isto djelo te ne odustajalo od kaznenog progona već je i dalje podizalo optužne prijedloge za kazneno djelo iz čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD-a te ulagalo žalbe u slučaju oslobadajućih presuda. Bitno je pritom napomenuti da je u čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD-a bez ikakvih izmjena zadržana kaznena odgovornost likvidatora d.d. i d.o.o. na što upućuju odredbe članaka 374 st. 2 i čl. 471 st. 5 ZTD-a.

Izmjena i dopuna ZTD-a od 13. studenog 2009.³³ koja stupa na snagu 1. svibnja 2010. nije izmijenila Zakon u odnosu na

27 Izvor: <http://sudskapraksa.vsrh.hr/supra/SearchResultsPublic.asp> očitano dana 30. ožujka 2010.

28 Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu, br. Ko- 858/09 od 21. svibnja 2009.

29 Ibid.

30 Presuda Općinskog kaznenog suda u Zagrebu br. Ko- 1295/08 od 16. ožujka 2009.

31 Presuda Županijskog suda u Zagrebu br. Ko- 1295/08 od 16. ožujka 2009.

32 Ibid.

33 NN, br. 137/09.

primjenu čl. 626 st. 1 toč. 2 ZTD-a i čl. 430. jer je dodano da se na dužnu pozornost članova uprave (d.o.o.) na odgovarajući način pored čl. 252 i 273 primjenjuje i odredba članka 273a, no ne i bitna odredba čl. 251. ZTD-a koja je bila izrekom navedena do stupanja na snagu Novele ZTD-a iz 2003. dana 1. siječnja 2004. Odredba članka 273.a koja je dodana u odredbu čl. 430. te se primjenjuje i na d.o.o. odnosi se na postavljanje zahtjeva za naknadu štete.

No, dodana je nova odredba čl. 431.c za neprijavlivanje stečaja članova uprave d.o.o. koja je primjenjuje se neprijavlivanje stečaja od 1. svibnja 2010. a ne i za razdoblje koje je tome prethodilo.

Ne dodavanje primjene odredbe članka 251. i za d.o.o. a koji se odnosi na dužnost uprave (d.d.) u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje ukazuje na to da ispuštanje odgovornosti članova uprave d.o.o. za razdoblje od 1. siječnja 2004. do 1. svibnja 2010. nije bila slučajna, već je cilj bio da se ne ide u kazneni progon članova uprava d.o.o. koja su postala nelikvidna zbog nepokretanja stečaja. Međutim, član uprave d.o.o. može kazneno odgovarati za kršenje blanketne odredbe čl. 442. st. 2 ZTD-a ukoliko je društvo u gubitku preko polovice temeljnog kapitala ne sazove skupštinu društva i o tome je ne izvijesti. Kod uprava i upravnih odbora d.o.o. ta odgovornost je zadržana s obzirom da se radi o društvima kapitala koje imaju u pravilu veći temeljni kapital, već broj dioničara, imovinu i prihod tako da su u slučaju gubitka i nelikvidnosti i posljedice veće. Danas, u doba gospodarske recesije i veće nelikvidnosti, te pojave neplaćanja između gospodarskih subjekata ta se odredba ponovno vraća i uvodi kazna i za uprave d.o.o. i za neprijavlivanje stečaja d.o.o. kod nesposobnosti za plaćanje i prezaduženosti.

8. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Predmetno kazneno djelo sankcionira povredu dužnosti člana uprave d.d. i d.o.o. koji u slučaju gubitka ne sazove skupštinu i ne obavijesti je o istom odnosno člana uprave d.d. ne pokrene stečaj u zakonskom roku u slučaju nesposobnosti za plaćanje i prezaduženosti društva.

Članovi uprave ili izvršni direktori mogu solidarno odgovarati društvu za štetu, i to za svaku vrstu krivnje po načelu pretpostavljene krivnje, a osim kaznene odgovornosti oni odgovaraju i vlastitom imovinom. U poslovanju moraju postupati s pozornošću urednog i savjesnoga gospodarstvenika, a oslobađaju se odgovornosti ako dokažu da su poslove vodili primjenjujući zahtijevani stupanj pozornosti. U kaznenom postupku, za razliku od parničnog, član uprave neće morati dokazivati svoju neodgovornost, već je na državnom odvjetniku teret dokaza i on mora dokazati sudu krivnju člana uprave. Iako su zakonski amnestirani od kaznene odgovornosti, članovi nadzornih odbora u trgovačkim društvima mogu odgovarati za loše poslovanje društava kojima su bili na čelu te se protiv njih podnijeti odštetni zahtjevi i pri tom odgovaraju svojom osobnom imovinom.

Članovi nadzornih odbora ili neizvršni direktori ne mogu odgovarati kazneno, no mogu odgovarati i vlastitom imovinom za štetu u trgovačkom društvu koja je nastala za njihova mandata u mjeri u kojoj su nadzirali društvo. Smatra se da je dužnik nesposoban za plaćanje ako ima evidentirane nepodmirene obveze kod bilo koje pravne osobe koja za njega obavlja poslove platnog prometa u razdoblju duljem od 60 dana, a koje je trebalo, na temelju valjanih osnova za naplatu, bez daljnjeg pristanka dužnika naplatiti s bilo kojeg od njegovih računa. Pritom okolnost da je dužnik u tom razdoblju imao sredstava na drugim svojim računima kojima su se mogle namiriti sve tražbine ne znači da je on sposoban za plaćanje.

Ispuštanje primjene odredbe članka 251. i za d.o.o. u slučaju gubitka, prezaduženosti ili nesposobnosti za plaćanje dovelo je do dekriminalizacije odgovornosti članova uprave d.o.o. za razdoblje od 1. siječnja 2004. do 1. svibnja 2010. Međutim, član uprave d.o.o. može kazneno odgovarati ukoliko je društvo u gubitku preko polovice temeljnog kapitala a on ne sazove skupštinu društva i o tome je ne izvijesti.

Novelom ZTD-a iz 2009. dodana je nova odredba članka 431. c kojom je uvedena dužnost neprijavlivanja stečaja članova uprave d.o.o., a koja se primjenjuje za neprijavlivanje stečaja u slučaju gubitka prezaduženosti i nesposobnosti za plaćanje od 1. svibnja 2010. a ne i za prethodno razdoblje od 1. siječnja 2004.

Ana-Marija Končić

voditeljica Zemljišnoknjižnog odjela Općinskoga suda u Sesvetama

Provedba rješenja o nasljeđivanju – pogled iz zemljišne knjige

I. UVOD

Jedno od područja u kojem je javno bilježništvo u cijelosti uspješno preuzelo funkciju sudbene vlasti je ono u ostvarenju položaja javnog bilježnika kao povjerenika suda u ostavinskom postupku¹. Nema sumnje da je taj prijenos ovlasti ubrzao provedbu ostavinskih postupaka, a k tome pridonio i rasterećenju sudova.²

Ovaj rad samo je pokušaj da podsjetimo na određene nedoumice i probleme povodom dostave rješenja o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu te njegove provedbe u zemljišnim knjigama. U radu je riječ, ali s gledišta zemljišnoknjižne službe, o najčešćim dvojabama nastalim u komunikaciji ostavinskih sudova i javnih bilježnika, kao povjerenika sudova te zemljišnoknjižnog suda, u nadi da će i ovo biti korak međusobnom boljem razumijevanju, sa svrhom održavanja zemljišne knjige u stanju da je jamstvo pravne sigurnosti .

Dostava rješenja o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu

Ne tako davno vodile su se žustre rasprave o tome je li javni bilježnik ovlašten i dužan, kao povjerenik suda u ostavinskom postupku, narediti upis zemljišnoknjižnom sudu, odnosno dostaviti doneseno rješenje na provedbu zemljišnoknjižnom sudu.

Čini se da je ova, tada sporna, situacija uglavnom razriješena. Dvojbe više ne postoje pa tako s olakšanjem mogu odahnuti i stranke (nasljednici), ali i zemljišnoknjižna služba.

Zašto je došlo do problema?

U javnobilježničkim redovima pojavilo se svojedobno mišljenje prema kome javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku (čl. 176. Zakona o nasljeđivanju – ZN)³ ne samo što **nije dužan** ni unijeti u rješenje o nasljeđivanju, niti narediti zemljišnoknjižnom sudu upis, niti dostaviti zemljišnoknjižnom sudu to rješenje o nasljeđivanju, već čak **nije niti ovlašten** bez zahtjeva nasljednika (stranke) to učiniti.

Ono se zasnivalo među ostalim i na sljedećem:

- a) na članku 128. stavak 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima⁴ prema kojem je svaki nasljednik ovlašten ishoditi takav upis, te
- b) na odredbi članka 227. ZN-a o dostavi rješenja o nasljeđivanju, prema kojoj:

1 V. o tome: dr. sc. Jadranko Crnić: *Tko je javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku?*, Odvjetnik, Zagreb, br. 1-2/2008. i Novi Informator, Zagreb, br. 5641, 2008.

2 V. o tome: Damir Kontrec: *Predstavlja li prenošenje nadležnosti za vođenje ostavinskih postupaka javnim bilježnicima stvarno rasterećenje općinskih sudova*, Novi Informator br. 5324 od 16. ožujka 2005.

3 Narodne novine, broj 48/03, 163/03 i 35/05, u nastavku: ZN

4 Narodne novine, broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 14/08, 38/09 i 153/09-u nastavku teksta: ZV

„(1) Rješenje o nasljeđivanju dostavit će se svim nasljednicima i zapisovnicima, kao i osobama koje su tijekom postupka istakle zahtjev za nasljedstvo.

(2) Pravomoćno rješenje o nasljeđivanju dostavit će se nadležnoj poreznoj upravi.“

Što nam govore članci 226. - 228. ZN-a

Napominjemo da je odredba članka 227. ZN-a sadržajno identična onoj članka 226. bivšeg Zakona o nasljeđivanju, donesenog u vrijeme kada je vlasništvo bilo posve zane-mareno, a interes države bio oslonjen isključivo na poreznu politiku. Međutim, činjenica je da je u to vrijeme bilo uobičajeno dostavljati zemljišnoknjižnom sudu, ne samo pravomoćno rješenje o nasljeđivanju, već i cijeli ostavinski spis (ukoliko je bila riječ o istom sudu). Rješenje o nasljeđivanju dostavljalo se po službenoj dužnosti nakon pravomoćnosti rješenja. U određenom razdoblju (1983.-1985.) pretpostavka provedbi rješenja o nasljeđivanju bila je prijava rješenja o nasljeđivanju nadležnoj poreznoj upravi, radi mogućeg razreza poreza na promet nekretnina. Obveza dostavljanja zemljišnoknjižnom sudu bila je na strani nasljednika, a ne ostavinskog suda. Rezultat ovakvog zakonskog uređenja bila su mnogobrojna neprovedena rješenja o nasljeđivanju iz tog razdoblja, koja se i danas dostavljaju zemljišnoknjižnim sudovima.

Možemo pretpostaviti kako je prilikom donošenja ZN-a 2003. godine, moguće previdom, ali možda i zbog neupitnosti tog koraka kao sastavnog dijela ostavinskog postupka, bilo propušteno odrediti dostavu pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu.

Uporište tvrdnji da rješenje o nasljeđivanju mora biti dostavljeno zemljišnoknjižnom sudu nalazimo u odredbama:

a) članka 226. ZN-a koja propisuje sadržaj rješenja o nasljeđivanju i glasi:

„(1)

(2) Rješenje iz stavka 1. ovoga članka sadrži:

1.
2. oznaku nekretnina s podacima iz zemljišnih knjiga potrebnima za upis, ...
3.
4. je li i kako nasljednikovo pravo uvjetovano, oročeno ili opterećeno nalogom, odnosno inače ograničeno ili opterećeno i u čiju korist;
5.

(3) Ako u ostavinskom postupku svi nasljednici i zapisovnici sporazumno predlože diobu i način diobe, sud će i taj sporazum unijeti u rješenje o nasljeđivanju. Sud će isto tako postupiti ako diobu provede prema članku 143. i 144. ovoga Zakona.

(4)..... „ ,

koja takvim slogom naređuje da rješenje o nasljeđivanju mora sadržavati sve podatke potrebne za upis u zemljišne knjige, uključujući i eventualna ograničenja ili opterećenja koja mogu biti (i) predmetom upisa u zemljišnu knjigu, kao i na to da je ostavinski sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda ovlašten i dužan provesti i diobu ostavinske imovine prema sporazumu nasljednika i zapisovnika, te

b) članka 228. stavak 1. ZN-a, prema kojem:

(1) *U rješenju o nasljeđivanju sud će odrediti da se nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju provedu u zemljišnoj knjizi potrebni upisi u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava.*

(2).....

Sadržaj rješenja o nasljeđivanju, propisan člancima 226. i 228. ZN-a, nije svrha sam sebi, već upravo suprotno – on upućuje na to da će pravomoćno rješenje o nasljeđivanju biti dostavljeno zemljišnoknjižnom sudu da ga po službenoj dužnosti provede u zemljišnim knjigama.⁵

O tome piše i dr. sc. Jadranko Crnić u članku: „*Tko je javni bilježnik kao povjerenik suda u ostavinskom postupku?*“, u poglavlju: „*Gdje je uporište za donošenje naloga o naredbi u rješenju o nasljeđivanju za upis u zemljišne knjige, L'art pour l'artizam?! ili*“, navodeći sljedeće:

„*Naprijed smo citirali odredbu članka 228. ZN. Teško bi bilo pretpostaviti da je ta odredba unijeta samo u "L'art pour l'artističkoj namjeri". Ona je jasna i ne daje dvojiti da se mora unijeti u rješenje o nasljeđivanju.*

Ostaje pitanje čemu bi ona postojala, zašto bi se ona unosila u rješenje o nasljeđivanju, ako se o njoj ne bi obavijestio zemljišnoknjižni sud kome javni bilježnik određuje (čitaj: naređuje) po članku 228. ZN da provede potrebne upise. Bilo bi to teško razumjeti. Pokušaj da se suprotno izvede iz odredbe naprijed citiranog članka 227. ZN o tome kome se dostavlja rješenje o nasljeđivanju, ne smatramo uspješnim.

.....

Nema dvojbe da odredba članka 228. ZN koja obvezuje ostavinski sud, odnosno sada javnog bilježnika, da nakon pravomoćnosti rješenja o nasljeđivanju odredi provedbu u zemljišnoj knjizi potrebnih upisa u skladu s pravilima zemljišnoknjižnog prava (čitaj: sada ZZK) naređuje upravo takvu dostavu. Radi otklanjanja nedoumice treba ju tako i unijeti i u ZN.“

Kao još jedan argument u prilog tvrdnji da je dužnost i obveza ostavinskog suda odnosno javnog bilježnika da rješenje o nasljeđivanju dostavi na provedbu zemljišnoknjižnom sudu, možemo navesti i članak 210. ZN-a prema kojem se ostavinski postupak pokreće po službenoj dužnosti, u času kad sud primi smrtnovnicu ili izvadak iz matice umrlih, odnosno s njima izjednačenu ispravu te na taj način – službeno i završava. U konkretnom slučaju službeni završetak je upis nasljednika u zemljišne knjige.

Dvojba koja je postojala u javnobilježničkim redovima povodom dostavljanja rješenja po službenoj dužnosti nije nikada postojala kod ostavinskog suda. Ostavinski sud (od)uvijek dostavlja pravomoćno rješenje o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu, jer se smatra da su oba suda (ostavinski i zemljišnoknjižni) u ovom postupku jedno sudbeno tijelo. To

5 U tom smislu v. : Marijana Gabler-Čizmek: *Priručnik za praktičnu primjenu ostavinskog postupka koji provode javni bilježnici kao sudski povjerenici*, Hrvatska javnobilježnička komora, Zagreb, rujan 2003. , Jožica Matko-Ruždjak: *Javnobilježnički ostavinski postupak u "Primjeri akata u nasljednopravnim odnosima"*, "Narodne novine d.d.", Zagreb, 2003. Više o problemima i dvojabama u svezi s dostavom rješenja o nasljeđivanju zemljišnoknjižnom sudu i provedbi u zemljišnoj knjizi v. i u: Damir Kontrec: *Provedba rješenja o nasljeđivanju u zemljišnim knjigama*, Zbornik radova *Nekretnine, aktualnosti zakonodavstva i prakse*, Informator, Zagreb, 2008.

se odnosi i na postupanje javnih bilježnika, jer oni djeluju kao povjerenici suda. Ovakav stav u cijelosti podržavamo.

Kad govorimo o jednom sudbenom tijelu, podsjećamo i na još uvijek prisutnu praksu pojedinih sudova koji po primitku smrtnovnice po službenoj dužnosti pribavljaju posjedovne listove i zemljišnoknjižne izvratke od za to nadležnih službi, a tek potom raspoređuju predmet nadležnom javnom bilježniku u rad.

Kako današnja praksa pretežito pokazuje, i javni bilježnici su se ipak priklonili stavu prema kojem su dužni i ovlašteni dostavljati pravomoćna rješenja o nasljeđivanju na provedbu zemljišnoknjižnom sudu. Pri tome, neki javni bilježnici to ovlaštenje i dužnost temelje na izjavi nasljednika uzetoj u zapisnik.

Posljedice (ne)dostavljanja

Sa stajališta zemljišnoknjižne službe može se zasigurno tvrditi da je dostavljanje rješenja o nasljeđivanju od strane javnog bilježnika ili ostavinskog suda:

a) jamstvo održavanja stanja zemljišne knjige, što je ne samo interes nasljednika, nego i države - i ne manje važno

b) odterećenje zemljišnoknjižnog suda.

Dostavom po službenoj dužnosti zemljišnoknjižni sud u kratkom vremenu i redovito dobiva informaciju o promjeni vlasničkoga stanja na nekretnini, što znači zemljišnu knjigu koja odražava pravni status nekretnine, usklađen sa stvarnim stanjem nekretnine.

Istodobno je zemljišnoknjižni sud „osloboden“ dolazaka stranaka koje bi, u protivnom, same predavale prijedloge za upis temeljem rješenja o nasljeđivanju. To uključuje mogućnost da prijedlog za provedbu bude predan više puta (o čemu sud ipak mora odlučivati), ili pak da prijedlog bude odbačen zbog neurednosti ili nepotpunosti.

Zašto odbačaj? Unatoč tome što većina zemljišnoknjižnih odjela nudi strankama neke oblike obrazaca prijedloga, često se događa da stranke obrazac ne znaju ispuniti, ili pak da prijedlogu ne prilože ispravu koja ispunjava uvjete propisane člancima 44., 45. te 54. i 55. Zakona o zemljišnim knjigama⁶. Primjerice, jedan od „kamena spoticanja“ je isprava koja se sastoji od više strana, a koja nije spojena na način propisan člankom 44. stavak 1. ZZK-a prema kojem: „*Upisi u zemljišnu knjigu dopustit će se samo na temelju isprava koje nemaju očitih nedostataka koji dovode u sumnju njihovu vjerodostojnost. Ako se isprave sastoje iz više listova, oni moraju biti tako spojeni da se ne može umetnuti ni jedan list.*“

Nije također nezamisliva ni situacija u kojoj bi na taj način rješenje o nasljeđivanju bilo provedeno u zemljišnim knjigama samo djelomično. Poznata je izuzetna „krutost“ pojedinih zemljišnoknjižnih odjela, koje gramatički tumačeći odredbu članka 95. stavak 1. ZZK-a⁷ u svezi s člankom 96. stavak 1. ZZK-a⁸ svojim rješenjem dopuštaju provedbu samo onog dijela rješenja o nasljeđivanju koje se odnosi na nekretnine koje je naslijedio predlagatelj, ukoliko taj ne raspolaže valjanom punomoći za podnošenje prijedloga u ime ostalih nasljednika. Napominjemo da ovdje treba imati na umu i odredbu članka 89.a Zakona o parničnom postupku koja određuje tko može zastupati stranku kao punomoćnik. Ta se odredba odgovaraju-

6 Narodne novine, broj 91/96, 68/98, 137/99, 114/01, 100/04, 107/07 i 152/08- u nastavku teksta: ZZK)

7 Članak 95. stavak 1. ZZK-a glasi: „*Osoba koja bi time stekla, promijenila ili izgubila knjižno pravo ovlaštena je staviti prijedlog za upis koji bi imao značenje uknjižbe ili predbilježbe.*“

8 Članak 96. stavak 1. ZZK-a glasi: „*Tko stavlja prijedlog u ime drugoga mora na to biti ovlašten, što mora i dokazati ispravom. Ako ovim Zakonom nije što drugo određeno, postojanje i valjanost toga ovlaštenja prosuđivat će se po općim pravilima.*“

će primjenjuje u zemljišnoknjižnom postupku temeljem članka 91. stavak 1. ZZK.

Konačno, nije nevažna ni činjenica da javni bilježnici, odnosno ostavinski sud dostavom rješenja o nasljeđivanju po službenoj dužnosti štete strankama i vrijeme i novac.

II. ZEMLJIŠNOKNJIŽNI POSTUPAK POVODOM RJEŠENJA O NASLJEĐIVANJU

Zemljišnoknjižni sud pokreće postupak samo na prijedlog stranaka ili nadležnoga tijela⁹, osim kad je zakonom što drugo određeno (članak 93. stavak 1. ZZK-a).

Kad je riječ o provedbi rješenja o nasljeđivanju, postupak se pokreće na temelju pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju, dostavljenoga od javnog bilježnika ili ostavinskog suda.

Po zaprimanju prijedloga u urudžbeni brojevnik, prijedlog (u ovom slučaju nalog za provedbu):

1. dobiva broj dnevnika zemljišnoknjižnih podnesaka „Z“ ili kojega drugoga odgovarajućeg upisnika („Zs“ za Knjigu položenih ugovora ili „Zp“ za položene isprave);
2. temeljem članka 98. stavak 1. ZZK-a, na mjestu gdje bi u zemljišnoknjižnom ulošku trebalo provesti upis, odmah se čini vidljivim (plombom) dan i vrijeme kad je zemljišnoknjižnom sudu stigao prijedlog za upis, te se upisuje broj pod kojim je nalog za provedbu zaprimljen;
3. sastavlja se izvještaj o knjižnom stanju (IKST). U novije vrijeme, od kada je većina zemljišnih knjiga digitalizirana, uobičajilo se da se umjesto IKST-a ispišu izvadci iz zemljišne knjige koji pokazuju stanje zemljišne knjige u vrijeme zaprimanja podneska;
4. temeljem dostavljenog rješenja o nasljeđivanju, sud će po službenoj dužnosti odrediti odgovarajuće upise zemljišnoknjižnim rješenjem, te ih provesti u zemljišnoj knjizi, odnosno drugoj odgovarajućoj zemljišnoknjižnoj evidenciji;
5. zemljišnoknjižno rješenje po provedbi dostavlja se svim osobama koje su stekle knjižna prava. O provedbi se obavještava nadležni ured za katastar, porezna uprava nadležna za područje na kojem se nalazi nekretnina te porezna uprava prema mjestu prebivališta upisanih vlasnika.

Zabluda suda

Pojedini zemljišnoknjižni sudovi pogrešno smatraju javnog bilježnika ili ostavinski sud strankom u postupku. Tako se, primjerice, nade u upisnicima naveden općinski sud ili javni bilježnik u ulozi predlagatelja, a ta se greška ponavlja i prilikom pisanja uvoda zemljišnoknjižnog rješenja.

Uočili smo i to da se obavijest o provedbi dostavlja i javnom bilježniku, a poglavito u slučajevima kada zemljišnoknjižni sud odbije provedbu rješenja o nasljeđivanju, uz uputu o pravu na žalbu. Kako javni bilježnik nije stranka u postupku, takvoj dostavi nema mjesta.

III. PROBLEMI I KAKO IH RIJEŠITI

Zemljišnoknjižni postupak strogo je formalni postupak, i najvećim dijelom ureden je odredbama ZZK-a; zemljišnoknjižni sud postupa po pravilima izvanparničnog postupka, a podredno parničnoga, ako zakonom nije što drugo određeno.¹⁰ Posebnost je ovoga postupka da sud u pravilu odlučuje bez rasprave i saslušanja stranaka, osim u slučajevima za koje je

zakonom nešto drugo određeno.¹¹ Te su iznimke, primjerice, pojedinačni ispravni postupak (čl. 200. ZZK-a), ispravak pogrešnog upisa (čl. 117. ZZK-a), postupak raspravljanja prijave i prigovora prilikom osnivanja zemljišne knjige (članak 191. i sl. ZZK-a). U svim ostalim slučajevima zemljišnoknjižni sud odlučuje isključivo na

- a) temelju prijedloga,
- b) priloga odnosno isprave (u konkretnom slučaju to je rješenje o nasljeđivanju) te
- c) stanja zemljišne knjige u času kada je stigao nalog za upis.

Identitet ostavitelja

Najčešća sporna situacija je identifikacija osobe ostavitelja. Naime, ukoliko podaci iz rješenja o nasljeđivanju nisu istovjetni podacima o osobi navedenim u zemljišnoj knjizi, stvoreni su uvjeti da zemljišnoknjižni sud odbije provedbu temeljeći svoju odluku:

- a) na odredbi članka 40. ZZK-a, prema kojoj je upis u zemljišnu knjigu dopušten samo protiv osobe koja je u času podnošenja prijedloga za upis u toj zemljišnoj knjizi upisana kao vlasnik zemljišta ili nositelj prava glede kojega se upis zahtijeva, ili koja barem istodobno bude kao takva uknjižena ili predbilježena (knjižni prednik); i
- b) na odredbi članka 44. stavak 1. ZZK-a, koja određuje da u ispravama moraju osobe protiv kojih se upis zahtijeva biti navedene tako da ne postoji opasnost da ih se zamijeni s drugima.

Čest je slučaj da je ostavitelj u zemljišnim knjigama upisan s nepotpunom adresom (primjerice, samo mjesto prebivališta bez adrese), nekom prijašnjom adresom, imenom koje je različito od imena navedenog u rješenju o nasljeđivanju (Mara, Marija, Marica), ili čak nekom stranom verzijom imena ili prezimena, što je najčešći slučaj u priobalju ili Medimurju, gdje su ti podaci upisani na talijanskom ili mađarskom jeziku. Zemljišnoknjižni sud u ovakvim slučajevima može naći razlog odbiti provedbu rješenja o nasljeđivanju.

Moramo ovdje napomenuti da svi zemljišnoknjižni sudovi nemaju identičnu praksu povodom navedenih slučajeva. Neki sudovi smatraju da je ostavinski sud odnosno javni bilježnik dovoljno provjerio činjenice o ostaviteljevoj imovini te nedvojbeno utvrdio što predstavlja ostavinsku imovinu, pa da je samim navođenjem zemljišnoknjižnih podataka o nekretnini nedvojbeno utvrđeno taj knjižni vlasnik upravo ostavitelj, pa da je time ispunjena pretpostavka iz članka 40. ZZK-a. Međutim, ponekad niti takvo ekstenzivno tumačenje ne dovodi do upisa, jer razlike u podacima znaju biti prevelike.

Ovdje se postavljaju najmanje dva problema:

- 1.) ako sud odbije provedbu rješenja o nasljeđivanju temeljem članka 40. ZZK-a odnosno članka 44. ZZK-a, bilo bi potrebno ispravljati ili dopunjavati pravomoćno rješenje o nasljeđivanju navođenjem podataka o ostavitelju prema stanju zemljišne knjige. Smatramo, a i praksa to stajalište podupire, da je primjenom pravila izvanparničnog postupka moguće u tom dijelu ispraviti ili dopuniti pravomoćno rješenje o nasljeđivanju. U protivnom, nasljednicima preostaje svoja prava ostvarivati u pojedinačnom ispravnom postupku pred zemljišnoknjižnim sudom, ili pak u odgovarajućem postupku pred parničnim sudom;

- 2.) ako sud provede rješenje o nasljeđivanju u kojem ostavitelj nije opisan onako kako je to upisano u zemljišnim knjigama, a utvrdi se da imovina navedena u rješenju o nasljeđivanju doista nije bila vlasništvo ostavitelja, već druge osobe istovjet-

⁹ U ovom slučaju ostavinski sud odnosno javni bilježnik.

¹⁰ Članak 91. stavak 1. ZZK-a fgt

¹¹ Čl. 92. ZZK-a

nog imena i prezimena, postavlja se pitanje kako uspostaviti zemljišnoknjižno stanje kakvo je bilo prije provedbe rješenja o nasljeđivanju. I ovdje kao rješenje preostaje postupak pred parničnim sudom (brisojna tužba odnosno, ukoliko isteknu rokovi propisani za podnošenje brisovne tužbe, tužba za priznanje ili utvrđenje prava vlasništva), ili pojedinačni ispravni postupak. U ovom slučaju javni bilježnik ne bi imao ovlasti narediti uspostavu prijašnjega zemljišnoknjižnog stanja. To može učiniti samo sud u nekom od naprijed navedenih postupaka.

Kako bi se izbjegle ove situacije (uvijek neugodne javnom bilježniku, ostavinskom sudu, zemljišnoknjižnom sudu, a naročito strankama), prilikom utvrđivanja ostavinske imovine, naročito u slučajevima kada je ostavitelj upisan kao suvlasnik u više uložaka u većim suvlasničkim zajednicama, bilo bi potrebno vrlo detaljno provjeriti je li doista riječ o njegovoj ostavini. Kod utvrđivanja identiteta ostavitelja bilo bi korisno raspomagati i datumom upisa ostavitelja, jer su poznati slučajevi da se uruči imovina osobe koja je vlasništvo stekla upisom u zemljišnu knjigu prije datuma svoga rođenja. Jednako tako treba provjeriti i adrese prebivališta ostavitelja.

Stoga bi u rješenju o nasljeđivanju trebalo navesti podatke o ostavitelju, ne samo prema podacima smrtovnice, nego i onako kako su upisani u zemljišnoj knjizi. To bi valjalo učiniti u uvodu izreke rješenja o nasljeđivanju, primjerice: „... **iza pok. Ritoša Ivana iz Ližnjana, Glavni trg 2, u zemljišnim knjiga upisanom u z. k. ul. 110 k. o. Ližnjan kao Ritossa Giovanni iz Ližnjana br. 50**“.

Time bi bile uklonjene dvojbe zemljišnoknjižnog suda o identitetu ostavitelja.

Podatak o nasljednicima

Radi dopuštenja provedbe u zemljišnoj knjizi, rješenja o nasljeđivanju trebala bi sadržavati osobni identifikacijski broj (u nastavku teksta: OIB) nasljednika. Takvo što nije propisano odredbama ZN-a, ali kod donošenja rješenja o nasljeđivanju treba imati na umu članak 121. stavak 7. ZZK-a¹² prema kojem:

„Rješenja zemljišnoknjižnog suda o upisima izvršenim u svezi sa stjecanjem nekretnina i prava na nekretninama koja podliježu poreznoj obvezi, kao i rješenja kojima se zasniva ili prestaje založno pravo, moraju sadržavati osobni identifikacijski broj od dana njegove dodjele, te se ista po službenoj dužnosti dostavljaju nadležnoj poreznoj upravi.“

Člankom 1. ZID ZZK/08 dopunjen je i članak 54. ZZK-a¹³. Izmjene i dopune ZZK-a izazvale su pomutnju u zemljišnoknjižnim odjelima, naročito u odnosu na javne isprave. Čini nam se da je kod donošenja ZID ZZK/08 postojao u tom smislu izvjestan nesklad. Naime, članak 54. ZZK-a odnosi se na **privatne**, a ne na javne isprave. Člankom 121. ZZK-a propisana je pak obveza da **svako zemljišnoknjižno rješenje** (dakle, bez obzira na temelj upisa – javnu ili privatnu ispravu) mora sadržavati i podatak o OIB-u.

Prema čl. 121. stavak 7. ZZK-a nedostatak podatka o OIB-u

¹² Članak 121. stavak 7. ZZK-a izmijenjen je Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o zemljišnim knjigama, Narodne novine, broj 152/08, u nastavku teksta ZID ZZK/08

¹³ Čl. 1. ZID ZZK/08 glasi: *U Zakonu o zemljišnim knjigama (»Narodne novine«, br. 91/96., 68/98., 137/99., 114/01., 100/04. i 107/07.) u članku 54. iza stavka 2. dodaju se stavci 3. i 4. koji glase:*

»(3) U ispravama iz stavka 1. ovoga članka koje su nastale nakon dana stupanja na snagu ovoga Zakona moraju biti navedeni osobni identifikacijski brojevi svih stranaka u postupku.

(4) Do dodjeljivanja osobnoga identifikacijskog broja, može se primijeniti jedinstveni matični broj građana (MBG), odnosno matični broj (MB) te sistemski brojevi koje je dodijelilo Ministarstvo financija-Porezna uprava.«

u bilo kojoj ispravi koja je podnesena zemljišnoknjižnom sudu na provedbu, a sastavljena je nakon 1. siječnja 2009., kao dana stupanja na snagu ZID ZZK/08, ali i Zakona o osobnom identifikacijskom broju¹⁴, kao posebnog propisa može rezultirati odbijanjem provedbe zahtijevane na temelju takve isprave.

OIB kao pretpostavka upisu?

Smatramo, međutim, da kod procjenjivanja dopuštenosti upisa zemljišnoknjižni sud mora imati na umu i činjenicu da je ZN propisao da se ostavinska rasprava može održati i bez prisutnosti nasljednika (kada se ostavina raspoređuje primjenom odredaba članaka 217. stavak 3., članka 218. i članka 219. stavak 3. ZN-a), pa prema tome sud odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda nije niti u mogućnosti pribaviti OIB nasljednika. Postoje i druge opravdane situacije kada OIB nije dostupan javnom bilježniku ili sudu, pa se u rješenju navede jedinstveni matični broj građana ili datum rođenja. No čak i nedostatak bilo kojeg podatka te vrste, prema našem mišljenju, ne bi trebao biti uzrok odbijanja provedbe pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju u zemljišnim knjigama.

Ni ovdje ne postoji ujednačeno postupanje zemljišnoknjižnih odjela, pa neki sudovi odbijaju provedbu rješenja o nasljeđivanju koja ne sadrže OIB nasljednika.

Rukovodeći se između ostaloga činjenicom da ni ostala sudska rješenja ne sadrže taj podatak (primjerice, rješenja iz ovršnih postupaka koja također dolaze sudu na provedbu po službenoj dužnosti) zemljišnoknjižni sudovi ipak (većinom) provode sva rješenja koja je, s obzirom na stanje zemljišne knjige, moguće i dopušteno upisati. Tim više što uglavnom rješenja o nasljeđivanju sadrže barem datum rođenja nasljednika.

Praksa sudova koji odbijaju provesti rješenja o nasljeđivanju zbog nedostatka podatka o OIB-u ne čini nam se prihvatljivom, imajući posebno u vidu svrhu zemljišne knjige – a to je relevantnost podataka zemljišne knjige za pravni promet nekretnina.

Podatak o nekretnini

Članak 226. stavak 2. ZN-a u točki 2. određuje i da rješenje o nasljeđivanju sadrži oznaku nekretnina s podacima iz zemljišnih knjiga potrebnima za upis.

Prema članku 10. stavak 2. ZZK-a:

„Odluke sudova i druge vlasti o knjižnim pravima moraju sadržavati oznake i podatke o katastarskom broju i površini katastarskih čestica, kao i o katastarskoj općini u kojoj leže, onako kako su ti podaci označeni u zemljišnoj knjizi.“

Ovako sročena odredba ZZK ne daje puno prostora za razmišljanje trebaju li rješenja o nasljeđivanju sadržavati podatak (i) o površini katastarske čestice.

Moguće je (naročito u zemljišnoknjižnim ulošcima u kojima je upisan velik broj čestica, no takva situacija nije isključena niti inače) da, od časa kada je pribavljen zemljišnoknjižni izvadak pa do trenutka kada sudu stigne nalog za provedbu rješenja o nasljeđivanju, dođe do promjene površine neke od čestica.

Prema stavu nekih zemljišnoknjižnih sudova, to je razlog za odbijanje provedbe rješenja o nasljeđivanju.

Naš je stav da bi u opisanom slučaju zemljišnoknjižni sud morao voditi računa i o odredbi članka 145. stavak 4. ZZK-a prema kojem:

¹⁴ Narodne novine, broj 60/08

„Sastav zemljišnoknjižnoga tijela ne mijenja se upisom promjene oblika, površine ili izgrađenosti zemljišta, pa će upis takve promjene zemljišnoknjižni sud provesti na temelju prijavnoga lista katastra o promjeni u katastru zemljišta, a ako bi promjena utjecala na knjižna prava, tada i na temelju isprave prikladne za uknjižbu kojom se upisani nositelji prava na tom zemljištu slažu s tom promjenom.“

Točno je da se ova odredba odnosi na provedbu prijavnih listova, no iz nje nedvojbeno proizlazi stav zakonodavca da se sastav zemljišnoknjižnog tijela ne mijenja promjenom površine čestice, te da za takvu promjenu stanja na nekretnini zemljišnoknjižni sud ne treba posebno dopuštenje nositelja knjižnih prava, jer je ono pribavljeno u odgovarajućem upravnom postupku koji se vodio pred tijelom nadležnim za poslove katastra.

Uz to, prema članku 54. stavak 1. ZZK-a, koji se primjenjuje i na javne isprave (čl.55. stavak 1. podstavak a) ZZK-a, nekretnina je dovoljno označena ako se navede točna oznaka zemljišta.

Zaključno, smatramo da bi u rješenju o nasljeđivanju dovoljno bilo navesti katastarsku općinu, broj čestice te broj zemljišnoknjižnog uloška u koji je čestica upisana, bez navođenja načina uporabe i površine čestice.

Katastarsko stanje

Kod pokretanja ostavinskog postupka uobičajeno je da se uza zemljišnoknjižne izvratke, kao dokaz o imovini ostavitelja, dostavljaju i posjedovni listovi tijela nadležnog za katastar, te se i ta (takozvana izvanknjižna) imovina uručuje nasljednicima.

ZN nigdje ne propisuje posebno upis i katastarski operat, no smatramo da je itekako svrsishodno rješenjem o nasljeđivanju odlučiti i o katastarskom stanju nekretnina. Razlozi tome leže ne samo u održavanju podataka katastra, već i u opće poznatoj činjenici da je stanje zemljišnih knjiga na području Republike Hrvatske, unatoč do sada uložanim naporima na uredenju zemljišnih knjiga, i dalje prilično zapušteno.

Neprovođenje postupka u odnosu na stanje katastarskog operata nanijelo bi štetu, ne samo održavanju podataka katastarske evidencije, već bi u budućnosti otežalo i uredenje stanja neažurnih zemljišnih knjiga. Naime, kod bilo koje vrste postupka u kojem se usklađuje stanje zemljišne knjige sa stvarnim stanjem, podatak o posjedu (katastar) značajan je dokaz prilikom utvrđivanja knjižnih prava na nekretninama.

Prema članku 60. Pravilnika o katastru zemljišta¹⁵:

„Promjene glede nositelja prava na zemljištu (upis vlasnika i ovlaštenika u posjedovne listove) provode se u katastru zemljišta sukladno odredbama članka 65. Zakona¹⁶.“

Postupak za provođenje promjena iz stavka 1. ovog članka pokreće se na zahtjev stranke kojom se prilaže odgovarajuća isprava o vlasniku i ovlašteniku zemljišta ili po službenoj dužnosti, kada nadležni katastarski ured zaprimi obavijest o promjeni nositelja prava na zemljištu od zemljišnoknjižnog suda ili drugog tijela javne vlasti.“

Provedba rješenja o nasljeđivanju uređena je člankom 61. Pravilnika o katastru zemljišta. Prema toj odredbi:

„Ako je rješenjem o nasljeđivanju u ostavinskoj masi neka imovina, temeljem katastarskih podataka utvrđena kao izvanknjižno vlasništvo, upis izvanknjižnog vlasnika u posjedovni list izvršit će se pod uvjetom da se osobe upisane u zemljišnoj knjizi kao vlasnici katastarskih čestica koje odgovaraju utvrđenima u ostavinskoj masi takvom upisu ne protive.“

U slučaju protivljenja iz stavka 1. ovog članka izvanknjižni vlasnik će se pozvati na dostavljanje isprave pogodne za upisivanje vlasništva u zemljišne knjige.

Ukoliko izvanknjižni vlasnik dokaže da je podnio zahtjev za upis u zemljišne knjige ili pokrenuo drugi odgovarajući postupak u kojem se treba riješiti pitanje vlasništva, postupak za upis vlasnika u posjedovni list će se prekinuti do rješenja prethodnog pitanja.

Ukoliko izvanknjižni vlasnik, u ostavljanom mu roku ne pokrene jedan od postupaka iz stavka 3. ovog članka njegov zahtjev će se odbiti te će se osobe upisane kao vlasnici katastarskih čestica u zemljišnim knjigama upisati u posjedovni list.

U postupcima pokrenutim po službenoj dužnosti na odgovarajući način će se postupiti u smislu stavka 4. ovog članka.“

Dakle, provedba pravomoćnog rješenja o nasljeđivanju u katastarskom operatu uslijedit će:

- a) na prijedlog stranke,
- b) po službenoj dužnosti nakon obavijesti zemljišnoknjižnog suda ili drugog tijela javne vlasti (a to može biti samo ostavinski sud ili javni bilježnik kao povjerenik suda) o provedenoj promjeni.

Ukoliko se podaci zemljišnoknjižnog rješenja i stanja katastarskog operata razlikuju, tijelo nadležno za katastar provodi odgovarajući postupak, čiji je konačni rezultat (uglavnom) uvažavanje podatka zemljišne knjige.

Dioba u ostavinskom postupku prema stanju zemljišne knjige i katastra

Člankom 226. stavak 3. ZN-a određeno je: „Ako u ostavinskom postupku svi nasljednici i zapisovnici sporazumno predlože diobu i način diobe, sud će i taj sporazum unijeti u rješenje o nasljeđivanju. Sud će isto tako postupiti ako diobu provede prema članku 143. i 144. ovoga Zakona.“

Ovo nas dovodi do ne tako čestog problema (no on ipak postoji), a to je situacija kada se ne vodi računa o različitosti podataka zemljišne knjige i katastra pa se istovjetna čestica uručuje različitim nasljednicima (drugačije za katastar, a drugačije za zemljišnu knjigu), ili pak istim nasljednicima u drugačijim suvlasničkim omjerima za katastar odnosno zemljišnu knjigu.

Obično je to posljedica toga što se nasljednici prilikom diobe „orijentiraju“ prema nazivima nekretnina, pa sporazumno odrede diobu u katastru prema uobičajenom nazivu čestice, ne vodeći računa o tome da ta ista nekretnina ima u zemljišnoj knjizi davno zaboravljen ili drugačiji naziv. Uzrok tome znaju biti i različiti podaci zemljišne knjige i katastra o brojevima česticama. Ostavinski sud, odnosno javni bilježnik kao povjerenik suda ponekad nisu u mogućnosti nasljednicima dovoljno ukazati na te činjenice, pa im preostaje – kada se stranke sporazumiju o diobi – tu činjenicu samo konstatirati i imovinu uručiti na temelju takvog (makar i pogrešnog) sporazuma nasljednika.

Kad zemljišnoknjižni sud uoči razliku, nema zapreke da donese rješenje kojim dopušta diobu u zemljišnim knjigama, ako su inače ispunjene pretpostavke za dopuštenje upisa. Međutim, nakon što sud dostavi rješenje uredu za katastar (gdje je dioba provedena ili treba biti provedena na drugačiji način) dolazi do problema.

U tom slučaju katastar mora provesti odgovarajući postupak (ukoliko je dioba trebala biti izvršena kako je to naloženo ze-

¹⁵ Narodne novine, broj 84/07 i 148/09

¹⁶ Zakon o državnoj izmjeri i katastru nekretnina, Narodne novine, broj 16/07 i 152/08

mljišnoknjižnom sudu), ili će biti potrebno ispravljati rješenje o nasljeđivanju da bi se ispravili upisi provedeni u zemljišnoj knjizi.

Bračna tečevina

Jedno od pitanja koje je i dalje problem jest ona situacija u kojoj se u ostavinskom postupku utvrdi da je odgovarajući dio nekretnina bračna tečevina bračnog druga ostavitelja.

Kako nije riječ o ostavinskoj imovini iz članka 174. ZN-a, javni bilježnik nije ovlašten tu imovinu raspoređivati.

Posljedica je da bračna tečevina ostaje neraspoređena, pa je bračni drug ostavitelja prinuđen radi uknjižbe svojega prava vlasništva pokrenuti parnični postupak tužbom na utvrđenje prava vlasništva protiv ostalih sunasljednika.

Ta je posljedica neukim strankama nerazumljiva, izaziva i dodatne troškove i opterećuje sudove. Činjenica je da spor ovdje niti ne postoji jer su sunasljednici bračnom drugu tijekom ostavinskog postupka priznali određenu imovinu kao bračnu tečevinu.

Jedno od rješenja koje smo uočili jest da se u zapisniku utvrdi da je riječ o bračnoj tečevini, ali se u izreci rješenja o nasljeđivanju suvlasnički dio bračnog druga uveća temeljem sporazuma nasljednika.

Prema našim saznanjima, stajalište Općinskoga građanskog suda u Zagrebu jest da je dopušteno rješenjem o nasljeđivanju utvrditi bračnu tečevinu te istodobno dati nalog zemljišnoknjižnom sudu da na njoj kao vlasnika upiše bračnog druga ostavitelja. Taj stav temelji se na teleološkom tumačenju odredbe članka 174. ZN-a prema kojoj: „*U ostavinskom postupku utvrđuje se tko su ostaviteljevi nasljednici, što čini ostaviteljevu ostavinu te koja još prava glede ostavine pripadaju nasljednicima, zapisovnicima i drugim osobama.*“ Iz tako sročene odredbe proizlazi i zaključak da **sud može utvrditi i što ne čini ostaviteljevu ostavinu.**

Tako u slučaju da je ostavitelj uknjižen u zemljišnim knjigama u cijelosti u izreci rješenja može stajati:

„Utvrđuje se da ostavinsku imovinu čini nekretnina upisana u z. k. ul.100 k.o. Sesvete, koja se sastoji od 1/2 dijela č. k. br. 200, dok preostala 1/2 predstavlja bračnu tečevinu supruge ostavitelja Mare Marić.

Po pravomoćnosti rješenja zemljišnoknjižni odjel Općinskoga suda u Sesvetama izvršit će prijenos prava suvlasništva na nasljednike pod toč. II. izreke ovoga rješenja, dok će se na preostalu 1/2 dijela izvršiti upis za korist Mare Marić s osnova bračne tečevine.

Uz to, poznata nam je i praksa zemljišnoknjižnih sudova koji, bez obzira što izrekom rješenja o nasljeđivanju ta imovina nije raspoređena bračnom drugu, ipak uknjižuju pravo vlasništva za korist bračnog druga, ukoliko je rješenjem o nasljeđivanju samo konstatirana činjenica da taj suvlasnički dio ostavinske imovine pripada bračnom drugu kao bračna tečevina.

Naš je stav da je i o pitanju bračne tečevine svrsishodno donijeti odgovarajuću odluku, imajući u vidu ne samo cilj i svrhu vođenja ostavinskog postupka, već i održavanje aktualnosti

podataka zemljišne knjige, ali i za ovaj slučaj posve nepotrebno opterećivanje parničnoga suda. Da ovo pitanje ne bi (p)ostalo teret strankama i sudovima, nužno bi bilo preispitati današnja zakonodavna rješenja te donijeti odgovarajuće potrebne izmjene i dopune propisa koji to pitanje uređuju, da ostavinski sudovi ili javni bilježnici kao povjerenici suda ne bi morali pribjegavati različitim, danas prisutnim i ovdje opisanim načinima postupanja.

Svrha ovog rada

Uvodno smo spomenuli da je ovaj rad napisan prije svega sa stajališta zemljišnoknjižnog postupka, pa on tako odražava prvenstveno interese instituta zemljišne knjige te mu nije namjera (pre)ispitivati ostavinski postupak, nego samo ukazati na najčešće dvojbe koje zemljišnoknjižni sudovi imaju kod provedbe rješenja o nasljeđivanju. Istodobno, ukazali smo i na različito postupanje zemljišnoknjižnih sudova po istovjetnim ispravama.

Zaključno smatramo da je provedba upisa u zemljišnoj knjizi utemeljena na pravomoćnom rješenju o nasljeđivanju pravi i stvarni završetak ostavinskog postupka, te da upravo ta nepobitna činjenica mora biti putokaz zemljišnoknjižnom sudu prilikom ocjene dopuštenja zemljišnoknjižne provedbe.

I na kraju, neka nam bude dopušteno ponovo citirati dr. sc. Jadranka Crnića:

„*Javno bilježništvo postalo je, a cjelokupni razvitak pravnog sustava pokazuje, da će to biti još i više, nezamjenjiv činilac u ostvarenju najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, pa ne isključujemo da bi i u predstojećim promjenama Ustava i ono moglo naći svoju odgovarajuću odredbu, kakvu u članku 27. Ustava ima odvjetništvo*“¹⁷. *Javno bilježništvo ima, kao javna služba, još dodatne epiteze uz: samostalnost i neovisnost. Stoga se zalažemo da se ta njegova pozicija i poštuje i očuva, pa tako i u sadržajima kakvi su im povjereni u njihovoj dužnosti, a i sa svrhom da rasterećujući sudove, ne uzrokuju strankama iz ostavinskog postupka ni nove radnje, ni troškove koje ne bi imale da je prvostupanjski ostavinski postupak ostao u isključivoj nadležnosti općinskih sudova. Stoga smatramo da javni bilježnici ne bi trebali tumačiti propise na način koji ih razvlašćuje, već tumačiti propise prema njihovoj pravoj svrsi, tumačiti tako da poštujemo ratio legis.*

Čini nam se, međutim, da nitko nema pravo oprijeti se naporima koji se u cijelosti provode radi ostvarenja svrhe zemljišne knjige, i tumačenja propisa prema njegovom cilju.

Ako postoje drugačiji argumenti, rado ćemo ih saslušati.“

Tome ćemo dodati još i ovo naše mišljenje koje je istodobno i apel zakonodavcu:

Stručnost i djelotvornost koju je javnobilježnička služba pokazala provodeći ostavinske postupke, daje nam za pravo nadati se da će zakonodavac što prije prepoznati potencijal ove službe i u drugim područjima koja se odnose na nekretnine i prava na njima, a prije svega na područje zemljišnoknjižnog prava. Ovdje bi, prema našem mišljenju, trebalo preuzeti dobru praksu susjednih zemalja, osobito Republike Austrije, gdje je uloga javnih bilježnika u zemljišnoknjižnom postupku jedan od snažnih čimbenika sigurnosti pravnog prometa nekretninama.

¹⁷ «Odvjetništvo kao samostalna i neovisna služba osigurava svakome pravnu pomoć u skladu sa zakonom».

Goran Milaković, dipl. iur.
sudac Županijskog suda u Bjelovaru

Stranke u zemljišnoknjižnom ispravnom postupku

1. UVOD

U zemljišnoknjižnom pojedinačnom ispravnom postupku koji nalazi sve veću primjenu kao jedan od načina za usklađenje stvarnog i zemljišnoknjižnog prava vlasništva sve veći problem u praksi predstavlja ocjena o tome tko može biti stranka u tom postupku. S obzirom na to, dolazi do različitih odluka sudova koji već u početku ovog postupka zbog nedostatka stranačke legitimacije donose odluke o obustavi postupka. Može li se naći zadovoljavajući odgovor na ovo pitanje i dovesti do potpune primjene ovog važnog instituta?

2. PRAVNI IZVORI

Pravni izvori koji govore o stranačkoj sposobnosti, te razrješuju problema stranačke nesposobnosti su Zakon o parničnom postupku, Obiteljski zakon, Zakon o zemljišnim knjigama, Zakon o nasljeđivanju i Stečajni zakon. Kao pravni izvor pojavljuje se i Zemljišnoknjižni poslovnik, posebice za postupanje u zemljišnoknjižnim predmetima.

3. STRANKE U ZEMLJIŠNOKNJIŽNOM POSTUPKU

Procesnopravna definicija stranke definira ju kao osobu koja u svoje ime traži sudsku zaštitu određenog sadržaja pravima za koja se tvrdi da su ugrožena ili povrijeđena. Stranka je i osoba protiv koje se upravlja zahtjev za pružanje pravne zaštite zasnovan na tvrdnji da je ugrozila ili povrijedila određena prava. Ova definicija stranke odnosno svojstvo tužitelja (actora) i tuženika (reusa) vezana je za egzistenciju parnice. U izvanparničnom postupku koji je po negativnoj definiciji svaki onaj koji nije parnični, a takav je i zemljišnoknjižni postupak, položaj stranke nije vezan za stroga pravila parničnog postupka koja su snabdjevena jačim procesnim institutima.

U zemljišnoknjižnom postupku koji spada u grupu izvanparničnih postupaka u kojima se rješava o imovinskopravnim i raznim drugim odnosima¹ stranke su osoba u čiju se korist provodi zemljišnoknjižni upis, te osoba – nositelj knjižnog prava protiv koje se taj upis treba provesti. One imaju položaj predlagatelja i protustranke, budući da se u zemljišnoknjižnom postupku primjenjuju pravila izvanparničnog postupka i to u onom njegovom dijelu koji regulira materiju stranačke sposobnosti i položaja stranke u postupku. Naime, u zemljišnoknjižnom postupku, prije svega, primjenjuju se pravila Zakona o zemljišnim knjigama i pravila izvanparničnog postup-

¹ Mnogobrojni izvanparnični postupci mogu se svrstati u dvije grupe: - u one u kojima se rješavaju statusne stvari i one u kojima se rješava o imovinskopravnim i raznim drugim odnosima.

ka, a podredno pravila parničnog postupka. Stoga se u tom postupku stranke pojavljuju u svojstvu predlagatelja odnosno protustranke. Taj je postupak izvanparnični i pokreće se prijedlogom, pa je stoga predlagatelj ta stranka o kojoj ovisi rješenje nekog zemljišnoknjižnog postupka.

Bitno svojstvo izvanparničnog postupka je i to da se može pokrenuti po službenoj dužnosti. U tom slučaju nema predlagatelja upisa već sud na nečiju inicijativu ili obavijest započinje postupak po službenoj dužnosti.²

4. STRANKA KAO PREDLAGATELJ UPISA ILI PRIJEDLOGA ZA ZEMLJIŠNOKNJIŽNI POSTUPAK

Stranka koja je potpuno poslovno sposobna može sama obavljati radnje u postupku, dok stranku koja nema parničnu sposobnost zastupa njezin zakonski zastupnik. Zakonski zastupnik određuje se zakonom ili aktom nadležnog državnog tijela donesenim na temelju zakona. Zakonski zastupnici maloljetne osobe su njeni roditelji koji imaju pravo i dužnost zastupati svoje dijete i za njega sklapati pravne poslove, a zakonski zastupnici maloljetnih osoba bez roditeljske skrbi, punoljetnih osoba koje nisu sposobne brinuti o sebi i osoba koje nisu iz drugih razloga u mogućnosti štiti svoja prava i interese su njihovi skrbnici. Poseban institut zakonskog zastupnika je skrbnik za poseban slučaj koji se radi zaštite pojedinih osobnih i imovinskih prava imenuje osobi za koju je podnesen prijedlog za lišenje poslovne sposobnosti, osobi kojoj najmanje tri mjeseca nije poznato boravište ili nije dostupna, a nema punomoćnika, štitičniku kad postoji sukob interesa između njega i njegovog skrbnika ili bliskog srodnika odnosno bračnog druga skrbnika, u imovinskim postupcima ili sporovima, odnosno pri sklapanju pojedinih pravnih poslova, štitičnicima u slučaju spora ili sklapanja pravnog posla između njih kad imaju istog skrbnika i u drugim slučajevima kad je to potrebno radi zaštite prava i interesa osobe.

Osim ovih vrsta zakonskih zastupnika posebnu pažnju zavrjeđuje institut privremenog zastupnika.

5. PRIVREMENI ZASTUPNIK I UVJETI ZA NJEGOVO POSTAVLJANJE

Postavljanje privremenog zastupnika predstavlja ovlaštenje suda da u izuzetnim slučajevima postavi stranci zastupnika

² Uredi za katastar dostavljaju zemljišnoknjižnim odjelima sudova obavijest o promjeni izgrađenosti zemljišta i odgovarajuće prijavne listove radi njihove provedbe u zemljišnim knjigama. Iako je u upravnom postupku sudjelovala stranka koja pokreće postupak parcelacije, u zemljišnoknjižnom postupku postupa se na temelju obavijesti katastarskog ureda i sud po službenoj dužnosti provodi taj postupak. Ista je stvar i postupanje povodom dostavljenih rješenja o nasljeđivanju koje javni bilježnici ili sudovi dostavljaju na provedbu.

koji će se brinuti o pravima i interesima stranke kojoj je potrebno postaviti privremenog zastupnika i to s pravnim učinkom u točno određenoj parnici ili izvanparničnom postupku. Stranci koja nema zakonskog zastupnika koji bi svoja procesna ovlaštenja imao iz samog zakona, nadležno tijelo starateljstva će postaviti skrbnika za poseban slučaj, no ako sud utvrdi tijekom postupka da bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo, tako da bi zbog toga za jednu ili obje stranke mogle nastati štetne posljedice, sud je tada ovlašten stranci postaviti privremenog zastupnika.

Nerijetko se događa da stranke poduzimajući radnju kojom pokreću postupak pred prvostupanskim sudom navode da je boravište tuženika nepoznato i predlažu postavljanje privremenog zastupnika. Međutim, sudovi ne bi smjeli nekritički prihvaćati takve prijedloge i odmah na osnovu toga prijedloga postavljati privremenog zastupnika. Naime, za postavljanje privremenog zastupnika moraju biti ispunjeni određeni uvjeti da bi sud stekao ovlaštenje da postavi stranci privremenog zastupnika. Prije svega treba postojati vjerojatnost da bi redovni postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika tuženiku trajao dugo i da postoji vjerojatnost da bi zbog toga za bilo koju od stranaka mogle nastupiti štetne posljedice.

Najčešće se u praksi postavlja privremeni zastupnik u parnicama radi utvrđenja prava vlasništva. Iz činjeničnog supstrata takvih tužbi proizlazi da se traži faktično usklađivanje zemljišnoknjižnog stanja sa stanjem u naravi i temelj za utvrđenje prava vlasništva često je dosjelost pa u takvim tužbama tužitelj tvrdi da neprekidno posjeduje određeno vrijeme neku nekretninu i smatra da je dosjelošću stekao pravo vlasništva, a kako je tuženik nepoznatog boravišta predlaže postavljanje privremenog zastupnika. Već iz činjeničnih supstrata takvih tužbi vidljivo je da tužitelj neprekidno uživa određenu nekretninu, da je u posjedu iste i stoga se može zaključiti da ne postoji vjerojatnost da bi mogao trpjeti štetu zbog toga što bi redovan postupak oko postavljanja zakonskog zastupnika trajao dugo, jer je u posjedu nekretnine i za vrijeme trajanja vlasničke parnice do donošenja odluke suda tužitelj uživa posjedovnu zaštitu pa je teško utvrditi i naći opravdanje za postavljanje privremenog zastupnika imajući u vidu zakonske uvjete za njegovo postavljenje.

Jedan od načina postavljanja zakonskog zastupnika je donošenje upravnog akta centra za socijalnu skrb o postavljanju skrbnika za poseban slučaj koji bi zastupao tuženika u postupku pred prvostupanskim sudom.

Praksa je pokazala da redovan postupak oko postavljanja skrbnika za poseban slučaj ne traje dugo i najčešće se završava donošenjem prvostupanskog rješenja nadležnog centra za socijalnu skrb. Prema tome teško je udovoljiti i tom uvjetu i zapravo se može doći do zaključka da se privremeni zastupnik u parnicama radi utvrđenja prava vlasništva faktički ne može niti postaviti jer nije moguće udovoljiti ovim uvjetima za njegovo postavljenje.

Da bi se ukazao na problem eventualne dugotrajnosti postupka postavljanja zakonskog zastupnika od strane Centra za socijalnu skrb treba razmotriti i postupak postavljanja privremenog zastupnika u parnici.

Nakon što sud utvrdi da postoje uvjeti za postavljanje privremenog zastupnika treba tražiti pristanak osobe predložene za privremenog zastupnika. Za taj pristanak potrebno je određeno vrijeme i potom sud donosi rješenje o privremenom zastupniku protiv kojeg stranke imaju pravo žalbe u roku od 15 dana. Poslije tih radnji slijedi objavljivanje oglasa o postavljanju privremenog zastupnika na oglasnoj ploči suda i Narodnim novinama. Tek nakon objave oglasa, za što je nerijetko potrebno i mjesec dana, može se postupak prove-

sti s privremenim zastupnikom. Prema tome vidljivo je i da postupak postavljanja privremenog zastupnika nije tako brz i postavlja se pitanje učinkovitosti ovog instituta posebno kada se uzme u obzir dosljedna primjena zakonskih odredbi oko uvjeta za postavljanje privremenog zastupnika.

Ako sud i utvrdi da postoje uvjeti za postavljanje privremenog zastupnika postaviti će ga u slijedećim slučajevima:

- ako tuženik nije parnično sposoban, a nema zakonskog zastupnika
- ako postoje suprotni interesi tuženika i njegova zakonskog zastupnika
- ako obje stranke imaju istoga zakonskog zastupnika
- ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika
- ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti.

Ovi slučajevi koje zakon navodi nisu taksativni slučajevi u kojima se postavlja privremeni zastupnik, već se radi o primjerima u kojima će sud postaviti privremenog zastupnika, što znači da mogu postojati i neki drugi slučajevi koje zakon nije naveo exempli gratia.

Jedan od tih primjera koji ne nabroja Zakon o parničnom postupku je institut privremenog zastupnika u zemljišnoknjižnom ispravnom postupku.

6. PRIVREMENI ZASTUPNIK U ISPRAVNOM POSTUPKU

U zemljišnoknjižnom postupku postupa se po pravilima izvanparničnog postupka, a posredno parničnog postupka, ako zakonom nije što drugo određeno. U primjeni tih odredbi važno mjesto zauzima načelo ekonomičnosti koje svoju primjenu nalazi u odredbi članka 10. Zakona o parničnom postupku prema kojoj je sud dužan postupak provesti bez odugovlačenja i sa što manje troškova te onemogućiti svaku zlouporabu prava u postupku. To je vrlo važno načelo ne samo sa stajališta ekonomičnosti postupanja već i njegove efikasnosti. Da bi to načelo doista našlo svoju praktičnu primjenu u praksi sudovi moraju imati učinkovita pravna sredstva za ostvarenje tog načela. Jedno od tih sredstava je novčano kažnjavanje stranaka u postupku koje teže zlouporabe svoja procesna ovlaštenja.

Međutim, Zakon o zemljišnim knjigama predvidio je jednu mogućnost sprječavanja odugovlačenja postupka i to primjenom pravnog instituta postavljanja privremenog zastupnika.

Na raspravu za ispravak pozivaju se osobno i oglasom na oglasnoj ploči suda sve osobe koje su podnijele svoje prijave i prigovore, osobe protiv čijih su upisa te prijave i prigovori podneseni, kao i osobe za koje prema sadržaju zemljišnih knjiga proizlazi da bi mogle imati pravni interes.

Nenazočnost pozvanih osoba ne odgađa održavanje rasprave za ispravak niti znači da je nenazočna osoba povukla svoju prijavu ili prigovor, a niti da priznaje tuđe prijave ili prigovore, a radi zaštite prava nenazočnih osoba sud će im, ne odgađajući raspravu, postaviti privremenog zastupnika koji će u njihovo ime i o njihovu trošku sudjelovati u raspravi za ispravak i kojem će biti dostavljena odluka. U ispravnom postupku nitko nije ovlašten zahtijevati odgodu rasprave niti povrat u prijašnje stanje.

Iz ovih odredbi Zakona o zemljišnim knjigama vidljivo je da se

promovira načelo ekonomičnosti i efikasnosti u postupanju. Postavljanjem privremenog zastupnika nenazočnoj osobi stječu se uvjeti za održavanje rasprave za ispravak bez odgode i odugovlačenja postupka, a upravo je i cilj ispravnog postupka da se što prije provede i da zemljišnoknjižno i faktično stanje bude usklađeno.

Uspoređujući odredbe Zakona o parničnom postupku i Zakona o zemljišnim knjigama u dijelu koji uređuju institut privremenog zastupnika vidljive su bitne razlike u postupanju suda.

U parničnom postupku da bi se stranci postavio privremeni zastupnik moraju za to biti ispunjeni uvjeti određeni člankom 84. Zakona o parničnom postupku, no za postavljanje privremenog zastupnika Zakon o zemljišnim knjigama ne postavlja takve uvjete već jedino određuje da se privremeni zastupnik postavlja radi zaštite prava nenazočnih osoba. Međutim, ipak valja razlikovati razloge zbog kojih se postavlja privremeni zastupnik u ispravnom postupku.

Privremeni zastupnik u ispravnom postupku postavlja se radi zaštite nenazočnih pozvanih osoba koje bi trebale sudjelovati u ispravnom postupku kao osobe koje su podnijele prijave i prigovore, osobe protiv čijih su upisa te prijave i prigovori podneseni, kao i osobe za koje prema sadržaju zemljišnih knjiga proizlazi da bi mogle imati pravni interes.

Kada zakon određuje zaštitu nenazočnih pozvanih osoba postavlja se pitanje je li je nužno da te osobe prime poziv suda za raspravu za ispravak ili je dovoljno samo to da ih sud pozove na raspravu za ispravak.

Odredbom članka 191. st. 4. Zakona o zemljišnim knjigama određeno je da zemljišnoknjižni sud provodi raspravu za ispravak i donosi odluku po pravilima izvanparničnog postupka, ako ovim zakonom nije što posebno određeno. Kada je odredbom članka 192. st. 1 istog zakona određeno da se na raspravu za ispravak pozivaju osobno i oglasom na oglasnoj ploči sve osobe koje bi po toj odredbi trebale sudjelovati u postupku i kada se to dovede u vezu s pravilima postupanja u izvanparničnom odnosno parničnom postupku, proizlazi da se sudionicima ispravnog postupka pozivi za raspravu za ispravak upućuju osobno prema pravilima o osobnoj dostavi.

Prema jednom stajalištu da bi se osobi u ispravnom postupku uopće mogao postaviti privremeni zastupnik radi zaštite njenih prava, mora joj biti uručen poziv za

raspravu, dakle mora biti na taj način pozvana i obaviještena o održavanju rasprave za ispravak, a ako se ne odazove postaviti će se radi njene zaštite privremeni zastupnik. Dakle, bitna pretpostavka postavljanja privremenog zastupnika je faktično uručenje poziva za raspravu.

Prema drugom stajalištu, dovoljno je da zemljišnoknjižni sud pozove na raspravu za ispravak sve osobe koje treba pozvati prema odredbama članka 192. st. 1. Zakona o zemljišnim knjigama, a ako se ne odazovu na raspravu (npr. nisu primile poziv) zemljišnoknjižni sud će im postaviti radi zaštite njihovih prava privremenog zastupnika. Pri tome nije nužno utvrđivati da je poziv vraćen zbog toga što ta osoba ima nepoznato boravište ili odluku ili poziv suda nije primila iz nekih drugih razloga.

Da bi se dobio odgovor koje je stajalište ispravno, treba prije svega poći od utvrđenja svrhe postavljanja privremenog zastupnika u ispravnom postupku.

Privremeni zastupnik u ispravnom postupku postavlja se radi zaštite prava nenazočnih osoba. Prema tome, kada je osoba koja treba sudjelovati u tom postupku osobno primila rješenje o otvaranju ispravnog postupka i osobno primila poziv za raspravu za ispravak tada joj je omogućeno da svoja prava štiti na raspravi za ispravak i nije potrebno angažirati privremenog zastupnika koji bi to činio umjesto uredno pozvane osobe.

Rasprava za ispravak tada se može provesti i u odsutnosti uredno pozvane osobe kojoj je omogućeno raspravljanje pred sudom i to osobnom nazočnošću ili angažiranjem punomoćnika.

Nasuprot tome, kada je na raspravu za ispravak pozvana osoba koja se ne odazove pozivu suda i za nju se vrati dostava poziva s naznakom da iz nekih razloga nije primila poziv (npr. obavijest pošte da nije zatečena, da je na putu, nije tražio i sl.), tada sud neće odgoditi raspravu za ispravak nego će joj postaviti radi zaštite njenih prava privremenog zastupnika. Privremeni zastupnik tada je ovlašten poduzimati sve radnje za tu osobu i njemu će se dostaviti i odluka suda. U prilog tom stajalištu ide i to što iz odredbe o poduzimanju radnji privremenog zastupnika i postupanju suda proizlazi da će sud dostaviti odluku privremenom zastupniku, a kada bi se privremeni zastupnik postavio osobi koja je bila uredno pozvana na raspravu za ispravak, a nije se odazvala, tada bi se njoj mogla dostaviti i odluka suda i ne bi trebalo tu odluku dostavljati privremenom zastupniku. Osim toga, privremeni zastupnik ima dužnost zastupati osobu koja nije u stanju sama štiti svoja prava i interese, a to je, između ostalog ona osoba koja nije primila iz nekih razloga poziv suda za raspravu za ispravak i zbog toga se njoj postavlja privremeni zastupnik koji će za nju obavljati sve pravne radnje. Nadalje, pozivanju stranke na raspravu za ispravak prethodi donošenje rješenja o otvaranju ispravnog postupka. To rješenje se dostavlja osobama koje će sudjelovati u ispravnom postupku samo radi bolje obavijesti, a činjenica da je dostava neuredna ili da nije uopće provedena ne daje prava samo zbog toga osporavati valjanost upisa provedenih u ispravnom postupku. Dakle, sve osobe koje bi mogle i morale sudjelovati u ispravnom postupku oglasom su upoznate s time kao i s radnjama koje treba poduzeti.

Slijedom navedenog, prihvatljivije je ovo drugo stajalište koje omogućuje postavljanje privremenog zastupnika osobi koja nije primila poziv suda i iz tih razloga se nije odazvala na raspravu za ispravak, a nije potrebno da ta osoba faktički i primi poziv suda, jer se tada rasprava može provesti bez nje i ona je svoje pravo sudjelovanja na raspravi konzumirala takvom urednom dostavom i obaviještenosti da se rasprava održava.

Iako se ispravni postupak provodi prema pravilima izvanparničnog pa i podredno parničnog postupka, stranka neće trpjeti nikakve posljedice zbog toga što nije osobno pozvana na raspravu za ispravak, već joj bude postavljen privremeni zastupnik. Naime, protiv odluke suda donesene na raspravi za ispravak ne može se podnijeti žalba, pa prema tome niti ukazati na žalbeni razlog da stranci nezakonitim postupanjem, a osobito propuštanjem dostave nije dana mogućnost da raspravlja pred sudom.

Osoba koja bi mogla sudjelovati na raspravi za ispravak, a nije joj uručen poziv suda i zastupao ju je privremeni zastupnik svoja prava može ostvarivati u tužbi za ispravak i time joj je dano pravo i mogućnost raspravljanja pred parničnim sudom.

Slijedeća dvojba koja se pojavljuje u praksi je da li se prilikom postavljanja privremenog zastupnika u ispravnom postupku primjenjuju odredbe parničnog postupka koje uređuju postavljanje privremenog zastupnika.

U ispravnom postupku zemljišnoknjižni sud nije dužan ispitivati vjerojatnost da će postupak redovnog postavljanja zakonskog zastupnika trajati dugo tako da bi za stranke mogle nastati štetne posljedice. Smisao je odredbi o postavljanju privremenog zastupnika u ispravnom postupku da se privremeni zastupnik postavi nenazočnoj osobi kako bi se njoj pružila odgovarajuća pravna zaštita i kako ne bi došlo do

odgode rasprave za ispravak u slučaju nenazočnosti pozvane osobe.

Odredbe Zakona o zemljišnim knjigama su *lex specialis* u odnosu na Zakon o parničnom postupku i primjenjuju se u zemljišnoknjižnom postupku postavljanja privremenog zastupnika bez obzira na to što pravila parničnog postupanja propisuju drugačiji način postavljanja privremenog zastupnika. Kada bi se u zemljišnoknjižnom postupku primjenjivala pravila parničnog postupka pri postavljanju privremenog zastupnika, tada se ne bi ostvarila svrha postavljanja privremenog zastupnika u ispravnom postupku, jer bi sud morao prije postavljanja privremenog zastupnika utvrditi vjerojatnost da će redovan postupak postavljanja zakonskog zastupnika trajati dugo, tako da bi zbog toga mogle za stranke ispravnog postupka nastati štetne posljedice.

Takav postupak nužno nameće i mogućnost razmatranja postavljanja zakonskog zastupnika stranci, a to može biti i skrbnik za poseban slučaj. Međutim, skrbnik za poseban slučaj postavlja se stranci kojoj je najmanje tri mjeseca nepoznato boravište ili nije dostupna, no u ispravnom postupku taj uvjet neće biti zadovoljen kada se radi o stranci koja je pozvana na raspravu za ispravak, a dostava poziva se vrati (npr. s navođenjem da osoba nije tražila pismeno, da je otputovala, ili jednostavno odbije iz nekih drugih razloga prijem pismena) i prema odredbama Zakona o zemljišnim knjigama postavlja joj se privremeni zastupnik radi zaštite njenih prava u ispravnom postupku. Toj stranci poznato je boravište i prema tome ne primjenjuje se niti jedan uvjet iz odredbe članka 84. Zakona o parničnom postupku, a niti nabrojeni slučajevi postavljanja privremenog zastupnika u toj odredbi.

Kada bi zemljišnoknjižni sud utvrđivao ove uvjete za postavljanje privremenog zastupnika, tražio suglasnost privremenog zastupnika za njegovo postavljanje, čekao pravomoćnost odluke o privremenom zastupniku, objavljivao oglas, zbog potrebnog vremena za obavljanje ovih radnji zasigurno bi došlo u pitanje održavanje rasprave za ispravak i rasprava bi se morala odgoditi, a to je u suprotnosti s izričitom odredbom da će radi zaštite prava nenazočnih osoba, ne odgađajući raspravu za ispravak, sud postaviti nenazočnoj osobi privremenog zastupnika.

Dakle, vidljivo je da iz ovih razloga postavljanja privremenog zastupnika u ispravnom postupku ne dolazi u obzir primjena pravila postupanja parničnog postupka. Osim što to proizlazi iz naprijed navedenih razloga, odredba članka 91. Zakona o zemljišnim knjigama određuje da zemljišnoknjižni sud postupa po pravilima izvanparničnog postupka, a podredno parničnog postupka, ako zakonom nije što drugo određeno. Upravo Zakon o zemljišnim knjigama određuje druge razloge za postavljanje privremenog zastupnika u odnosu na Zakon o parničnom postupku, pa kada je svrha i razlog postavljanja privremenog zastupnika u ispravnom postupku određen Zakonom o zemljišnim knjigama, tada ne dolazi u obzir primjena odredbi parničnog postupka prilikom postavljanja privremenog zastupnika, jer one postavljaju određene, drugačije uvjete za primjenu tog pravnog instituta.

Prema tome, u ispravnom postupku neće biti potrebno niti objavljivati oglas o postavljanju privremenog zastupnika kada ga sud postavlja iz navedenih razloga. To zbog toga što odredbama Zakona o zemljišnim knjigama to nije predviđeno, a odredbama Zakona o parničnom postupku određeno je da se oglas objavljuje onda ako je boravište tuženika nepoznato, a tuženik nema punomoćnika i ako se tuženik ili njegov zakonski zastupnik, koji nemaju punomoćnika u Republici Hrvatskoj, nalaze u inozemstvu, a dostava se nije mogla obaviti, a to nisu, u naprijed navedenim slučajevima, razlozi za postavljanje privremenog zastupnika u ispravnom postupku.

7. PRIMJENA ODREDBI ZPP-a PRILIKOM POSTAVLJANJA PRIVREMENOG ZASTUPNIKA U ISPRAVNOM POSTUPKU

Iako Zakon o zemljišnim knjigama kao razlog za postavljanje privremenog zastupnika u ispravnom postupku određuje zaštitu prava nenazočne osobe, ipak bi u određenim slučajevima privremeni zastupnik mogao biti postavljen i u onim slučajevima koje predviđaju odredbe ZPP-a. Naime, kada sud otvori pojedinačni ispravni postupak to će rješenje dostaviti između ostalog i protustranci koja je upisana u zemljišnim knjigama kao ovlaštenik prava vlasništva ili kojeg drugog stvarnog prava. Iz vraćene dostavnice vidjet će se kakav je status te osobe u pogledu prebivališta ili boravišta, je li umrla, je li odbila poziv i slično. Ako je u dostavnici navedeno da je stranka nepoznata na toj adresi već tada zemljišnoknjižni sud o tome dobiva informaciju koja će biti temelj za daljnje postupanje u pogledu uklanjanja tih procesnih nedostataka. Nepoznato boravište stranke predstavlja razlog za postavljanje privremenog zastupnika prema odredbi članka 84. ZPP-a. U tom slučaju, a budući da je za taj razlog zemljišnoknjižni sud saznao već u početku postupka i da on predstavlja razlog za postavljanje privremenog zastupnika prema odredbama ZPP-a, sud će uvažavajući uvjete za postavljanje privremenog zastupnika prema odredbi članka 84. ZPP-a postaviti privremenog zastupnika toj stranci u ispravnom postupku i o tome obavijestiti tijelo starateljstva i objaviti oglas o postavljanju privremenog zastupnika.

Postavljanje privremenog zastupnika prema odredbama ZPP-a moguće je i u drugim slučajevima.

Jedan od slučajeva koji se može pojaviti u ispravnom postupku je postojanje suprotnih interesa protustranke i njenog zakonskog zastupnika. Naime, u zemljišnim knjigama kao vlasnik može biti upisana osoba koja je primjerice lišena poslovne sposobnosti i ima zakonskog zastupnika koji se istovremeno pojavljuje u ispravnom postupku kao predlagatelj koji tvrdi da on ima vlasnička prava na određenoj nekretnini i predlaže da se nakon provedenog postupka upiše kao vlasnik. U tom slučaju postoje suprotni interesi protustranke i njenog zastupnika i nužno je postaviti privremenog zastupnika protustranci uvažavajući uvjet iz odredbe članka 84. stavka 1. ZPP-a. U tom slučaju ne objavljuje se oglas o postavljanju privremenog zastupnika.

Ovo su samo neki slučajevi koji se mogu pojaviti u praksi, no zasigurno će postojati i neki drugi. Postupanje suda u svakom pojedinom slučaju ovisit će o tome što je navedeno u povratnici koja će sudu biti vraćena nakon pokušane dostave. Smatramo da je radi provjere stranačke sposobnosti sud ovlašten utvrđivati i stanje zemljišne knjige i u odnosu na to kada je izvršen upis prava vlasništva osobe u odnosu na koju se traži promjena prava vlasništva cijeliti da li će nakon pokušane dostave i vraćene povratnice, ovisno o tome koji su razlozi neuručjenja pismena, odlučiti hoće li protustranci postaviti privremenog zastupnika temeljem odredbi ZPP-a, hoće li tražiti od nadležnog centra za socijalnu skrb postavljanje skrbnika za poseban slučaj ili postaviti posebnog skrbnika ostavine ukoliko je za to nadležan.

8. MOŽE LI SE POSTAVITI PRIVREMENI ZASTUPNIK NEPOZNATIM NASLJEDNICIMA U ISPRAVNOM POSTUPKU

U ispravnom postupku može se pojaviti problem ako se dostava vrati s naznakom da je stranka ispravnog postupka umrla, a iz zemljišnih knjiga vidljivo je da se nekretnine vode

kao vlasništvo umrle osobe.

Prema odredbi članka 77. st. 1. Zakona o parničnom postupku stranka u postupku može biti svaka fizička i pravna osoba. U smislu te odredbe, nasljednik umrle osobe može biti stranka u postupku, no kada se radi o fizičkoj osobi, onda to može biti samo ona fizička osoba koja je kao takva označena imenom i prezimenom. Iz toga proizlazi da stranka u postupku, kao fizička osoba ne može biti ona osoba koja je nepoznata, tj. nepoznati nasljednik.

Privremeni zastupnik može se postaviti samo onoj osobi koja je poznata i koja je kao takva točno određena svojim nazivom. I iz odredbe članka 128. Zakona o nasljeđivanju proizlazi da nepoznati nasljednici ne mogu biti stranke u postupku, jer ta odredba propisuje da kad su nasljednici neke umrle osobe nepoznati ili nepoznatog boravišta, odnosno nedostupni, kao i u ostalim slučajevima kad je to potrebno, sud će im postaviti privremenog skrbnika ostavine, koji je ovlašten da u ime tih nasljednika tuži ili bude tužen, da naplaćuje tražbine ili isplaćuje dugove i uopće da zastupa nasljednike.

Odredbama Zakona o zemljišnim knjigama nije propisano da se primjenjuju u postupku neka druga pravila postupanja osim onih određenih Zemljišnoknjižnim poslovníkom i Zakonom o zemljišnim knjigama te podredno parnična i izvanparnična pravila, no kada se pojavi ovaj problem oko dostavljanja umrloj osobi zemljišnoknjižni sud bi mogao primijeniti i ovu odredbu Zakona o nasljeđivanju i postaviti privremenog skrbnika ostavine koji će radi zaštite njenih prava sudjelovati u ispravnom postupku.

9. PREKID POSTUPKA ZBOG SMRTI STRANKE

Kao što je već navedeno u zemljišnoknjižnom pojedinačnom ispravnom postupku primjenjuju se odredbe Zakona o zemljišnim knjigama, podredno pravila izvanparničnog odnosno parničnog postupka. Odredbe parničnog postupka u pogledu prekida postupka primijenit će zemljišnoknjižni sud kada u ispravnom ili pojedinačnom ispravnom postupku nakon podnošenja prijedloga za ispravni postupak i donošenja rješenja o otvaranju ispravnog postupka stranka, bilo da se radi o predlagatelju ili protustranci, umre i time izgubi stranačku sposobnost. Tada je zemljišnoknjižni sud dužan prekinuti zemljišnoknjižni postupak i odlučiti da će se postupak nastaviti nakon što nasljednici preuzmu postupak ili ih sud na prijedlog protivne stranke pozove da ga preuzmu. Sud može nastaviti postupak i po službenoj dužnosti. Ovdje se može postaviti pitanje, je li u ispravnom postupku zemljišnoknjižni sud dužan čekati završetak ostavinskog postupka ili postupak može nastaviti i prije toga, čim sazna tko su i nasljednici. Ovdje su mjerodavne odredbe Zakona o nasljeđivanju koje određuju da umrlu fizičku osobu nasljeđuje onaj koji je njezinom smrću stekao nasljedno pravo čime ta osoba postaje sveopći pravni sljednik umrle osobe. Tijekom postupka može se pojaviti i pitanje što čini ostavinu, te da li uopće nekretnine koje su predmet ispravnog postupka čine ostavinu umrle stranke. Naime, ostavina se sastoji od svega što je bilo ostaviteljevo u trenutku njegove smrti, osim onoga što se ne može naslijediti zbog svoje pravne naravi ili po zakonu. Moguće je da je ostavitelj koji je i dalje upisan u zemljišnim knjigama raspomagao svojim nekretnina za života, no da isprava o prijenosu vlasništva nije bila podobna za zemljišnoknjižni opis, pa je zbog toga i pokrenut pojedinačni ispravni postupak, a da nasljednik znajući za te činjenice isto i navede u ostavinskom postupku i ne zahtijeva da se te nekretnine unesu u sastav

ostavinske imovine.³ Bez obzira na to, smatramo da u pojedinačnom ispravnom postupku postupak nakon prekida treba nastaviti s nasljednikom umrle osobe i upućivati joj pozive i odluke zemljišnoknjižnog suda jer ona kao sveopći pravni sljednik stupa u pokrenuti ispravni postupak. U određenim slučajevima kada nema nasljednika ostavina će prijeći na općinu odnosno grad i oni u tom slučaju dobivaju pravni položaj ostaviteljevih nasljednika i stupaju u pokrenuti pojedinačni ispravni postupak.

U praksi se može postaviti pitanje na koji način postupiti u slučaju kada je protustranka u pokrenutom ispravnom postupku umrla prije pokretanja ispravnog postupka. O toj će činjenici zemljišnoknjižni sud biti upoznat već u činjeničnim navodima u prijedlogu za pokretanje ispravnog postupka, no može se s tom činjenicom upoznati i iz vraćene dostave. S obzirom na to da umrla stranka ne može biti stranka u postupku, zemljišnoknjižni sud trebao bi primjenom odredbi parničnog postupka o ispravku prijedloga, vratiti prijedlog za ispravni postupak predlagatelju radi ispravka i naznake stranke u postupku koja to može biti, a to je zakonski nasljednik umrle protustranke ili poseban skrbnik ostavine.

10. STEČAJNA MASA KAO STRANKA ISPRAVNOG POSTUPKA

Kada se u trenutku podnošenja prijedloga za pojedinačni ispravni postupak u zemljišnim knjigama kao vlasnik nekretnina pojavljuje pravna osoba za koju je proveden stečajni postupak i brisan je iz sudskog registra nakon završetka stečaja, pravni sljednik stečajnog dužnika je stečajna masa kojoj je priznat *ius standi in iudicio* nakon pravomoćnog zaključenja stečajnog postupka. U ime i za račun stečajne mase mogu se voditi sporovi radi prikupljanja imovine koja ulazi u nju, a analogno tome mogu se voditi i ostali postupci u kojima bi se stečajna masa mogla pojaviti i u ulozi protustranke, kao što je to slučaj u ovom izvanparničnom predmetu.⁴

Osim toga, stečajni upravitelj ima ovlast temeljem odredbe članka 95. st. 2. SZ-a preuzeti parnice koje su u vrijeme otvaranja stečajnog postupka bile u tijeku protiv stečajnog dužnika, a tiču se obveza stečajne mase, pa prema tome može preuzeti i postupke koji se pojave nakon završetka stečajnog postupka. Da bi stečajni upravitelj mogao preuzeti neki postupak pred sudom potrebna mu je suglasnost stečajnih vjerovnika, a da tu suglasnost ima može biti vidljivo iz dopisa stečajnog suca koji će mu za potrebe postupka dati takve podatke. Prema tome, da bi predlagatelj uopće mogao pokrenuti pojedinačni ispravni postupak protiv pravne osobe za koju je bio pokrenut i završen je stečajni postupak, a brisana je iz sudskog registra uz prijedlog treba priložiti izvadak iz sudskog registra iz kojeg će ta činjenica biti vidljiva, te suglasnost stečajnih vjerovnika kojim odobravaju stečajnom upravitelju da vodi postupak i zastupa stečajnu masu. Ukoliko

3 Iz sudske prakse:

1. Određena imovina može biti ostaviteljevo vlasništvo sve do njegove smrti, a da ipak ne ulazi u njegovu ostavinu, nego da u času smrti prelazi u vlasništvo trećih osoba npr. u ugovorima o darovanju za slučaj smrti te u ugovorima o doživotnom uzdržavanju ako je primatelj uzdržavanja zadržao do smrti pravo vlasništva koju ima dobiti davatelj uzdržavanja (VSRH, Gž-3635/65, od 3.ožujka 1966.)

2. U ostavinu ne spadaju nekretnine koje umrlom nisu pripadale, bez obzira na to jesu li u zemljišnim knjigama upisane kao njegovo vlasništvo. (VSRH, Rev-1196/64 od 3.prosinca 1964.)

3. Smrću ostavitelja koji nema nasljednika, ostavina prelazi na općinu odnosno grad određene ovim Zakonom, koji time dobivaju jednak položaj kao da su ostaviteljevi nasljednici, čega se oni ne mogu odreći (čl. 6. ZN).

4 Članak 199.st.4. Stečajnog zakona (Narodne novine br:44/96, 29/99, 129/00, 123/03, 82/06)

tu suglasnost nema u trenutku podnošenja tog prijedloga mogao bi ju zatražiti i zemljišnoknjižni sud.

11. PRETVORBA DRUŠTVENOG VLASNIŠTVA I NJEN UČINAK NA STRANAČKU SPOSOBNOST U ISPRAVNOM POSTUPKU

Sljedeći problem u pogledu stranačke sposobnosti stranke ispravnog postupka, kao i postupanje zemljišnoknjižnog suda može se pojaviti kada je u zemljišnim knjigama na nekretninama koje su predmet ispravnog postupka upisano društveno vlasništvo. Ovdje su za razjašnjenje ovog problema mjerodavne prijelazne i završne odredbe Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.⁵

Pravo upravljanja, odnosno korištenja i raspolaganja na stvari u društvenom vlasništvu postalo je pretvorbom nositelja toga prava – pravo vlasništva one osobe koja je pretvorbom postala sveopći pravni sljednik dotadašnjeg nositelja prava upravljanja, odnosno korištenja i raspolaganja na toj stvari, ako je stvar sposobna biti predmetom prava vlasništva; osim ako posebnim zakonom nije određeno drukčije.

Iako ZVIDSP određuje u svojim završnim odredbama na koji način se provodi pretvorba društvenog vlasništva, ipak poznaje i određene izuzetke. Ti se izuzeci odnose na tri kategorije stvari za koje je određeno da će se pretvorba urediti posebnim zakonom. To su stvari na kojima su pravo upravljanja, korištenja i raspolaganja imale bivše društvene i društveno-političke organizacije, stvari koje nisu unesene u društveni kapital pravnih osoba u postupku pretvorbe na temelju Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća, te stvari pravnih osoba u društvenom vlasništvu sa sjedištem na prije okupiranom, a sada na oslobođenom području Republike Hrvatske. Pretvorba prava upravljanja, korištenja i raspolaganja na tim stvarima uređena je posebnim zakonima koji su doneseni na temelju odredbe članka 390. st. 2. ZVIDSP. To su primjerice, Zakon o privatizaciji, Zakon o pretvorbi prava na društvenim sredstvima bivših društvenopolitičkih organizacija, Zakon o udrugama i dr.

Primjena ovih zakona koji čine izuzetak od primjene predmnjeva iz članka 362 ZVIDSP⁶ posebno je važna u pojedinačnom ispravnom postupku, jer o njima ovisi i postupanje predlagatelja prilikom oznake protustranke u postupku, ali je važno i za postupanje zemljišnoknjižnog suda koji pazi po službenoj dužnosti na stranačku sposobnost stranke u postupku.⁷ No, s obzirom na općepoznatu neusklađenost zemljišnih knjiga sa stanjem u naravi te činjenicu da još uvijek imamo brojne nekretnine na kojima je upisano društveno vlasništvo s naznakom korisnika ili bez toga, te inertnost ovlaštenika prava vlasništva da podnesu prijedlog za upis svog prava vlasništva temeljem zakonskih odredbi o pretvorbi prava vlasništva, te će okolnosti posebno otežati postupanje

5. Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (NN 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08 i 38/09)

6. Smatra se da je vlasnik nekretnine u društvenom vlasništvu osoba koja je u zemljišnim knjigama upisana kao nositelj prava upravljanja, korištenja ili raspolaganja tom nekretninom, a tko tvrdi suprotno, treba to dokazati. Smatra se da je osoba koja je u zemljišnoj knjizi upisana kao nositelj prava korištenja neizgrađenog građevinskog zemljišta u društvenom vlasništvu, odnosno nositelj prvenstvenog prava korištenja takva zemljišta, vlasnik toga zemljišta, a tko tvrdi suprotno, treba to i dokazati. Smatra se da su vlasništvo Republike Hrvatske sve stvari iz društvenog vlasništva na području Republike Hrvatske glede kojih nije utvrđeno u čijem su vlasništvu niti djeluje predmnjeva vlasništva iz stavka 1. i 2. ovoga članka, a tko tvrdi suprotno treba to i dokazati. (članak 362. ZVIDSP)

7. Odredbom članka 82. ZPP-a određeno je da će sud u tijeku cijelog postupka po službenoj dužnosti paziti može li osoba koja se pojavljuje kao stranka biti stranka u postupku i je li parnično sposobna, zastupa li parnično nesposobnu stranku njezin zakonski zastupnik i ima li zakonski zastupnik posebno ovlaštenje kad je ono potrebno.

zemljišnoknjižnog suda u takvim slučajevima. Naime, na nekoj nekretnini moguće je da je upisano društveno vlasništvo s pravom korištenja u korist bivšeg društvenog poduzeća. U trenutku podnošenja prijedloga, a i kasnije, niti predlagatelj, a niti sud nema saznanja je li ta nekretnina unesena u društveni kapital bivšeg društvenog poduzeća, ima li na njoj prava na stjecanje vlasništva Fond za privatizaciju ili djeluje predmnjeva u korist Republike Hrvatske.

Odgovor na ovo pitanje ovisit će od slučaja do slučaja, no svakako valja uzeti u obzir odredbe Zakona o pretvorbi društvenih poduzeća, Zakona o privatizaciji, ali i prijelazne i završne odredbe ZVIDSP. Razrješenje problema stranačke sposobnosti u ovakvim slučajevima ovisit će o tome jesu li su nekretnine koje su upisane kao društveno vlasništvo s naznakom prava korištenja društvenog poduzeća uopće unesene u društveni kapital tog društvenog poduzeća i tu je vrlo važna angažiranost predlagatelja koji bi od Fonda za privatizaciju trebao zatražiti ispravu iz koje je vidljivo jesu li te nekretnine unesene u temeljni kapital tog društva ili nisu. Ovisno o sadržaju te isprave, kao protustranku će naznačiti pravnog sljednika društvenog poduzeća ili Fond za privatizaciju, ako te nekretnine nisu unesene u temeljni kapital društva. I u ovakvim primjerima zemljišnoknjižni sud bi prema odredbama ZPP-a bio dužan paziti na to tko se kao stranka pojavljuje u ispravnom postupku i po potrebi tražiti od predlagatelja da pravilno označi protustranku u postupku.

12. ZAKLJUČAK

Ovaj članak je jedan od pokušaja rješenja problema koji se javljaju u praktičnoj primjeni odredbi o postavljanju privremenog zastupnika s kojim se sudovi svakodnevno susreću u sve brojnijim ispravnim postupcima bilo kroz osnivanje zemljišne knjige, njezinu obnovu ili pojedinačni ispravni postupak. Kroz analizu odredbi Zakona o parničnom postupku i Zakona o zemljišnim knjigama koje uređuju postupak postavljanja privremenog zastupnika utvrđeno je da se prije svega primjenjuju pravila određena Zakonom o zemljišnim knjigama, a podredna primjena pravila izvanparničnog i parničnog postupka tek ako određeno postupanje nije predviđeno pravilima Zakona o zemljišnim knjigama. Time se i postiže svrha ispravnog postupka koji treba brzo i učinkovito uskladiti zemljišnoknjižno i faktično stanje uz zaštitu prava svih osoba koje trebaju sudjelovati u tom postupku, a koja im je omogućena ovim pravnim institutom.

Literatura

1. Zakon o zemljišnim knjigama
2. Zemljišnoknjižni poslovnik
3. Obiteljski zakon
4. Zakon o parničnom postupku
5. Stečajni zakon
6. Siniša Triva i Mihajlo Dika, Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine 2004.

Mr. sc. Miljenko A. Giunio
MM-prokurist, Zagreb

Od 'Riječke krpice' do Riječke crtice*

*U članku se analiziraju dvije odluke donesene u ovršnim postupcima pred Trgovačkim sudom u Rijeci, potvrđene u drugome stupnju. Odlukama je onemogućena provedba ovrhe temeljem pravomoćnih i ovršnih kondemnatornih presuda. To je učinjeno zbog toga što je ovrhovoditelj pri navođenju stranke (jedanput ovrhovoditelja, drugi put ovršenika) greškom izostavio **crticu** koja se u sudskom registru nalazi između dvočlanog imena odnosnih tvrtki. Autor pokušava naći odgovor na pitanje koliko je inzistiranje na formalnosti u ovakvim slučajevima opravdano. Smatra, da dostatnu garanciju za izbjegavanje zabune u slučaju manje greške u oznaci tvrtke daje odredba Zakona o sudskom registru, prema kojoj se tvrtka ili naziv subjekta upisa mora jasno razlikovati od tvrtke ili naziva drugog subjekta upisa na području istoga registarskog suda. Ta odredba isključuje mogućnost zabune, bez obzira na stavljenju ili izostavljenju crtice. Dvojbe o identitetu subjekta nema, pogotovo stoga što se uz naziv tvrtke nalazi i njezina adresa (sjedište), a redovito i broj bankovnog računa (najčešće se radi o ovrhama na sredstvima po računu). Zaključuje da rigorozno stajalište sudova nije u skladu sa svrhom propisa, te da tako forma postaje sama sebi svrhom. Nepotrebno se obezvređuje provedeni parnični postupak i onemogućava ostvarenje sudske zaštite. Takva sudska praksa imala je odraza i na postupanje javnih bilježnika.*

Rad je autor izložio kao priopćenje na Susretu pravnika u svibnju 2010. u Opatiji, a nakon toga je odlukom Vrhovnog suda RH, u postupku izvanredne revizije, uvažena ovrhovoditeljeva revizija u jednom od dvaju opisanih postupaka. Na kraju rada je dodatak s kratkim obrazloženjem revizijske odluke.

Ključne riječi: ovrha, odbacivanje, obustava, crtica, tvrtka, forma, formalizam.

UVODNO

Vrijeme sredine druge polovine devetnaestoga stoljeća nije nimalo zaostajalo za današnjim, kada je u pitanju proizvodnja pravnih akata kojima se osigurava većina u nekim tijelima, naprimjer, vlasti. Tako su 1868. godine unionisti izmijenili zatečeni Izborni red Sabora, pa je iz pera vrlo baruna Levina Raucha nastao novi, kralj ga je oktroirao, i narodnjaci su se našli u manjini. Rezultat je bio da su Hrvatski i Ugarski sabor sklopili Hrvatsko-ugarsku nagodbu, sporazum kojim je ureden položaj Kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije i Kraljevine Ugarske unutar ugarskoga dijela Austro-Ugarske Monarhije. Zatim je vještim manevrom u originalni dokument Nagodbe ubačen (dolijepljen) dodatak („članak 66.“), 'od milja' nazvan 'Riječka krpica'. Time su grad Rijeka, njegova luka i cjelokupni riječki kotar, pripali Ugarskoj.

Odluku je dvije godine kasnije potvrdio i sam car, Franjo Josip I. Treba priznati da je tada došlo do naglog razvoja riječke luke, kakav bi i njezini današnji lukobrižnici mogli samo poželjeti. Tek tri godine nakon toga, hrvatska kraljevska delegacija pregovorima u Pešti uspjela je postići reviziju Nagodbe, pa je Hrvatska dobila 45% prihoda za podmirenje svojih troškova.

Nadomak riječke luke nalazi se i riječki Trgovački sud, a on je u poznu jesen 2009. donio dvije odluke u ovršnom postupku (dvije su slučajno poznate autoru, a tko zna koliko ih je bilo) koje bi se mogle svesti pod zajednički nazivnik – riječka crtica. Naime, presudnu je ulogu, pogubnu za vjerovnika, odigrala neubilježena crtica, jedanput u nazivu (tvrtki) samoga vjerovnika, a drugi put u nazivu dužnika. Prva je bila odluka o odbacivanju prijedloga za određenje ovrhe broj Ovr-1595/2009 od 6. studenog 2009., VTS RH ju je potvrdio Pž-7808/09-3 7. siječnja 2010., a drugom je već određena

ovrha odjednom obustavljena rješenjem Ovr-1377/2009 od 10. studenog 2009., pa je i tu potvrdio VTS RH Pž-7946/09-3 11. siječnja 2010.¹ Ove odluke nisu donijele nagli razvoj luke, ali su zato neurednim, a možda i lukavim riječkim dužnicima donijele nezarađen dobitak. Ipak, možda i ovdje dođe do revizije (izvanredne, kakva je jedino u ovrsi moguća)², nadati se - ne tek nakon pet godina kao kod 'Riječke krpice', i sada više ne u Pešti nego u Zagrebu.

PRVA ODLUKA – ODBACIVANJE PRIJEDLOGA

Prvostupanjskim i drugostupanjskim rješenjem odbijen je ovrhovoditeljev prijedlog za određenje ovrhe temeljem presude kao ovršne isprave, i to stoga što je ovrhovoditelj vlastitu tvrtku označio s greškom, izostavljajući crticu između dviju riječi naziva.

Prema odbijajućim rješenjima, presuda u kojoj je tvrtka stranke navedena s tim propustom – „nije podobna za ovrhu u smislu odredbe čl. 26. st. 1. OZ-a, jer u njoj naznačen vjerovnik ne može biti stranka u postupku, odnosno u korist takvog (nepostojećeg) vjerovnika (ovrhovoditelja) ne može se odrediti ili provesti ovrha“.

K tome, da je „ovršni postupak strogo formalni postupak, te stranke u tom postupku moraju biti točno označene kako bi se nedvojbeno moglo razabrati tko je osoba (pravna ili fizička) koja ima pravo na prisilnu naplatu novčane tražbine“.

¹ Moramo biti iskreni, usprkos privlačnoj igri riječi, pa otkriti da je riječkim odlukama ipak prethodio uzor - odluka zagrebačkoga istoimenoga suda (Ovr-6084/02 od 22. 12. 2005., s potvrdom VTS-a RH odlukom Pž-384/06 od 22. 3. 2006.).

² Prema odredbi čl. 12. st. 1. Ovršnog zakona (OZ, NN 57/96, 29/99, 42/00 /odluka USRH-a/, 173/03, 194/03, 151/04, 88/05, 121/05 /Zakon o upisniku sudskih i javnobilježničkih osiguranja tražbina vjerovnika na pokretnim stvarima i pravima/, 67/08) protiv drugostupanjskog rješenja u ovrsi dopuštena je samo izvanredna revizija iz čl. 382. st. 2. Zakona o parničnom postupku (ZPP, NN 53/91, 91/92, 112/99, 117/03, 84/08, 123/08 /ispr./), tj. ako odluka u sporu ovisi o rješenju pravnog pitanja važnog za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana.

*Naslov rada rezultat je igre riječi (na hrvatskom, a engleski približno: *Rijeka Patch – Rijeka Scratch*). Crtica koja je u fokusu odluka riječkoga suda, dakle 'riječka crtica', stavlja se u kontekst povijesnoga dokumenta – 'riječke krpice', aneksa uz državni sporazum, Hrvatsko-ugarsku nagodbu iz 1868.

Nadalje, „prema načelu strogo formalnog legaliteta“ zbog toga što je u ovršnoj ispravi naziv vjerovnika bez crtice između dviju riječi tvrtke – da „takva ovršna isprava nije podobna za ovršni postupak“, tj. da se radi o „nepodobnoj ovršnoj ispravi koja ne predstavlja valjanu osnovu za određivanje ovrhe u korist nepostojeće pravne osobe...“.

Odredba čl. 26. st. 1. OZ-a određuje podobnost ovršne isprave sljedećim potrepštinama:

- naznaka vjerovnika i dužnika,
- naznaka predmeta, vrste, opsega i vremena ispunjenja obveze.

Za potrebe konkretnog slučaja relevantna je: naznaka vjerovnika.

Pitanje se svodi na to je li vjerovnik dovoljno 'naznačen', tj. određen i kada je propustom izostavljena crtica između dviju riječi naziva u ovršnoj ispravi (presudi)?

Prema sudovima prvoga i drugog stupnja, zbog propusta, „ne može se nedvojbeno razabrati tko je osoba vjerovnika“ (TS Rka) i „označeni vjerovnik ne može biti stranka u postupku“ (VTS). TS Rka još pojašnjava, a VTS prihvaća, da je „ovršni postupak strogo formalni postupak“, te da na takvu strogost upućuje „načelo strogo formalnog legaliteta u ovrši“. Sudovi su zaključili da je prijedlog za ovrhu „podnesen protiv nepostojeće osobe“.

Smatramo da su navedeni razlozi isforsirani, neuvjerljivi, nefunkcionalni, netočni.

Što to znači da je „ovršni postupak strogo formalni postupak“? Zar i parnični postupak nije podložan formi, glede oznake parničnih stranaka jednako kao i ovršni? U konkretnom slučaju najprije je tekla parnica, s jednakim propustom u oznaci vjerovnika (tužitelja), a zatim je predloženo određenje ovrhe.

Formalnost ovršnog postupka primarno je izražena u potrebi identiteta između ovršne isprave i prijedloga za određenje ovrhe koji treba postati rješenje o ovrši. Ovdje nije bilo diskrepancije između ovršne isprave i prijedloga.

Ako je tako označen vjerovnik mogao biti stranka u parnici, onda može biti i u ovrši. Ako je u parnici bio postojeća osoba, onda je to i u ovrši.

Paradoksalno je da Sud ipak od takve 'nepostojeće osobe' traži plaćanje sudske pristojbe! Od koga Sud to traži? Može li, prema takvome stajalištu, u pristojbenom postupku i nepostojeća osoba biti stranka?

Nadalje, što ovdje znači „načelo strogo formalnog legaliteta u ovrši“?

Koja je uopće razlika između „formalnog legaliteta“ i „strogo formalnog legaliteta“?

Koliko nam je poznato, načelo formalnog legaliteta prvenstveno vrijedi za pravomoćnu odluku (presudu). Ako je to tako, onda baš prema tom načelu i presuda s navedenim nedostatkom, kao ovršna isprava, mora uživati daljnju, provedbenu sudsku zaštitu.

U konstataciji da stranka čiji je naziv naveden s takvim propustom – „ne može biti stranka u postupku“ – **brka se pojam parnične stranke i njezina naznaka**. Nije naznaka ta koja određuje svojstvo stranke u postupku, nego bit stranke. Naznačivanje je potrebno radi individualizacije, određenja toga subjekta.

Time dolazimo do biti stvari: je li, uz navedeni propust, postojeća stranka bila dostatno određena, individualizirana? Dakako da jest, i da ni sudovi ne misle ozbiljno kada obrazlažu da

se „ne može nedvojbeno razabrati tko je osoba vjerovnika“.

Subjekti, a naročito oni poslovni (tvrtke) identificiraju se, uz ime (naziv), i matičnim brojem (registarskim, statističkim), danas i oib-om, zatim i sjedištem i adresom. Dok bi kod fizičke osobe propust crtice teorijski i mogao biti izvorom neke nedoumice, kod trgovačkih društava to je apsolutno nemoguće, praktički i teorijski.

Tvrtka ili naziv subjekta upisa mora se jasno razlikovati od tvrtke ili naziva drugog subjekta upisa na području istoga registarskog suda (čl. 49. st. 2. Zakona o sudskom registru³). Taj zakonski imperativ isključuje svaku neizvjesnost, bilo da je tvrtka „naznačena“ sa ili bez crtice.

Kod ozbiljnih odluka ne smiju nas zavarati tehnička rješenja u registarskome elektronskom sustavu. Tako, kompjuterska pretraga sudskog registra ne daje rezultat ni onda ako se dvočlani naziv društva s crticom ne podudara s onim kako je evidentirano - čak i u detalju razmaka između riječi i crtice (ponekad je naziv u registru s razmakom, a ponekad bez njega). Bi li to značilo da „strogo formalni postupak“ zahtijeva odbacivanje ovrhe i ako se pogriješi u stavljanju razmaka? Ili pak na odgovor na to pitanje tek moramo čekati interpretativnu judikaturnu kreaciju?

Čini se da je najbolji odgovor na postavljena pitanja dan u literaturi, kada je govoreći o značaju pravila o formi u postupku, ali i o mogućnosti deformacije bitka procesnih pravila o formi, rečeno:

Pravila o formi postupanja rezultat su nagomilanih iskustava i duge tradicije. Imajući za cilj očuvanje integriteta pravnog poretka, ova pravila utječu na razvijanje određenog konzervativnog mentaliteta kod onih koji ih primjenjuju. Po svojoj prirodi statična, ona u višestrukome smislu nose klicu suštinske deformacije, krijući u sebi opasnost da ih se primjenjuje na način koji više ne odgovara svrsi radi koje su nekad bila donesena. Kad tako postanu sama sebi svrhom i opravdanjem, nisu daleko od toga da iznevjere zadatke kojima su namijenjena, da uguše prava koja je trebalo zaštititi. Cadit syllaba, cadit a toto (Gajus). No čak i da ne dovode do direktne negacije prava čijoj su zaštiti izvorno namijenjena, pravila o formi svojom besmislenom i nefunkcionalnom strogošću – formalizmom – usporavaju i poskupljuju ostvarivanje pravne zaštite.

Nedostaci strogosti pravila o obliku procesnih djelatnosti iziskuju konstantnu aktivnost i zakonodavca i primjenjivača prava na suzbijanju tendencija da se formi pridaje značenje zbog nje same, ne tumačeći je u vezi sa svrhom kojoj je namijenjena. Forma, ozakonjena radi ostvarivanja zakonitosti, ne smije se pretvoriti u njezinu kočnicu. (Triva-Dika, Građansko parnično procesno pravo, VII. izm. i dop. izd., Narodne novine 2004., str. 33.)

Dakle: **kada formalizam postane sam sebi svrhom i opravdanjem, guši prava koja je trebalo zaštititi, i ne samo da usporava i poskupljuje ostvarivanje pravne zaštite, već, u ovome konkretnom slučaju, a i u svima sličnim, onemogućava sudsku zaštitu, legalizira neplaćanje.**

DRUGA ODLUKA – OBUSTAVA OVRHE

U bitnome pitanju druga se odluka ne razlikuje od prve.

Razlike su u sporednijim pitanjima, a te su:

a) ovrhovoditelj je pogriješio u oznaci ovršenika, izostavljajući crticu;

3. Zakon o sudskom registru, NN 1/95,57/96,1/98,30/99,45/99,54/05,40/07.

- b) ovrhovoditeljeva greška posljedica je takvoga ovršenikovog deklariranja u poslovnoj praksi, a ovrhovoditelj to, za razliku od zakašnjele reakcije ovršnoga suda, nije provjeravao;
- c) temeljem pravomoćne presude ovrha je najprije bila određena, da bi nakon mjesec dana bila obustavljena.

Što se tiče razlike pod točkom a), treba ukazati na tragikomičan apsurd kada se pravilo o nemogućnosti identifikacije pravnog subjekta primijeni na prvi slučaj (slučaj opisan uz prvu odluku, v. *supra*), kada je sam ovrhovoditelj (odnosno njegov punomoćnik) pogriješio u označavanju vlastite tvrtke.

Što se tiče razlike pod točkom b), budući da je ovrhovoditelj u žalbi naglašeno ukazivao na uzrok njegove zabune – ponašanje poslovnog partnera, kasnije ovršenika, trebalo je očekivati da sud po službenoj dužnosti podnese kaznenu prijavu državnom odvjetništvu zbog prijevare. To se, međutim, nije dogodilo, pa je sudska odluka objektivno došla kao 'priznanje' uspješnoga poslovanja dužnika – kao nezaslužena nagrada.

Što se tiče razlike pod točkom c), treba ukazati na odredbe OZ-a na koje su se sudovi pozvali u dvama slučajevima.

Dok su u prvome slučaju sudovi našli uporište u odredbi o podobnosti odnosno nepodobnosti presude bez crtice u imenu kao ovršne isprave (čl. 26. st. 1. OZ-a), dotle su u drugome slučaju, budući da je ovrha već bila određena, obustavili ovrhu pozivom na odredbu čl. 67. st. 2. OZ-a, prema kojoj će sud to učiniti „ako je ovrha postala nemoguća ili se iz drugih razloga ne može provesti“. Sud je zaključio da „ovrhu nije moguće provesti ako ovršenik kako je označen u rješenju o ovrshi ne postoji ili nije ispravno označena tvrtka ovršenika, jer je ovrha nad nepostojećim ovršenikom nemoguća“ (iz obrazloženja potvrđene prvostupanijske odluke).

Bit ćemo benevolentni i zanemarit ćemo „sitnicu“ da odredba čl. 67. st. 2. OZ-a pretpostavlja da se **nakon** donošenja i pravomoćnosti **rješenja o ovrshi dogodilo nešto** što onemogućava provedbu ovrhe, a da se ovdje ništa takvoga dogodilo nije, već je, naprotiv, ovršenik, kao i ranije tuženik, uredno i bez primjedbe primio rješenje i ono je postalo pravomoćno.

Teže je zanemariti konfuziju kada sud(ovi) jedanput konstatira(ju) da subjekt ne postoji, a drugi put da njegova tvrtka nije ispravno označena. Po nama je u tome i bit greške, jer, ponovit ćemo – **ne treba brkati pojam parnične stranke, tj. njezino postojanje i njezino označavanje (naznaku)**. Da nije sud „isključivanjem ovršnoga aparata“ prekinuo postupak saniranja bolesne pojave (neplaćanja) kod dužničkoga pacijenta, „nemoguća“ ovrha bila bi uredno i u potpunosti provedena.

UMJESTO ZAKLJUČKA

Pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona

U svrhu mogućega uspjeha revizije protiv ovakvih odluka, pravno pitanje važno za osiguranje jedinstvene primjene zakona i ravnopravnosti građana u ovom slučaju bilo bi sljedeće:

- je li inzistiranje na formalizmu, koji je u konkretnom slučaju izražen u kvalifikaciji propusta crtice u nazivu stranke, u skladu s propisom i njegovom svrhom, ili je pak toliko inzistiranje na formalnosti besmisleno, postaje samo sebi svrhom, onemogućava ostvarenje prava, uskraćuje subjektu pravnu

zaštitu (jer je zbog trajanja prethodnoga, parničnog postupka, u kojemu je sud takav propust u nazivu tolerirao, onemogućeno ponovno utuženje), konačno - protivno svrsi propisa na koji se poziva.

Koliko je autoru ovih redova poznato, baš o takvom konkretnom pitanju, značenju crtice u tvrtki, revizijski sud još nije zauzeo shvaćanje, a moglo bi se očekivati da bi u praksi drugostupanijski sudovi mogli o njemu imati različita shvaćanja, tj. da bi mogli različito tumačiti odnosne zakonske odredbe. U svakom slučaju već postoji drugačija implicitna praksa drugostupanijskih sudova, bez izričitog očitovanja, time što najčešće toleriraju takva mala odstupanja u doslovnom navođenju tvrtke.

I u praksi Vrhovnoga suda RH tolerira se mnogo veće odstupanje u označavanju pravnog subjekta, kada se uz registriranu tvrtku dodaje i poslovica ili odjel (npr. presuda broj Rev 499/03-2 od 2.2.2005. u pravnoj stvari tužiteljice C. b. d.d. Z., podružnica P., ili pak brojni slučajevi gdje se kao stranka javlja npr. Općinsko državno odvjetništvo, Građansko-upravni odjel).

I Županijski sud u Zagrebu često donosi odluke u kojima je kao stranka naznačen ZG holding d.d. Podružnica Zagrebparking, iako tvrtke s tako 'dopunjenim' imenom nema u registru.

Ulazeći u svijet europske pravne stečevine sve se češće pozivamo na potrebu teleološke interpretacije, primjenu prava prema svrsi, cilju norme, zapravo na klasičnu metodu koju smo zapravo svi učili stječući svoja pravna znanja. Nema dvojbe da su tumačenje i primjena prava, kako su izraženi u razmatranim odlukama, suprotni svrsi ostvarenja subjektivnog prava i cilju svake ovrhe. Tražbina pravomoćno utvrđena kondemnatornom sudsom odlukom – obezvrijeđena je u ovršnom postupku, s problematičnom porukom o „formalnosti ovršnoga postupka“, implicitno različitog od parničnoga. Forma je postala sama sebi svrhom. Onemogućenjem ovrhe obezvrijeđuje se provedeni parnični postupak i onemogućava ostvarenje sudske zaštite. Iz razloga koje smo naveli, a koji su sasvim evidentni i logični, ne postoji ni najmanja, ni praktična ni teorijska, mogućnost zabune, konfundiranja dvaju gospodarskih subjekata s obzirom na stavljanje ili izostavljanje crtice između dviju riječi. Dvojbe o identitetu subjekta nema, pogotovo stoga što se uz naziv tvrtke nalazi i njezina adresa (sjedište), a redovito i broj bankovnog računa (najčešće se radi o ovrhama na sredstvima po računu). Zato inzistiranje na tom detalju može biti i jest jedino samo sebi svrhom, s posljedicom otežavanja ili onemogućavanja ostvarenja subjektivnog prava.

Načelo formalnog legaliteta znači obrnuto od onoga kako se rabi u obrazloženjima kritiziranih odluka. Znači prihvaćanje pravomoćnog judikata kao ovršne isprave bez obzira na njegove moguće greške. Njegovo nepriznavanje u ovrshi **de facto znači izvanredno poništavanje pravomoćne sudske odluke.**

Dizanje formalnosti na pijedestal svetosti opravdava se na način za koji je nemoguće da ga doista mentalno prihvaćaju i njegovi autori. *Cadit syllaba, cadit a toto.*⁴

4. Gaius, *Institutionum commentarii quattuor*.

Epilog: - revizijska odluka VSRH

Nakon što je ovaj rad bio iznesen kao priopćenje na Susretu pravnika u Opatiji u svibnju 2010., povodom ovrhovoditeljeve izvanredne revizije ukinuto je rješenje Trgovačkog suda u Rijeci broj Ovr-1595/2009 od 6. 11. 2009. i potvrđujuća odluka VTS RH broj Pž-7808/09-3 od 7. 1. 2010., te je predmet vraćen radi donošenja rješenja o ovrsi.

Autor je u uvodu izrazio nadu da će i ovdje možda doći do revizije (izvanredne) aludirajući na reviziju 'Riječke krpice' u Pešti, nakon pet godina od njezina nastanka. Nada se ostvarila dvostruko: revizija je uspjela, i to ne nakon pet godina nego već nakon svega tri mjeseca. Obrazloženje rješenja VS RH broj Revt 126/10-2 od 9. lipnja 2010. vrlo je kratko: ovakvo inzistiranje na formalizmu nije u skladu s propisima i njihovom svrhom.

Marjana Tičar Bešter
predsjednica Notarske zbornice Slovenije

Javni bilježnici i elektronička zemljišna knjiga u Sloveniji

Elektronička zemljišna knjiga, osim podataka o stvarnim pravima na nekretninama osigurava i dodatne mogućnosti što ih pruža moderna informacijska tehnologija (elektroničko unošenje ZK prijedloga, izdavanje ispisa u uredima javnih bilježnika, povezivanje s drugim registrima) i s time smanjivanje zaostataka i vremena čekanja za učinkovit i siguran upis i za pojednostavljeno davanje i prosljeđivanje informacija

Zemljišna knjiga u Republici Sloveniji postupno se informatizira, a internetska aplikacija elektroničke zemljišne knjige počela je funkcionirati 2004. godine. Ove je godine javnim bilježnicima omogućen pristup podacima upisanim u elektroničku bazu zemljišne knjige, gdje mogu dobiti uvid u podatke i izdavati ovjerene ispise. Informatizacija zemljišne knjige pojednostavila je rad javnih bilježnika (pribavljanje ažurnih informacija o stanju u zemljišnim knjigama, a osobito i mogućnost uvida u plombe), pri sastavljanju dokumenata o pravnim poslovima s nekretninama i povećala pravnu sigurnost stranaka. Ove se godine zaključuje opsežan projekt koji će omogućiti da će se od 3. listopada 2010. prijedlozi za uknjižbu u zemljišnim knjigama podnositi elektronički. Te će prijedloge podnositi javni bilježnici.

Kako je već rečeno, u okviru Centra za informatiku Vrhovnog suda (*Vrhovno sodišče*) RS priprema se kompjutorska aplikacija za elektroničko podnošenje ZK prijedloga, a ujedno Ministarstvo pravosuđa (*Ministrstvo za pravosodje*) priprema potrebne izmjene Zakona o zemljišnoj knjizi (*Zakon o zemljiški knjigi*), koje će biti donesene po hitnom postupku. Prilikom obnove informatizirane zemljišne knjige do sada se uzimalo u obzir da je nekretnina osnovna jedinica (entitet), koja je zajednička zemljišnoj knjizi i katastrima. Uložak u zemljišnim knjigama nastao je u situaciji ručno vodene zemljišne knjige. Dok se zemljišna knjiga vodila s upisivanjem podataka (o pravima i posjedima) u ručno vodenu knjigu, uložak u zemljišnim knjigama je omogućavao racionalnije vođenje, jer se podatak o posjedniku (vlasniku), koji je bio isti za više nekretnina, upisivao samo jednom.

Sadašnji način vođenja informatizirane glavne knjige u pretežnoj je mjeri pratio način ručnog vođenja glavne knjige s upisivanjem u uloške u zemljišnim knjigama. Suvremene relacije (informatizirane) baze omogućavaju da se pojedini podatak unese (upíše) samo jednom i da se zatim ili poveže sa svim entitetima, kojima je zajednički, ili kopira u povezivanju sa svakim od entiteta (u našem slučaju nekretnina). Zato zemljišnoknjižni uložak više nije potreban. Ukidanje zemljišnoknjižnog uložka omogućava i jednostavnije povezivanje zemljišne knjige sa zemljišnim katastrom i katastrom zgrada i pregledniji (unutarnje skladniji) sistem vođenja zemljišne knjige.

Cjelovita informatizacija svih poslovnih procesa u vezi s odlučivanjem o upisima

Bitna će novost, dakle, biti elektroničko podnošenje pri-

jedloga za upis u zemljišne knjige, što će ih podnositi javni bilježnici, kao i drugih podnesaka (žalbi, prigovora ...), što će ih podnositi odvjetnici (kao profesionalni ovlaštenici). Zakon omogućava značajno osuvremenjivanje i racionalizaciju poslovanja suda i s time skraćivanje vremena odlučivanja u postupcima uknjižbe u zemljišne knjige. Dokumenti se, uz prijedlog uknjižbe u zemljišne knjige, više neće prilagati u izvorniku, nego u elektroničkom prijepisu, što će ga svojim elektroničkim potpisom ovjeriti javni bilježnik kao osoba s javnim ovlaštenjem. Javni bilježnik će čuvati izvornike dokumenata, priloženih uz prijedlog za uknjižbu u zemljišne knjige. To je i jedan od glavnih razloga zašto će prijedloge za uknjižbu u zemljišne knjige podnositi isključivo javni bilježnici.

Uručenja svim profesionalnim ovlaštenicima (odvjetnicima i javnim bilježnicima) odvijat će se elektronički, čime se dodatno racionalizira poslovanje sudova i značajno smanjuju troškovi uručivanja. Pisani podnesci sudionika, što ih ne zastupa odvjetnik, po novom će zaprimati samo jedno (središnje) mjesto za podnošenje, što će omogućiti racionalniju obradu tih podnesaka. Svi spisi u zemljišnoknjižnim predmetima vodit će se kao elektronički spisi.

S prijedlogom zakona ne mijenjaju se temeljna načela zemljišne knjige, među kojima su najznačajnija:

- načelo javnosti, prema kome su svi upisi u glavnu knjigu zemljišne knjige javni;
- načelo početka djelovanja upisa, prema kome upisi prava i pravnih činjenica u zemljišnoj knjizi djeluju od trenutka, kada je ZK sud zaprimio prijedlog za upis, odnosno kada je ZK sud dobio dokument, na temelju koga o upisu odlučuje po službenoj dužnosti;
- načelo redoslijeda.

Postupak kod javnog bilježnika (članak 14.2 slovenskog Zakona o zemljišnoj knjizi)

Dokumenti, koji su podloga za zahtjev za upis

Predlagatelj mora javnom bilježniku, koji u njegovo ime podnosi prijedlog za upis u zemljišne knjige, uručiti dokumente koji su podloga za zahtijevani upis i koji po svojih svojstvima odgovaraju tim uvjetima:

1. privatni dokument mora biti u izvorniku;
2. zapis javnog bilježnika može biti u obliku bilo kojeg otpisane, osim ako zakon određuje da mora biti priložen u obliku otpisane sastavljenog za upis u zemljišnu knjigu;
3. drugi javni dokumenti moraju biti u obliku prijepisa s potvrdom nadležnoga državnog tijela koji ih je izdao, da odgovaraju izvorniku (u nastavku teksta: ovjereni prijepis), ako zakon

za pojedine vrste javnih dokumenata ne određuje drugačije;

4. ako zakon određuje da je podloga za upis pravomoćna odnosno konačna oduka, i upis se zahtijeva na temelju odluke suda, odnosno drugoga državnog tijela prvog stupnja, na ovjerenom prijepisu te odluke mora biti i potvrda o pravomoćnosti odnosno konačnosti te odluke;

5. ako se zahtijeva upis na temelju dokumenta koji je u izvorniku, u odgovarajućem otpravku ili u ovjerenom prijepisu već uložen u zbirku pisanih dokumenata suda u okviru koga su zemljišne knjige, dovoljno je da se uruči prijepis tog dokumenta na kome zemljišno-knjižni sud, koji vodi zbirku dokumenata u kojoj je uložen izvornik, odgovarajući otpravak ili ovjereni prijepis ovog dokumenta, potvrdi da je dokument uložen u zbirku dokumenata i navede oznaku pod kojom je uložen u zbirku dokumenata;

6. ako se zahtijeva upis na temelju dokumenta, koji je već uložen u informatiziranu zbirku dokumenata, dovoljno je da je naveden službeni broj predmeta u kome je zemljišno-knjižni sud na temelju ovog dokumenta dopustio upis.

(2) Dokumente u izvornom obliku iz prethodnog stavka javni bilježnik zadržava u pohrani.

(3) Javni bilježnik mora prilikom ulaganja prijedloga u zemljišne knjige dokumente iz stavka 1. ovog članka pretvoriti u elektronički oblik, potpisati ih svojim sigurnim elektroničkim potpisom i priložiti uz prijedlog.

(4) Računa se da je javni bilježnik time što je svojim sigurnim elektroničkim potpisom potpisao u elektronički oblik pretvoreni dokument iz stavka 1. ovog članka, potvrdio da je izvorni dokument primio u pohranu prema stavku 2. ovog članka.

(5) Javni bilježnik smije dokumente, što ih je primio u pohranu prema stavku 2. ovog članka, vratiti predlagaču samo ako je:

1. postupak zemljišnog knjiženja pravomoćno obustavljen,
2. prijedlog zemljišnoga knjiženja pravomoćno odbačen, ili
3. ako je sud pravomoćno odlučio da upis nije dopušten.

(6) Za pohranu dokumenata iz stavka 2. ovog članka, prema smislu se primjenjuju pravila o pohrani dokumenata javnog bilježnika, ako u ovom članku nije određeno drugačije.

(7) Za dokumente, koji moraju biti priloženi uz obavijest suda ili drugoga državnog tijela o odluci, koja je podloga za upis u zemljišnu knjigu po službenoj dužnosti, prema smislu se primjenjuju točke od 3. do 5., stavka 1. ovog članka.

(8) Sud ili drugo državno tijelo dokumente iz prethodnog stavka mora pretvoriti u elektronički oblik, potpisati ih svojim sigurnim elektroničkim potpisom i priložiti uz obavijest.

Podaci o upisima

U informatiziranu glavnu knjigu za svaki se upis upisuju sljedeći podaci:

1. trenutak (dan, sat i minuta), od koje upis djeluje;
2. trenutak (dan, sat i minuta) početka i broj predmeta postupka upisa u zemljišne knjige, u kome je pravomoćno odlučeno o dopuštenju tog upisa;
3. ako je predmet upisa novi osnovni pravni položaj nekretnine ili novo izvedeno pravo ili pravna činjenica, također:
 - jedinstvena identifikacijska oznaka toga osnovnoga pravnog položaja nekretnine, izvedenog prava ili pravne činjenice, i
 - podaci određeni ovim zakonom za tu vrstu osnovnoga pravnog položaja nekretnine, izvedenog prava ili pravne činjenice;
4. podaci o dokumentu koji je bio podloga za dozvolu upisa;

5. trenutak (dan, sat i minuta) provedbe upisa u glavnu knjigu.

Ako se zbog prirode upisa izbriše prije upisani podatak, u informatiziranoj se glavnoj knjizi taj podatak označi kao izbrisan i mora u informatiziranoj glavnoj knjizi ostati dostupan i nakon provedbe tog upisa.

Način osiguravanja javnosti informatizirane glavne knjige

Svakome preko portala e-ZK mora biti omogućen besplatan pristup i kompjutorski ispis sljedećih podataka iz informatizirane glavne knjige:

1. upisanih (aktualnih) podataka, koji se odnose na pojedinu nekretninu (u nastavku teksta: redovni ispis iz zemljišne knjige);
2. prije upisanih podataka, koji se odnose na pojedinu nekretninu i koji su zbog kasnijih upisa označeni kao izbrisani (u nastavku teksta: povijesni ispis iz zemljišne knjige);
3. podataka o pojedinom izvedenom pravu ili pravnoj činjenici iz stavka četiri članka 13.a ovog zakona;
4. ako je uz nekretninu upisana plomba i podataka:
 - o stanju postupka,
 - o sadržaju prijedloga za upis u zemljišne knjige, i
 - o sadržaju rješenja zemljišno-knjižnog suda ili suda drugog stupnja o upisu.

Ispis iz elektroničke zemljišne knjige (EZK) mora izdati:

1. svaki zemljišno-knjižni sud, bez obzira na područje na kome se nalazi nekretnina, koja je predmet zahtjeva za ispis,
2. svaki javni bilježnik, ili
3. drugo državno tijelo, određeno propisom iz članka 125.e, stavak 1., točka 7. tog zakona.

Ako ispis iz EZK uključuje podatke o fizičkoj osobi, zadnjih šest brojki JMBG-a (jedinstvenog matičnog broja građana) u ispisu mora biti prikriveno. To se ne odnosi na ispis, što ga izrađuje:

1. sud, ako su podaci o JMBG-u potrebni u postupku što ga vodi, ili
2. javni bilježnik, ako podatke o JMBG treba zbog provjere je li određena osoba nositelj prava upisanog u zemljišnoj knjizi.

Traženje po elektroničkoj zemljišnoj knjizi, uz korištenje JMBG-a, javnim bilježnicima će posebno olakšati pribavljanje podataka o vlasništvu nad nekretninama, koji će im biti potrebni pri reguliranju ostavinskih predmeta.

Ovo je bila kratka prezentacija postupaka koji su trenutno u tijeku u Sloveniji na području informatizacije zemljišne knjige. Nekoliko je primjedaba stiglo od strane odvjetnika koji se protive odredbi da će prijedloge za upis u elektroničke zemljišne knjige moći unositi samo javni bilježnici. Sigurna pohrana izvornika dokumenata, koji su podloga za upis u EZK i činjenica da samo javni bilježnik može osigurati da u elektronički oblik zasigurno bude pretvoren (skeniran) izvornik kupoprodajnog ugovora, koji može biti izdan samo u jednom primjerku i kao takav poslan sudu za upis u zemljišnu knjigu, dovoljni su argumenti da zakonodavac zakon prihvati u predloženom tekstu.

Dr. sc. Branka Grbavac

Odsjek za povijesne i društvene znanosti HAZU u Zagrebu

Svakodnevni život notara u jednoj kasnosrednjovjekovnoj dalmatinskoj komuni – primjer Zadra

Autorica u radu na temelju pronađenih isprava daje uvid u gospodarski i društveni život pojedinih zadarskih notara koji su službu obnašali tijekom 14. stoljeća. U radu se ne daje sustavna analiza kulturnog, društvenog i gospodarskog djelovanja notara nego više panoramski pregled tema relevantnih za ovu problematiku. Rad je zasnovan na analizi isprava pohranjenih najvećim dijelom u Državnom arhivu u Zadru koji svjedoče o gospodarskim aktivnostima i pravnim poslovima zadarskih notara, dok se u posljednjem dijelu rada rasčlanjuju pronađene oporuke zadarskih notara i članova njihovih obitelji.

Važnost notarijata kao izvora za povijest svakodnevice srednjovjekovnih dalmatinskih komuna već je odavno uočena u hrvatskoj historiografiji te je dala značajne doprinose. Nasuprot tome, sam privatni i društveni život notara ostao je gotovo nezapažen. Razlozi tome najvjerojatnije leže u činjenici da se podaci takve vrste rijede spominju u izvorima. Tko su ljudi koji su sastavljali dokumente u zadarskoj komuni, kako su bili prihvaćeni u novoj sredini, samo su jedna od pitanja na koje ovaj rad pokušava dati odgovor. Najviše podataka o svakodnevnom životu notara može se naći u samim knjigama imbrovijatura koje čuvaju podatke najrazličitijeg karaktera. Čitajući te knjige otvara se izvanredno živa slika poslovnog i društvenog života samih notara.

1. Gospodarsko djelovanje

a) kupci nekretnina

Kako pokazuju sačuvani dokumenti notari su kao pripadnici komunalne zajednice aktivno sudjelovali u životu zadarske komune. Poput ostalih stanovnika i građana živo su se uključivali u razne trgovačke i gospodarske djelatnosti. Godišnje su zaradivali pozamašne svote novaca koje su vrlo često investirali u kupnju raznih nekretnina (ponajviše zemljišta, kuća).¹

Vrlo aktivan u gospodarskom životu zadarske komune bio je notar Artikucije iz Rivignana. Artikucije se kao notar u Zadru zadržao dugi niz godina pa stoga ni ne čudi što se za razliku od pojedinih notara, koji su službu u komuni vršili dvije do tri godine, vrlo često spominje u izvorima kao kupac

raznih nekretnina. Svoju notarsku karijeru u Zadru Artikucije je počeo graditi 1384. godine, a ona je potrajala sve do prvog desetljeća 15. stoljeća. Izvori iz 1388. godine bilježe kako Artikucije kupuje od Vladislava pokojnog Tolše iz roda Lasničića, 20 gonjaja zemlje s dvorištem na kojem se nalazila kuća u kojoj je stanovao neki kmet sa svom obrađenom i neobrađenom zemljom, vinogradima, šumama, gajevima, dolinama, voćnjacima i drugim pripadnostima. Zemlja se nalazila u mjestu Uščipak (*Ustipach*), a za nju Artikucije plaća Vladislavu 160 libara.² Radi se o poprilično velikoj svoti što bi upućivalo na vrlo dobar materijalni status notara Artikucija. Godinu dana kasnije Artikucije kupuje od gospode Mandice, udovice pokojnog mornara Luke Zlatovića iz Zadra i Krševana, vikara dominikanskog samostana sv. Platona, vinograd koji se nalazio u zadarskom distriktu u mjestu zvanom *Gros-couo Selce*. Budući da se vinograd nalazio na zemlji koja je pripadala samostanu sv. Platona, Artikucije obećaje da će svake godine spomenutom samostanu davati jednu četvrtinu svih plodova sa spomenute zemlje.³ Također, 1401. godine Artikucije kupuje od Zanina pokojnog Mateja de Carbono 10 gonjaja zemlje s maslinama i ostalim stablima koja su se nalazila u zadarskom distriktu u mjestu zvanom Mala Draženica (*Drasinagniča Parua*).⁴ Poput Artikucija i notar Miha de Cigalis bio je aktivan u gospodarskom životu Zadra te 1329. izvori bilježe kako od Jurja, zvanog Hrvatina, sina pokojnog Vuka iz Nina, kupuje jedan gonjaj vinograda koji se nalazio u ninskom distriktu za koji plaća cijenu od 8 libara malih.⁵ Za razliku od Artikucija koji je bio notar stranac Miha je bio pripadnik zadarske plemićke obitelji koja se u izvorima spominje u 13. stoljeću. Poznato je kako je Miha bio u braku sa Slavom, kćerkom izvjesnog Vida koja je također kao i on bila gospodarski vrlo aktivna, što je vidljivo iz njezinog inventara sastavljenog 1346.

¹ Uzmemo li 60 libara kao prosjek godišnje zarade zadarskih notara u sastavljanju isključivo instrumenata, možemo zaključiti da je njihova zarada bila vrlo dobra uspoređimo li je s plaćanjem vrlo opasnih poslova, poput mornarskih, čiji se rad godišnje plaćao sedam dukata, tj. oko 28 libara ili kvalificiranih majstora, poput kovača, čija je godišnja plaća iznosila 46 libara. Platežna moć im je bila također visoka te je npr. samo od prihoda sastavljanja instrumenata mogao kupiti ribarsku barku (15 dukata i šest groša), tri do četiri drvene kuće u gradu (15-20 libara), više od četiri gonjaja zemlje s maslinikom (oko 50 libara), oko 50 tona paške soli, 2.400 litara vina, 8.800 litara ječma, oko četiri magarca (16 libara) i sl. (O plaći notara vidi opširnije: Branka Grbavac, Notarska služba i komunalno zakonodavstvo – notari u statutima Raba, Zadra, Šibenika, Splita i Trogira, *Međunarodni znanstveni skup, II. Istarski povijesni biennale, Sacerdotes, iudices, notarii ... posrednici među društvenim skupinama*, Poreč, 2007., str. 53-75).

² Arhiv Hrvatske akademije znanosti u umjetnosti, Zbirka kodeksa, Iadrensis capituli protocullum saec. XIV, sign. I. d. 38.

³ Državni arhiv u Zadru [dalje u tekstu: DAZd], Spisi zadarskih bilježnika [dalje u tekstu: SZB], Nicolaus de Flumine [dalje u tekstu: NF], b. I, fasc. 2/1, fol. 20-21.

⁴ DAZd, SZB, Vannes Bernardi de Firmo [dalje u tekstu: VBF], b. I, fasc. 2/1, fol. 328^v-329.

⁵ Tadija Smičiklas i ostali, Diplomatički zbornik Kraljevine Hrvatske, Dalmacije i Slavonije (*Codex diplomaticus Regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae*), [dalje u tekstu: CD], sv. 9, Zagreb, 1911., dok. 373, str. 457-458.

Navedeni inventar pokazuje kako se Slava bavila prodajom vina i soli. I Mihine kćerke Lucija i Anastazija tijekom druge polovine 14. stoljeća bile su vrlo aktivne u gospodarskom životu zadarske komune.

Osim kao kupci zemljišnih posjeda notari su u izvorima zabilježeni i kao kupci kuća, radionica itd. Tako primjerice, notar Petar pokojnog Bartolomeja iz Sarzane 1384. godine kupuje od kovača Milacija, sina pokojnog Radoša, stanovnika Zadra, potleušicu s lijevaonicom kovina koja se nalazila u gradu Zadru u Pusterli za cijenu od 65 libara malih.⁶ Osim zemljišnih posjeda i kuća notari su vrlo često izdvajali pozamašne svote novaca i za kupnju solana, što je bilo vrlo profitabilno uzevši u obzir činjenicu da je sol bila jedna od osnovnih namirnica svakodnevnog života. Tako kao kupca solana dokumenti bilježe zadarskog notara Ivana Vidova iz Mletaka koji se u zadarskoj komuni kao notar zadržao vrlo kratko. Godine 1352. Ivan kupuje od Zoila, sina pokojnog Marina de Ursolino 16 solana koje su se nalazile na otoku Škardi, a za koje izdvaja čak 325 dukata.⁷

b) prodavatelji nekretnina

Knjige notarskih imbrevijatura otkrivaju kako notari nisu bili samo kupci, nego vrlo često i prodavatelji raznih nekretnina. Tako notar Ilija, splitski kanonik, 1375. god. prodaje svećenicima Marinu de Butadeis, župniku crkve sv. Petra Starog i sindiku zadarskog Kaptola te Nikoli, kleriku i sindiku svećeničke bratovštine zadarskog kaptola, kuću u Zadru koja se nalazila u blizini crkve Svete Četrdesetorice za cijenu od 45 dukata.⁸ Već spomenuti notar Artikucije koji se u dokumentima vrlo često pojavljuje u ulozi kupca nekretnina, također prodaje dijelove svoje imovine. Tako 1397. Artikucije prodaje zlataru Bartolu pokojnog suknara Bogdana vinove loze koje su se nalazile u mjestu *Gresconoglice* s obvezom davanja godišnje četvrtine vina i ostalih plodova dominikanskom samostanu sv. Platona, a sve za cijenu od 24 srebrenjaka.⁹ S druge pak strane, notar Bartolomej pokojnog Paganina iz Bologne prodaje braći Velku i Butku, sinovima pokojnog Lučića, dva gonjaja vinograda koji je posjedovao u Cerodolu na lokalitetu zvanom Skaljina za cijenu od 24 libre malih.¹⁰ Godine 1403. već spomenuti notar Petar iz Sarzane, stanovnik Zadra, prodaje Ostoji Petroviću iz Crnog i Jurju Stanojeviću, zadarskim stanovnicima, kuću sa štalom koja se nalazila u Zadru u župi sv. Kuzme i Damjana u predgrađu Babe po cijeni od 50 libara.¹¹

c) davanje u najam

Osim kupovanja i prodaje davanje nekretnine u najam predstavljalo je najbolji vid zarade. Notari su vrlo često davali razne nekretnine u najam ili su ih pak zamjenjivali. U dokumentu iz 1384. zabilježeno je kako notar Petar iz Sarzane daje u najam kovačima Matolu pokojnog Dominika i Milaciju pokojnog Radogosta neku štalu sa sitnom stokom koje se nalazila u župi Pusterla u Zadru.¹² S druge strane, notar Aleksandar pokojnog Ugolina de Stella 1347. godine zamijenjuje sa Zaninom Črne de Piloso dva gonjaja zemlje koju je posjedovao na otoku Pašmanu, u mjestu zvanom Draga za dva gonjaja Zaninove zemlje koja se nalazila na spomenutom otoku blizu solana Marina de Fumato.¹³ Ovdje je zanimljivo spomenuti i to da je Aleksandrova majka Placeza također bila gospodarski

aktivna. Naime, 1330. godine Placeza kupuje od Krševana pokojnog Dese Mihovilova i gospode Mire, kćerke Krševana de Spello selo (posjed) Jezeršćicu veličine 150 gonjaja koja je bila vlasništvo Andrije Galelija de Cosa.¹⁴ Nažalost, u dokumentu se ne navodi podatak o novčanom iznosu koji je Placeza morala izdvojiti za kupnju spomenutog sela. Zanimljivo je također da se radi o notaru strancu čija je majka, po svemu sudeći, došla s njim u Zadar i tu se nastanila ili je druga pretpostavka da je bila domaćeg podrijetla.

d) novčano poslovanje

Notari su također poput ostalih zadarskih stanovnika i gradana bili uključeni i u kreditno poslovanje. U dokumentima se vrlo često spominju kao zajmodavci, poput notara Beltrama de Tarsia koji 1367. posuđuje krzнару Kornelu pokojnog Vukše iz Zadra i postolaru Ljubenu pokojnog Radina, zadarskim stanovnicima, 50 libara malih za janjeće kože koje su potonji namjeravali kupiti.¹⁵ No, dokumenti, iako vrlo rijetko, bilježe i slučajeve u kojima su notari u ulozi zajmoprimaca. Primjerice, notar Blaž Mihovila Leonardovog 1345. posuđuje od Ivana de Pelloso tri dukata.¹⁶ Nažalost, u dokumentu se ne navodi razlog njegove posudbe.

2. Pravni poslovi

Sljedeća tema relevantna za ovo poglavlje je ona koja prikazuje aktivnost notara kao zastupnika u pravnim i gospodarskim poslovima. Samom činjenicom da su kao notari imali završene pravne studije vrlo često se u dokumentima spominju kao svjedoci i pravni zastupnici. To bi govorilo i o ugledu koji su uživali kao pripadnici komunalne zajednice.

a) zastupanja

Kao primjer zastupanja općenito navodim dokument sastavljen 1400. godine rukom notara Petra iz Sarzane u kojem zadarski notar Ivan pokojnog Baldinocia de Baldinocis de Casulis kao zastupnik Jurja, župnika crkve sv. Marije Velike iz Zadra, daje postolaru Luki, sinu pokojnog Dragoša, dva gonjaja zemlje iste crkve koja se nalazila blizu sv. Klementa kod sv. Marine u zadarskom distriktu da na njoj nasadi vinove loze i masline te da svake godine navedenoj crkvi daje četvrtinu prihoda sa spomenute zemlje.¹⁷

Za razliku od ovakve vrste zastupništva notare u dokumentima više nalazimo u ulogama zastupnika u raznim sudskim sporovima. Primjerice, 1376. godine zlatar Ivan, sin magistra Gerarda, postavlja notara Bartolomeja, sina Paganina iz Bologne, za svog prokuratora da ga zastupa u svim sporovima i parnicama koje će imati pred zadarskom kurijom.¹⁸

Također, 1403. g. svećenik Andrija pokojnog Nikole iz Dubrovnika, rektor crkve sv. Marije u Bužanima u Krbavskoj biskupiji, postavlja kao svoga zakonitog zastupnika već spomenutog notara Artikucija da ga zastupa u svim sporovima koje će imati pred svjetovnim ili crkvenim sudom.¹⁹ Iste godine Bartol iz Milana i Petar Potanario iz Firence, zatim brat Juraj, lektor reda braće propovjednika grada Šibenika, uz dozvolu Ivana iz Drača, provincijala Dalmacije, postavljaju Artikucija za prokuratora u sporu koji su imali s Ivanom iz Milana iz reda Ivanovaca, vikarom Ivana de Mantea, papinskog nuncija i kolektora te u svim ostalim sporovima koje će ubuduće imati

6 DAZd, SZB, Articutus de Rivignano, [dalje u tekstu: AR], b. I, fasc. 1, fol. 63-63'.

7 CD 12, dok. 84, str. 121-124.

8 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 1/1, fol. 21-21'.

9 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 2/1, fol. 30'.

10 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 2/1, fol. 164.

11 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 2/3, fol. 423'.

12 DAZd, SZB, AR, b. IV, fasc. I, fol. 93'.

13 CD 11, dok. 276., str. 363-364.

14 CD 9, dok. 407, str. 497-498.

15 DAZd, SZB, Petrus Perenganus [dalje u tekstu: PP], b. I, fasc. VI, fol. 9'.

16 CD 11, dok. 161, str. 210-211.

17 DAZd, SZB, Petrus de Sarzana, [dalje u tekstu: PS], b. IV, fasc. 86, fol. 24'.

18 DAZd, SZB, PS, b. II, fasc. 3, fol. 7.

19 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 2/1, fol. 376'.

pred svjetovnim ili crkvenim sudom.²⁰

b) jamci

No, osim kao zastupnike u sudskim sporovima izvori bilježe notare ponekad i u ulogama jamaca. Tako zadarski notar Vanes Bernardov iz Ferma 1377. godine jamči zadarskim rektorima da će njegov sugrađanin Facije iz Ferma doći u Zadar jer je tužen u parnici vrijednosti 100 libara malih.²¹

c) svjedoci

Kao ugledni građani i stanovnici Zadra notari se vrlo često u dokumentima spominju kao svjedoci. Tako je primjerice, 1372. godine notar Bartolomej Ivanov iz Padove svjedok u dokumentu u kojem Stanoy pokojnog Radoja iz Jelšana prodaje braći Simulu i Mateju, sinovima Dianizija, jedan gonjaj vinovih loza koje je posjedovao u spomenutom mjestu Jelšane.²² Zanimljivo je spomenuti da se zadarski notari spominju kao svjedoci i u drugim dalmatinskim komunama što bi govorilo o njihovoj mobilnosti. Primjerice, notar Stjepan, sin pokojnog slikara Petra u dokumentima se pojavljuje kao svjedok na Pagu.²³ I članovi njihovih obitelji dosta se često spominju kao svjedoci u dokumentima zadarskih stanovnika i građana. Tako se Bonakursije, sin notara Jakova Bonakursijeva, spominje kao svjedok u dokumentu iz 1355. godine u kojem Nikola Blankulin, sin pok. Ivana iz Zadra, obvezuje se Mihovilu pok. Ivana Martinussija, građaninu Zadra da će mu u roku od mjesec dana isplatiti zakupninu za zemljište na predjelu Kolovara u iznosu od 15 libara malih mletačkih denara s kamatama.²⁴

d) izvršitelji oporuka

Zadarski se notari u izvorima nerijetko spominju i kao izvršitelji oporuka pojedinih zadarskih građana. Tako, primjerice, u dokumentu sastavljenom 1395. godine Dražica pokojnog Grubine ser Lovre pokojnog Franje iz Vicenze priznaje da je primila od notara Bartolomeja Paganina iz Bologne i Margarine supruge pok. trgovca Jakova, sina Ivanova, izvršitelja oporuke spomenutog Lovre, jednu tuniku od finije tkanine koju joj je oporučno ostavio.²⁵ Kad je riječ o oporukama vrijedno je spomenuti da se pojedini notari spominju i kao primatelji raznih legata. Jedan takav slučaj zabilježen je u oporuci zadarskog plemića Črne, sina Bivalda de Botono datiranoj 1307. godine u kojoj isti oporučuje zadarskom notar Mihovilu Leonardovu 6 libara malih.²⁶

3) Oporuke i njihova analiza

Prethodno je dan pregled raznih vrsta instrumenata (kupoprodajni ugovori, priznanice, ugovori o zastupanjima itd.) koji pružaju uvid u gospodarsko i društveno djelovanje notara. Ipak, najzahalnija vrsta dokumenata koji pružaju uvid u proučavanje različitih aspekata svakodnevnog života komunalnog stanovništva kao i u razinu njihova materijalnog života su opo-

ruke.²⁷ Stoga, u ovom dijelu pokušat ću kratkom analizom tek nekoliko oporuka pisanih kao izraz posljednje želje pojedinih zadarskih notara i članova njihovih najužih obitelji (supruga, kći), koje sam pronašla u registrima notara pohranjenim u Državnom arhivu u Zadru, ukazati na materijalni, društveni i obiteljski status zadarskih notara. Analizom oporuka pokazat će se također njihovo psihičko i tjelesno stanje koje ih je ponukalo na sastavljanje oporuka, način na koji raspodijeljuju svoju imovinu i uvid u ostale podatke koje ova vrsta izvora dopušta. Radi se o pet oporuka koje su sastavljene u vremenskom rasponu od 1366. do 1410. godine.

Prva razmatrana oporuka je ona iz 1366. godine koju je sastavio zadarski kancelar Paganin pokojnog gospodina Bartolomeja de Castelano iz Bologne (*vir sapiens ser Paganinus quondam domini Bartolomei de Castelano de Bononia*).²⁸ Druga oporuka je sastavljena 1388. godine za zadarsku stanovnicu gospodu Agnezinu, kćer pokojnog zadarskog bilježnika Bartolomeja (*dona Agnesina filia quondam Bartolomei notarii*),²⁹ dok je treća zabilježena kao posljednja volja Ljube, kćerke pokojnog težaka Radina i udovice pokojnog notara Gerarda (*Liube filie quondam Radini sapatoris et relicte quondam Girardi notarii*).³⁰ Posljednje dvije oporuke sastavio je zadarski notar Artikucije iz Rivignana. Radi se o oporukama Bartolomeja, sina već spomenutog i pokojnog kancelara Paganina iz Bologne (*Bartholomeus quondam ser Paganini de Bononia notarii*) koja je sastavljena jubilarne 1400. godine³¹ i oporuci koju je 1410. godine vlastoručno sastavio spomenuti Artikucije (*Articutius notarius filius olim Dominici de Rivignano diocesis Aquilegensis*).³²

Oporuke su vrijedan izvor za proučavanje komunalne društvene strukture zbog činjenice da je većina zadarskih notara nerijetko propuštala da, u skladu sa obvezama struke, zabilježi društveni položaj oporučitelja unutar komune. Tako od pet promatranih oporuka u njih četiri notari su naveli društveni položaj oporučitelja. Zanimljivo je usporediti oporuke Agnezine i Ljube. Naime, kao što se vidi iz oporuke, Agnezina je bila samo stanovnica (*habitatrix*) Zadra, kako zbog činjenice što je bila kćer stranca tako, vjerojatno i zato što nije bila udana za zadarskog građanina. Nasuprot njoj, Ljuba je bila građanka i stanovnica (*civis et habitatrix*), što znači da je na komunalnoj društvenoj ljestvici bila na višem položaju od Agnezine. Naime, iako je Ljuba bila kći težaka Radina, domaćeg podrijetla, činjenica da je bila udana za notara – stranca, koji se vjerojatno trajno nastanio u zadarskoj komuni, omogućila joj je jak društveni proboj tj. da na društvenoj ljestvici bude smještena više od Agnezine. Ipak, obzirom na materijalni

20 DAZd, SZB, VBF, b. I, fasc. 2/1, fol. 351.

21 DAZd, SZB, PS, b. II, fasc. 9, fol. 17'.

22 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 16, fol. 21-21'.

23 Mirko Zjačić i Jakov Stipišić, *Spisi zadarskih bilježnika, Spisi zadarskih bilježnika Ivana Qualis Nikole pok Ivana Gerarda iz Padove 1296...1337*, [dalje u tekstu: SZB 2], sv. 2, Zadar, 1969., dok. 22, str. 206.

24 Robert Lejčak i Josip Kolanović, *Spisi zadarskih bilježnika, Andrije pok. Petra iz Cantua. Bilježnički zapisi 1355.-1356.*, sv. 5, Zadar, 2003., dok. 86, str. 135.

25 DAZd, SZB, PS, b. III, fasc. 55, fol. 6.

26 SZB 2, dok. 164, str. 90.

27 Oporuke kao temeljni izvor u proučavanju raznih aspekata svakodnevnog života srednjovjekovnog gradskog stanovništva koristili su brojni strani, pa i neki domaći povjesničari. Vidi npr: James R. Banker, *Death in the Community. Memorialization and Confraternities in an Italian Commune in the Late Middle Ages*, Athens and London: University of Georgia Press, 1988.; Paul Baur, *Testament und BURGERSCHAFT. Alltagsleben und Sachkultur im spätmittelalterlichen Konstanz, Konstanzer Geschichts- und Rechtsquellen. Neue Folge der Konstanzer Stadtrechtsquellen. Herausgegeben vom Stadtarchiv Konstanz*, sv. 31, 1989.; Zdenka Janeković-Römer, *Na razmeđu ovog i onog svijeta. Prožimanje pojavnog and transcendentnog u dubrovačkim oporukama kasnoga srednjeg vijeka*, *Otium* 2, sv. 3-4, Zagreb, 1994., str. 3-15; Zoran Ladić, *Oporuka zadarskog patricija Kreše Varikaše - prilog proučavanju duhovnog života u Zadru u drugoj polovici 14. stoljeća*, *Rasprave iz hrvatske kulturne prošlosti*, sv. 1, Zagreb, 1998., str. 37-49; Isti, *Prilog proučavanju hodočašćenja iz Zadra u drugoj polovici 14. stoljeća*, *Croatia Christiana periodica*, god. 32, Zagreb, 1993., str. 17-31.

28 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29-29'. Valja ovdje istaknuti da su zadarski notari vrlo rijetko navodili neku osobu kao *sapiens* iz čega možemo suditi da se on vezivao samo uz osobe visokih intelektualnih ili moralnih kvaliteta.

29 DAZd, SZB, Raymundus de Modiis de Asula, [dalje u tekstu: RM], b. I, fasc. 3/1, fol.26'.

30 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 93-93'.

31 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 116'.

32 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no.76.

status obje su najvjerojatnije pripadale višem sloju imajući u vidu prilične novčane prilhode zadarskih notara u to vrijeme. Obzirom na društveni položaj, i Bartolomej i Artikucije definirani su kao zadarski stanovnici (*habitatores ladre*).³³ Jedino kod zadarskog kancelara Paganina, notar Petar Perencan prilikom sastavljanja oporuke nije zabilježio njegov društveni položaj, no uzevši u obzir činjenicu da je njegov sin definiran samo kao zadarski stanovnik, pretpostavka je da ni Paganin nije stekao status zadarskog građanina.

Pored društvenog statusa, sljedeći podaci o kojima oporuke govore jesu razlozi sastavljanja, tjelesno i psihičko stanje oporučitelja u vrijeme sastavljanja oporuke te izbor primatelja oporučnih legata.

Zadarski kancelar Paganin na početku svoje oporuke bilježi formulu: *Cum huius mundi victa sit fragillis et vnusquisque debeat dictum Euangelium dicentis vigillate et orate quod nescitis diem neque oram et certis periculis habet*³⁴ dok njegov sin zadarski notar Bartolomej u svojoj oporuci sastavljenoj 1400. godine bilježi formulu koja glasi: *Cum nil sit certius morte et nichil incertius hora mortis et dies mortis*.³⁵

Općenito govoreći, ovaj uzorak upućuje na činjenicu kako je najučestaliji razlog koji je poticao oporučitelja na sastavljanje svoje oporuke bio strah od iznenadne smrti, koji je bio jedan od središnjih motiva kasnosrednjovjekovne pobožnosti u zapadnom kršćanstvu. U oporukama je taj strah najčešće izražen kroz riječi *nichil est certius morte et nichil incertius hora mortis*, dakle, da ništa nije izvjesnije od smrti i ništa neizvjesnije od trenutka smrti čija se formulacija nalazi u oporuci notara Bartolomeja.³⁶ Pored straha oporučitelja od iznenadne smrti, a da prethodno nije sastavljena oporuka, još su neki čimbenici utjecali na njihovu želju da umru u skladu s onodobnim kršćanskim moralom. Naime, umrijeti iznenada moglo je značiti i smrt bez sakramenta euharistije (*sancta communio*) i ispovijedi koji su u to vrijeme, nakon što su u 13. stoljeću uvedeni kao obvezatni, bili ne samo među najvažnijim izrazima dobrog kršćanskog života, nego i osnovni preduvjeti odlaska u raj.³⁷

Što se pak tiče psihičkog i tjelesnog stanja oporučitelja, zadarski kancelar Paganin svoju oporuku sastavlja godine 1366. *sanus mente*, što je uostalom bio i preduvjet za sastavljanje oporuka,³⁸ ali je istaknuo kako je u trenutku njezina sastavljanja bio tjelesno onemoćao.³⁹ Isto tjelesno stanje uzrokovalo je sastavljanje oporuke njegovoga sina Bartolomeja, koji je

istaknuo kako je u trenutku sastavljanja bio *infirmirate corpora grauat*.⁴⁰ Ljuba, supruga bilježnika Gerarda, sastavila je oporuku također tjelesno bolesna, ali je ona pored toga dodala još jedan razlog koji ju je naveo na sastavljanje oporuke, dosta čest u dalmatinskim oporukama, a to je činjenica da je *senio pergrauata* tj. ostarjela.⁴¹ Kao i Ljuba, i zadarski notar Artikucije imao je dvostruki razlog za sastavljanje oporuke. Naime, on je bio i star i bolestan tj. *declinatus ad senum et infirmitatis corpore*.⁴² Jedina ovdje promatrana osoba koja je svoju oporuku sastavila *sana mente et sensu ac corpore* bila je Agnezina.⁴³ Iako bilježenje oporuke od strane tjelesno zdravih osoba nije bio rijedak slučaj među zadarskim oporučiteljima ipak je većina njih to činila odlazeći na neko duže putovanje, uvjetovano poslovnim ili religioznim razlozima, odnosno odlaskom na hodočašće u neko od udaljenijih hodočasničkih središta u Europi ili Svetoj Zemlji. No, zanimljivo je da Agnezina u svojoj oporuci ne navodi razlog koji ju je ponukao na sastavljanje oporuke.

S obzirom na raspodjelu legata oporuke zadarskih notara i članova njihovih užih obitelji u potpunosti se uklapaju u standardni obrazac kasnosrednjovjekovnih dalmatinskih oporuka. Tako svih pet oporuka odražava tipičnu dvosmjernu strategiju u izboru primatelja oporučnih darivanja. S jedne strane, oporučitelji su veliku pažnju posvetili raspodjeli legata članovima svojih obitelji, dok su s druge strane znatan dio svojih legata donirali u pobožne svrhe odnosno *ad pias causas* i *pro anima sua*. Ono što je posebice zanimljivo u navedenim oporukama što treba naglasiti, već na samom početku, jest činjenica da niti jedan od trojice notara (Paganin, Bartolomej i Artikucije) ne ostavljaju niti jedan oporučni legat članovima svojih obitelji u gradovima odnosno komunama iz kojih su podrijetlom. To nas pomalo začuđuje obzirom na činjenicu da su se stranci (*forenses*), koji su sastavljali svoje oporuke u Zadru, nerijetko prisjećali mjesta svojeg podrijetla upravo u svojim posljednjim željama ostavljajući donacije religioznim ustanovama (crkva-ma, samostanima, svećenicima, bratovštinama, *pauperes Christi*) ili članovima obitelji u gradovima u kojima su bili rođeni.⁴⁴

Razumljivo, najveći i najvrijedniji dio svojih pokretnih i nepokretnih dobara petero je oporučitelja ostavilo članovima svojih obitelji. Tako je kancelar Paganin oporučio trideset zlatnih dukata, priličnu količinu srebra i svu odjeću svoje majke Fumici, kćerki svog sina Bartolomeja. Ovu je donaciju Fumica imala primiti u trenutku svoje udaje ili ulaska u neku od ženskih redovničkih zajednica.⁴⁵ I sinu Bartolomeju, Paganin ostavlja sve svoje preostalo zlato i srebro, dok najveći dio svih svojih pokretnih i nepokretnih dobara ostavlja svom bratu Nikoli.⁴⁶ I njegov sin Bartolomej slijedi očev primjer pa tako najveći dio svoje pokretne i nepokretne imovine ostavlja svojoj sestri Magdalen. Izabravši je za izvršiteljicu svoje oporuke, Bartolomej sestri Magdalen ostavlja svoju kuću u Zadru smještenu u župi sv. Stjepana, dok njezinoj kćerki Mariji ostavlja vinograd od pet gonjaja smješten u zadarskom distriktu.⁴⁷ Izdvojivši tek nekoliko skromnih legata *ad pias causas* i *pro anima sua*, na koncu svoje oporuke Bartolomej naglašava da sva svoja preostala pokretna i nepokretna dobra također ostavlja svojoj

33 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 116'; DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

34 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29.

35 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29.

36 O problematiki straha od iznenadne smrti pisali su gotovo svi povjesničari koji su se bavili problematikom oporuka. Vidi na primjer: Katalin Szende, Last Wills and Testaments – Introduction, *Annual of Medieval Studies at CEU*, Central European University, Department of Medieval Studies, sv. 7, Budapest, 2001., str. 157. Autorica u ovom radu donosi i popis relevantne literature o ovoj problematiki. Prvu studiju o razlozima sastavljanja srednjovjekovnih dalmatinskih oporuka napisala je Zdenka Janeković-Römer. Vidi gore bilj. 27.

37 Vidi: Brian Patrick McGuire, Purgatory, the Communion of Saints and Medieval Change, *Viator*, sv. 20, Berkeley, 1989., str. 83.

38 Naime, prema odlukama dalmatinskih statuta, oporuke nisu mogle sastavljati maloljetne osobe, odnosno djevojčice mlade od 12 i dječaci mladi od 14 godina, ili slaboumne osobe. Tako je npr. zanimljivi jedan trogorski slučaj kada je sastavljanje oporuke prekinuto zbog malodobnosti oporučitelja, ali, i što je vrlo zanimljivo, njegovog ludila. To je oporuka Tvrtka, sina Stojka koja je *cancellatum eo quia non fuit perfectum dictum testamentum pro eo quia erat mentecaptus et minor annorum quatuordecim*. Vidi: Marija Karbić-Zoran Ladić, Oporuke stanovnika grada Trogira u Arhivu HAZU, *Radovi Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Zadru*, sv. 43, Zadar, 2001., str. 212.

39 *languens corpore* (DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29).

40 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 116'.

41 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 93.

42 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

43 DAZd, SZB, RM, b. I, fasc. 3/1, fol. 26'.

44 Prisjetimo se ovdje samo znamenitog zadarskog bankara Petra iz Firenze koji je, između brojnih legata, ostavio i golemu svotu od dvjesto dukata hospitalu Sv. Marije *de la Scala de Scenis* (CD 17, dok. 178, str. 240-243).

45 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29.

46 Isto.

47 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 116'.

sestri Magdaleni.⁴⁸ Konačno, slično postupa zadarski notar Artikucije. Odredivši nekoliko pobožnih legata za spas svoje duše, Artikucije ostavlja većinu svojih pokretnih i nepokretnih dobara smještenih na raznim lokalitetima svom univerzalnom nasljedniku, tj. sinu Pavlu.⁴⁹ U slučaju da Pavao nema muških ili ženskih nasljednika, tada Artikucije određuje univerzalnim nasljednicima svih svojih pokretnih i nepokretnih dobara svoju suprugu Filipu i već spomenutog sina Pavla.⁵⁰ Ono što je posebno zanimljivo u Artikucijevoj oporuci jest jedan jedinstven legat koji je izuzetno rijedak u kasnosrednjovjekovnim zadarskim, pa i dalmatinskim oporukama. Naime, u jednoj od donacija *pro anima sua* Artikucije određuje da izvršitelji njegove oporuke imaju poslati na školovanje *quinque pueros* i to na njegov trošak.⁵¹ Ovaj je legat osobito zanimljiv zbog činjenice da je to prvi spomen u zadarskim oporukama u kojima se ne ostavlja novac za školovanje budućih redovnika ili svećenika, nego budućih laičkih intelektualaca, koji će vjerojatno, kada završe školovanje raditi unutar administrativno-političke strukture komune ili pak kao notari. Inače, nije bila rijetkost da pojedini zadarski patriciji ili bogatiji građani ostavljaju donacije za školovanje budućih svećenika, ali su to najčešće bile osobe iz njihove obitelji. Artikucije tako ovdje dvostruko probija ustaljene okvire. Pored toga što legat ostavlja za školovanje laika, on jasno navodi da se radi o potencijalno intelektualno sposobnim osobama koje nisu bile članovi njegove obitelji.

S druge pak strane, zanimljiv je slučaj i Agnezine, kćerke notara Bartolomeja, koja izričito ne navodi niti jedan oporučni legat članovima svoje obitelji već samo općenito ističe da, nakon što se podijele pobožni legati čije primatelje točno određuje, o raspodjeli svih ostalih njezinih pokretnih i nepokretnih dobara imaju odlučiti izvršitelji njezine oporuke.⁵² U odnosu na oporuku Agnezine, posljednja želja Ljube, udovice notara Gerarda, prilično je različita. Naime, Ljuba u svojoj oporuci ostavlja niz donacija svojim zadarskim sugrađanima koji nisu bili članovi njezine obitelji. Tako npr. zadarskom kožaru Cvitanu Ljuba ostavlja jedan dio neke oranice s nekoliko stabala maslina,⁵³ a zadarskom patriciju Kreši de Nassisu jedan posjed s maslinikom *in loco vocato Sub custodia*.⁵⁴ Pored nekoliko legata koje ostavlja u pobožne svrhe i za svoju dušu, svu ostalu pokretnu i nepokretnu imovinu ostavlja svećeniku Zortinu i svojoj majci Mandici i to pod uvjetom da je podijele na dva jednaka dijela.⁵⁵

Važno je istaknuti kako svih pet oporučitelja kako sam već spomenula ostavlja legat *pro remedio animae* ili *ad causas pias*. Tako Paganin samostanu sv. Franje u Zadru ostavlja *ad causas pias* određenu svotu novaca, a po jedan dukat ostavlja svakom od braće franjevac koji dođu na njegov sprovod. Za mjesto pokopa izabrao je groblje uz dominikanski samostan i crkvu sv. Platona.⁵⁶ Ljuba, pak, ostavlja spomenutom samostanu za spas svoje duše 50 libara malih. Također želi da se proda njezina kuća koja se nalazila u župi sv. Luke u Zadru te da se dobiveni novac podijeli *pro anima sua*. U svojoj oporuci Agnezina određuje da se 20 libara malih podijeli četvero siročadi za spas njezine duše. Zanimljivo je kako obje oporučiteljice za mjesto svog pokopa izabiru groblje smješteno *apud ecclesiam sancti Francisci ordinis fratrum minorum*

de ladra.⁵⁷ Notari Bartolomej i Artikucije ostavljaju određenu količinu novca tražeći da se za spas njihove duše mole mise sv. Grgura. Artikucije povrh toga želi da se mole mise za istu nakanu u crkvi sv. Platona.⁵⁸

S obzirom na važnost koju su kasnosrednjovjekovni oporučitelji pridavali spasu svojih duša, odnosno mirnom prijelazu duša iz ovog, materijalnog, u drugi, vječni, svijet, ne čudi činjenica da je svih pet navedenih oporučitelja ostavilo više ili manje legata *pro remedio animae* ili *ad pias causas*. Iako je ovdje promatrani uzorak prilično malen, pa on sam po sebi ne bi dopuštao donošenje dalekosežnih zaključaka, činjenica da je za Zadar načinjena opsežna studija upravo vezana uz ovu problematiku i to u prvom redu na temelju analize zadarskih oporuka, dopušta smještanje svih ovdje razmatranih pobožnih legata u jedan širi kontekst.⁵⁹ Tako npr. činjenica da su gotovo svi oporučitelji ostavili novčane legat samostanu sv. Franje i dominikanskom samostanu sv. Platona jasno govori u prilog da su samostani prosjačkih redova na prijelomu 14. i u 15. st. bili daleko popularniji među komunalnim stanovništvom, nego samostani benediktinaca, koji su u to vrijeme bili popularni još jedino među patricijatom i to ponajprije zbog tradicionalno čvrstih veza između ovog društvenog sloja i benediktinaca. Ovo favoriziranje mendikanata od strane oporučitelja iz nižih društvenih slojeva jasan je odraz tzv. socijalnog kršćanstva koje se u mediteranskim gradskim društvima počinje razvijati od konca 13. stoljeća, a čiji je temeljni izraz silno jačanje popularnosti siromašnih redova.⁶⁰

Povrh toga, pojedini oporučitelji ostavljaju oporučne legatate za osobe koje će umjesto njih, a za njihovu dušu hodočastiti u neko sveto mjesto. Tako Agnezina ostavlja neodređenu svotu novaca za odlazak jedne osobe *ad sanctum Iacobum de Galicia de bonis suis*,⁶¹ dok bilježnik Artikucije ostavlja novčani legat jednom hodočasniku *ire visitandum ecclesiam sancti Iacobi in Galitia pro anima mea*.⁶²

Činjenica da je čak dvoje od petero oporučitelja ostavilo donacije za osobe koje će umjesto njih, ali za njihovu dušu, hodočastiti *ad sanctum Iacobum de Galicia* govori kako o poznatoj popularnosti ovog kasnosrednjovjekovnog hodočasničkog središta među zadarskim oporučiteljima tako i općenito o proširenom prakticiranju hodočašćenja u tom razdoblju, posebice nakon proglašenja prve jubilarne godine 1300. godine od strane pape Bonifacija VIII.⁶³

U svakoj od promatranih oporuka nalazi se još poneki zanimljivi podatak koji, u širem kontekstu i poznajući rezultate dosadašnje historiografije, možemo uključiti u širu skupinu istovjetnih podataka koji govore o određenim smjerovima kasnosrednjovjekovne pobožnosti komunalnog stanovništva.

57 DAZd, SZB, RM, b. I, fasc. 3/1, fol. 26'; DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 93'.

58 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

59 Radi se o doktorskoj disertaciji Zorana Ladića naslovljenoj: Urban last wills from late medieval Dalmatia with special attention to the legacies *pro remedio animae*, Central European University, Budimpešta, Madarska, svibanj 2002.

60 Opširnije vidi: Zoran Ladić, Legati kasnosrednjovjekovnih dalmatinskih oporučitelja kao izvor za proučavanje nekih oblika svakodnevnog života i materijalne kulture, *Zbornik Odjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU*, sv. 21, Zagreb, 2003., str. 1-28.

61 DAZd, SZB, RM, b. I, fasc. 3/1, fol. 26'.

62 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

63 Pored Santiaga de Compostella, najvažnija kasnosrednjovjekovna hodočasnička središta u koja su odlazili hodočasnici iz svih krajeva Europe bili su Rim i Jeruzalem. Hodočašća u ta mjesta nazivala su se, kako zbog svoje udaljenosti tako i zbog važnosti relikvija koje su se u njima čuvale *peregrinationes maiores*. Vidi: Christian Krötzel, Wallfahrt und "Ferne", *Wallfahrt und Alltag im Mittelalter und früher Neuzeit*, Veröffentlichungen des Instituts für Realienkunde des Mittelalters und frühen Neuzeit, sv. 14, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, Wien, 1992., str. 219-235.

48 Isto.

49 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

50 Isto.

51 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 2, testamenti aperti, no. 76.

52 DAZd, SZB, RM, b. I, fasc. 3/1, fol. 26'.

53 DAZd, SZB, AR, b. V, fasc. 3, fol. 93'.

54 Isto.

55 Isto.

56 DAZd, SZB, PP, b. I, fasc. 3, fol. 29.

Tako npr. u oporuci bilježnika Paganina nailazimo na legat od jednog dukata koji ostavlja članovima bičevalačke bratovštine sv. Silvestra, ako oni budu prisutni na njegovom sprovodu. Ovaj podatak je dvoznačan. S jedne strane, on je još jedna potvrda o golemoj popularnosti bičevalačkih bratovština diljem Mediterana u promatranom razdoblju, što je povezano sa željom članova ovih bratovština da se kroz tjelesnu muku koju je proživio Isus (povezano i uz motiv *imitatio Christi*, doduše na prilično prizeman način) očiste od tjelesnih i duševnih grijeha.⁶⁴ S druge pak strane, poznato je da su, za razliku od razdoblja 12. i prve polovine 13. stoljeća kada je pokop običnih ljudi bio intimniji događaj, oporučitelji 14. i 15. st. težili da se na njihovom pokopu okupi što više ljudi – svećenika, redovnika, *pauperes Christi*, članova obitelji i prijatelja. Ova je tendencija bila povezana sa težnjom umrlog da ostane zapamćen unutar zajednice u kojoj je živio, ali i da zajednički napor velikog broja ljudi izražen u molitvi omogući pokojnikov lakši prijelaz na drugi svijet.⁶⁵

64 Vidi: John Henderson, The Flagellant Movement and Flagellant Confraternities in Central Italy, 1260-1400, *Studies in Church History*, sv. 15, Oxford, 1978., str. 147-160. O bratovštinama, pa i onim bičevalačkim u Dalmaciji vidi u: Irena Benyovsky, Bratovštine u srednjovjekovnim dalmatinskim gradovima, *Croatica Christiana periodica*, sv. 41, Zagreb, 1998., str. 137-159.

65 Vidi: Samuel K. Cohn, Jr. *The Cult of Remembrance and the Black Death*, Baltimore-London, The John Hopkins University Press, 1992.

Na temelju tek dijela postojećih izvora, koje smo ovdje donijeli možemo uočiti kako su notari bili gospodarski vrlo aktivni članovi komunalne zajednice. Usprkos činjenici što su notari koji su djelovali u Zadru u 14. stoljeću bili stranci oni su svojim dolaskom bili vrlo dobro prihvaćeni u novoj sredini. Pojedini od njih su Zadar izabrali kao trajno utočište i postali zadarski građani. Zanimljivo je ovdje istaknuti da se prema dostupnim izvorima može zaključiti da se, iako su bili visoko obrazovani, nisu ženili s pripadnicama zadarskog plemićkog staleža. U zadarskoj komuni uživali su veliki društveni ugled, već samom činjenicom što su obnašali važnu gradsku službu, pa ih mnogi zadarski građani i stanovnici biraju kao svoje zastupnike u raznim poslovima. Osim toga, zabilježena je i njihova česta prisutnost kao svjedoka u dokumentima raznih Zadrana, što bi govorilo da su s nekima uspostavili trajna prijateljstva jer u nekolicini slučajeva svjedoče u njihovim kućama. Dakako, ovo su samo neka pitanja koja se otvaraju istraživaču prilikom proučavanja svakodnevnog života notara. Jedno od pitanja koje ovdje nije razmatrano je pitanje političke aktivnosti pojedinih notara. Poznato je kako su notari Beltram de Tarsia i Petar iz Sarzane obnašali vrlo značajne dužnosti izvan prostora zadarske komune tj. funkciju kneževog vikara, pa mi je stoga želja ovim sažetim radom potaknuti daljnja istraživanja svakodnevnog i privatnog života notara.

Razgovor s Antom Ilićem,
prvim predsjednikom Hrvatske javnobilježničke komore

Cijeli radni vijek nastojao sam biti savjestan i odgovoran

Ante Ilić u mirovini je od srpnja 2010. – o počecima javnog bilježništva i usporedba s današnjim djelovanjem javnih bilježnika, o radu Komore i stjecanjima nadležnosti, o bilježništvu kao korisnom i nezaobilaznom segmentu pravnog sustava; zatim o mladenačkim danima na Gornjem gradu u Zagrebu, studiju prava ...

Danas su bilježnički uredi bolje organizirani i po pravilima službe te stručno ekipirani

Gospodine Iliću, u Republici Hrvatskoj bili ste jedan od prvih bilježnika, a ujedno i prvi predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore. Možete li nešto reći o tim počecima bilježništva i povući paralelu s današnjim ustrojem i djelovanjem javnih bilježnika?

- Najteže je bilo u samom početku. Sve je to nekako bilo novo jer se s takvim predmetima u mojim prijašnjim poslovima nisam susretao. Možda je meni i bilo mnogo teže jer nikad nisam radio administrativne poslove. Kao sudski vježbenik na jednome malom provincijskom sudu obavljao sam, ustvari, sve poslove suca. Naravno, presude nisam sam potpisivao, a administrativne poslove je obavljala zapisničarka i sudska uprava. Nakon toga sam bio općinski javni pravobranitelj, da bi tijekom 24 godine provedene u Croatia osiguranju d.d. radio isključivo stručne i organizacijske poslove. I onda, 1995. godine, nakon trideset i više godina na nekim drugim poslovima, dolazim u situaciju da sam ispunjavam obrasce, upisujem, kontroliram napisano. Nisam u početku imao

prisjednika, kao uostalom i drugi uredi, no zbog obveza predsjednika HJK često sam izbivao iz ureda. Snalazio sam se svakako, znajući da je svaka stranka koja me nije zatekla u uredu izgubljen za sva vremena. Danas su bilježnički uredi puno bolje organizirani i ustrojeni po pravilima službe, a što je najvažnije, stručno ekipirani.

Znači, angažman u Hrvatskoj javnobilježničkoj komori bio je dodatno opterećenje uz sve poslove uhodavanja i organizacije vlastitoga bilježničkog ureda.

- To ne bih nazvao opterećenjem, jer da sam to doživljavao tako, ne bih se toga posla primio. Ne osporavam da sam mnogo vremena izbivao iz ureda, ali mi je pružalo veliko zadovoljstvo da pred mojim očima, uz moj skromni doprinos, ni iz čega postaje nešto. Prostorija Komore bila je smještena u Ministarstvu pravosuđa površine oko 15m². Prioritet je bio naći uposlenike i kupiti prostor. Sreća mi se osmjehnula kada je po svom poslu u ured došla kolegica Aleksandra Micelli i u tijeku razgovora sam saznao da govori tri strana jezika, a uz to je ostavila dojam izuzetno komunikativne i poslovne osobe s mnogo organi-

zacijskih sposobnosti. Prihvatila je moju ponudu da bude tajnik Komore, i to je bila za Komoru vrlo sretna okolnost. Preuzela je znatan dio organizacijskih poslova, a dvije osobe koje je angažirala oslobodile su nas tekućih, administrativnih poslova. Tada smo se bacili na traženje prostora. Lokacije bi obilazila kolegica Micelli u toku jutarnjih sati, a zajedno bi poslije radnog vremena pregledali one urede za koje je smatrala da bi za nas bili pogodni. Prostorije u Ulici Račkoga bile su vrlo zapuštene, ali je to bila ljubav na prvi pogled. Bilo je jasno da je to upravo ono što nama treba. I lokacija i površina prostorija i raspored bili su idealni za tu fazu razvoja naše službe, a onda se postavilo pitanje financiranja. Donacija od 50.000 DEM Austrijske notarske komore bila je vrlo dragocjena, ali ne i dovoljna. S obzirom na moje iskustvo u osiguranju, Komora je osnovala trgovačko društvo Notarius d.o.o. za posredovanje u osiguranju i pozvali smo javne bilježnike da preko te tvrtke zaključe ugovor o osiguranju života. Provizija koju je tvrtka ostvarila, uz spomenutu donaciju, bila je dostatna za uplatu plog kredita kod Zagrebačke banke d.d. i već sljedeće godine svečano su otvorene prostorije na koje smo bili vrlo ponosni. Kritika je, naravno, došla iz samih redova javnih bilježnika

U poslu javnog bilježnika činilo mi je veliko zadovoljstvo kada sam osjetio da me stranka doživljava kao nepristranog povjerenika, a to je upravo temelj postojanja javnog bilježništva

jer su neki smatrali da su preluksuzne, a drugi da su prevelike. Takve sam kritike uvijek doživljavao kao nužne jer gdje god postoji netko tko vuče, nužno je postojanje nekoga tko koči. Uskoro se pokazalo da prostorijske nisu ni preluksuzne, već štoviše da su premalene jer se broj bilježnika neprekidno povećavao.

Ne mislim kupiti ribičke štapove

Jeste li Vi kao bilježnik i višegodišnji predsjednik HJK, dobro zbrinut umirovljenik za naše prilike? Kolika vam je mirovina?

- S obzirom da sam u mirovinu otišao krajem srpnja ove godine, napunivši 45 godina i 6 dana radnog staža, da sam uvijek radio na natprosječno plaćenim poslovima, a i da sam u bilježništvu također uplaćivao pristojan doprinos za mirovinsko osiguranje, mirovina mi je za naše relacije pristojna, što znači nešto iznad prosjeka.

Je li vam se i koliko promijenio život odlaskom u mirovinu?

- Ni u jedan posao nisam ulazio radi vlastite afirmacije, nego radi afirmacije i prosperiteta posla koji obavljam. Čak ni onda kada sam bio na čelu tvrtke sa 630 zaposlenih i ogromnim financijskim prometom, doživljavao sam se isključivo kao kotačić u jednom mehanizmu. Odlazak u mirovinu trebao bi biti odlazak u anonimnost, što mi nije teško palo. Ne mislim kupiti ribičke štapove i cijele dane promatrati hoće li će čep na vodi potonuti. Još u tijeku bilježničke karijere s nekoliko agilnih osoba sudjelovao sam u osnivanju udruge "Praksom do znanja" koja ima za cilj promociju kreativnih vrijednosti, a što smatramo bitnim kada naše školstvo od osnovnoga do fakultetskog promovira teoretski oblik edukacije. Svi smo doživjeli na početku karijere da smo kao visokoobrazovane osobe bili nesposobni obaviti elementarne stručne poslove, jer se s praktičnim dijelom obrazovanja nikada nismo sreli. Izdali smo dvije brošure o vlastitom trošku, pod nazivom "Iz drugog kuta". Ne mislimo mijenjati svijet, ali mali doprinos ukidanju općeprihvaćenih stereotipa smatramo svojim uspjehom. Brošure tretiraju aktualne općedruštvene odnose i na neki način smo bili vidoviti jer smo predvidjeli probleme koji su vrlo brzo isplivali na površinu. Četrdesetpetogodišnja indoktrinacija jednim promašenim svjetonazorom ubire svoj danak. Pojedinaac ne može učiniti ništa, ali kada se više pojedinaca udruži,

mogu se postići stanoviti rezultat.

Ovih dana sudjelujem u radu simpozija o povjesničaru, muzeologu, patriotu i velikom intelektualcu Gjuri Szabi. S obzirom da sam prvih šest mjeseci svoga života stanovao s roditeljima na Gornjem gradu, sebi sam prisvojio status purgera s Gornjeg grada i upravo je to moja tema na simpoziju u kojem sudjeluju i pripadnici naše akademske zajednice.

ČASOPIS „JAVNI BILJEŽNIK“ ČINIO MI JE VELIKO ZADOVOLJSTVO

Vi ste bili i prvi urednik časopisa Javni bilježnik?

- Da, primio sam se i tog posla i obveza jer sam imao određeno iskustvo u izdavaštvu. Zajedno s kolegom Ivicom Crnićem, tada sućem Vrhovnog suda, bio sam suautor priručnika "Osiguranje i naknada štete u saobraćaju". Usput, ova je stručna publikacija ubrzo doživjela tri izdanja, izdavač je bio Informator Zagreb, a prodano je 11 000 primjeraka na prostoru cijele bivše Jugoslavije. Croatia osiguranje d.d. izdalo je moju knjigu "Ugovori u osiguranju", a u suradnji s, nažalost, sada pokojnom Majom Milles, uređivao sam u subotnjem, revijalnom izdanju Vjesnika rubriku "Po slovu Ustava". Kao višegodišnji predsjednik Društva pravnik u gospodarstvu grada Zagreba surađivao sam s kolegom Miljenkom A. Gjunijem na vrlo dobro prihvaćenoj publikaciji "Privreda i pravo" i tu sam također stekao dragocjena iskustva.

Časopis Javni bilježnik smo uređivali kolega javni bilježnik Vladimir Marčinko, Nikša Viden i ja i taj posao mi je pričinio veliko zadovoljstvo jer s tim kolegama je bilo zadovoljstvo raditi, dok je tehnički dio posla obavljao, i još dan-danas obavlja, Željko Obad.

Ljeto smo provodili kupajući se u Maksimiru ...

Kako biste ocrtili svoje prve korake života u Zagrebu.

- Kao što sam već rekao, od rođenja živim u Zagrebu iako sam stjecajem okolnosti rođen u Gospiću, što mi daje pravo da se istodobno smatram i Ličanom i purgerom (oba roditelja su mi iz Gospića). Stanovali smo u bivšem Kapucinskom samostanu iz 16. st., koji se nalazio na današnjoj Vranicanijevoj livadi, između Lotrščaka i Geofizičkog zavoda. Kuća je srušena kako bi se sagradili tzv. novi Banski dvori kao nova Vladina zgrada u novoosnovanoj Banovini Hrvatskoj, u vrijeme kada je rušilački vandalizam bila uobičajena pojava. Preselili smo u blizinu Kvaternikova trga i tu sam proveo djetinjstvo, mladost, velik dio zrelosti, a i na početku javno-bilježničke karijere otvorio sam ured u istom stanu.

Dječastvo, srednja škola život u poratnom Zagrebu?

- Živjelo se pretežno na ulici koju smo doživljavali kao sobu dnevnog boravka. Nismo živjeli samo u svom kvartu jer je cijeli grad bio naš. Poznato je da se grad najbolje poznaje ako se obilazi pješice, a za nas dečke su jedina prijevozna sredstva bila "cipelcug" ili u najboljem slučaju tramvajski pufer (pogrešno smo ga zvali "pulfer"). Uzgajao sam golubove listonoše koje smo, treninga radi, prevozili vlakom na relaciji Ljubljana – Vinkovci i mjerili vrijeme njihova doleta. Obitelji s puno djece bile su normalna pojava, pa je tako moj prvi razred osnovne škole brojio 65 učenika, što je s današnjeg gledišta teško pojmljivo. Ljeto smo provodili kupajući se na četvrtom jezeru u Maksimiru, pješke dolazili do Savice, "švercali" se na tramvajima do savskih kupališta, gazili mjehove u obližnjim kovačnicama i s pekarskim furgonima razvozili kruh po gradu. Ne želim nikoga opterećivati pričama o djetinjstvu jer ne vjerujem da to koga zanima, osim mene osobno. Osim toga, ne gajim nikakvu nostalgiju prema tim vremenima. Onoga koji priča o starim dobrim vremenima doživljavam kao osobu kratke pameti. Za razliku od mnogih osoba moje životne dobi, smatram da je svaka nova generacija vrjednija, marljivija, obrazovanija, što znači bolja od prethodne. U srednjoj školi, u moje vrijeme, trojka je bila carska ocjena, a danas se i vrlo dobar smatra neuspjehom. Manje- više

mladi ljudi su bilingvisti, komunikativni i vrsni korisnici tehničkih dostignuća koja nama nisu bila niti poznata, a i da su bila poznata, teško da bi bila dostižna. Rekreativno sam se bavio, kao što je već uobičajeno, sportom i to veslanjem i boksom. Međutim, sve je to bilo amaterski. Pojam kafića i boravak u kafiću bio je potpuna nepoznanica. I tu prestaje svaka usporedba s današnjim dobom. Ali, sve su to radili i drugi jer je tada to bio uobičajeni način života.

Profiterstvo i lukrativnost nemaju mjesta u javnobilježničkom poslovanju

Prijedimo sada na našu javnobilježnički stvarnost. Koji Vam se događaj u hrvatskom javnom bilježništvu najviše urezao u pamćenje?

- Bilo mi je jasno već u početku, a moje je mišljenje dijelio pretežni dio Upravnog odbora, da se klonimo javnog publiciteta, osim da javnosti stavimo do znanja čime se bave javni bilježnici. Također mi je bilo jasno da smo ubačeni u jedan uhodani pravni sustav kao nova pravosudna institucija te postoji opasnost da nas taj sustav jednostavno ne prihvati. Znao sam da smo kao struka nametnuti sustavu, ne političkom voljom, nego promjenama koje je nametnulo novo, demokratsko državno uređenje i europsko okruženje. Bilo nam je jasno da kao nevoljeno dijete ne smijemo stvarati probleme Ministarstvu, ne smije nas javnost dočekati i doživjeti kao novi izvor troškova, a kolege, naročito ne kolege odvjetnici, kao konkurenciju. Bilo je vrlo teško udovoljiti svim tim uvjetima, naročito ne zbog toga što se i neki naši kolege nisu odmah snašli. Profiterstvo i lukrativnost ne bi trebali imati mjesta u javnobilježničkom poslovanju. Bolje rečeno, to je smrt bilježništva. U Parlamentu se je u prve tri godine rada dva puta postavljalo pitanje opstanka naše službe, a oba puta su povod bili neki postupci naših kolega. Bilo je nužno boriti se i nastojati steći što je moguće više nadležnosti jer što imamo više kompetencija, to smo dublje usidreni u pravni sustav. Danas više nikome ne pada na pamet postavljati pitanja opstanka službe jer smo prihvaćeni kao važan i koristan dio pravnog sustava i od javnosti i od Ministarstva pravosuđa, a također i od kolega iz ostalih institucija. Bili smo vrlo ranjivi, što najbolje pokazuje nekoliko slučajeva iz prakse. Već u prvoj godini je objavljeno u udarnom terminu glavnoga televizijskog Dnevnika kao vijest dana uhićenje jednoga

našega kolege koji da je sudjelovao u nekim špekulativnim poslovima. Radilo se o sastavljanju javnobilježničkog zapsnika i pogrešnom tumačenju čl. 77. st. 7. Zakona o javnom bilježništvu. Sudac je odmah pustio našega kolegu, ali je ljaga ostala, a možemo si misliti kao se osjećao on i njegova obitelj nakon što je u javnosti proglašen državnim neprijateljem. Taj članak Zakona je zaista nezgodno sroččen i puža mogućnost raznih tumačenja. U razgovoru s nadležnim osobama postalo mi je jasno da nije bitna istina, nego stvoriti u javnosti dojam energičnog obračuna s negativnim društvenim pojavama, dakle, dobiti političke bodove. Isto se dogodilo kada su naše dvije kolegice razriješene dužnosti za postupke zbog kojih u Komori ne bi dobili više od ukora. Nažalost, ljudske sudbine za neke potpuno nebitne.

Bilježništvo je vrlo koristan i nezaobilazan segment pravnog sustava

Možete li ocijeniti kako su nas kao novi dio pravnog sustava pratili i podržavali drugi. Od ministarstava, Vlade do odgovornih pojedinaca za naše područje?

- Naglašavam da smo svih ovih godina imali podršku ministarstava i ministara, bez obzira na stranačke predznake. Poteškoće su dolazile prvenstveno od strane naših kolega bilježnika koji nisu bili svjesni ograničenih mogućnosti Komore i njezina položaja u odnosu na Ministarstvo i ostale pravosudne institucije. Istini za volju, bilo je i "niskih udaraca", kao što su doživjeli naš kolega i dvije kolegice koje slučajeve sam već opisao. Društvene institucije su konačno prihvatile bilježništvo kao vrlo koristan i nezaobilazan segment

pravnog sustava. Ta postupnost je bila i očekivana od strane naših upravnih odbora jer treba znati da se prave vrijednosti ne stvaraju preko noći. To je postupan proces koji se razvija uz mnoge otpore, ali kada se potpuno definira i prihvati onda djeluje bez nekih većih potresa. Tadašnji ministar pravosuđa, kolega Ivica Crnić, prilikom polaganja prisege prvih javnih bilježnika u studenom 1994. godine, kazao je nešto što mi se urezalo u pamćenje, a to je: "Od danas je vaša sudbina u vašim rukama, a imajte na umu da smo sami sebi najveći neprijatelji." Upravo zbog toga nikada nisam zamjerao kolegama koji su dobronamjerno poduzimali korake, često na štetu javnobilježničke službe. Kompromis i tolerancija je u temeljima demokracije i kada netko kaže za sebe da je beskompromisni borac za to i to, odmah mi je jasno da su vrlo upitni rezultati takve borbe.

Za opstanak i prosperitet službe bitne su dvije odrednice: nadležnosti i tarifa

Što mislite da bi u hrvatskom javnom bilježništvu trebalo mijenjati da ono još bolje funkcionira?

- Tijekom ovih nepotpunih 16 godina djelovanja naše službe stečena su iskustva i postalo jasno što bi trebalo mijenjati, a što doraditi i popraviti. Još se primjenjuje privremena javnobilježnička tarifa, nedovoljno razradena i tu predstoji jako važan posao. Za opstanak i prosperitet službe bitne su dvije odrednice i to: nadležnosti i tarifa. Ostalo su preteča pitanja. Tarife javnobilježničkih usluga su relativno visoke, prvenstveno zbog toga da se osigura materijalni status pojedinih ureda i na taj način eliminira špekulativno postupanje, što bi moglo biti u slučaju da je ugrožena egzistencija. Rečeno je da se konvoj kreće brzinom najsporijeg broda, pa se kod određivanja tarife krenulo od ureda u najmanjim mjestima, a to znači od financijski najslabijih ureda. Javno bilježništvo je javna služba u privatnoj organizaciji koja djeluje u okviru i pod kontrolom Ministarstva pravosuđa. Javnobilježničke isprave se sastavljaju u pravnoj perfektnoj formi i sadržaju najviše stručnosti. Zbog toga je u poslovanju javnog bilježnika zabranjena bilo kakva improvizacija i obično se kaže da je javni bilježnik rob forme i sadržaja. Javnost se dosta teško priviknula na takvo postupanje jer živimo u prostora gdje se ni forma niti sadržaj nije previše cijenio, štoviše, to se smatralo

otežavanjem realizacije nekog posla. Danas je znatno drugačije, pa više nikome ne pada na pamet pitanje o tome može li ovjeriti potpis npr. svoje supruge koja zbog zauzetosti ne može doći u ured, ili može li se obaviti solemniziranje neke hipotekarne isprave korištenjem starog gruntovnog izvataka. Svojedobno sam u jednome notarskom uredu u Španjolskoj imao priliku vidjeti ispravu na kojoj je tekst bio dvije i pol stranice, a ograde javnog bilježnika tipa: "ne odgovaram za to i to" bile su na dvije stranice. Stalno treba imati u vidu da za svaki i najmanji propust odgovaramo disciplinski, a materijalno cjelokupnom imovinom. Osigurani od odgovornosti jesmo, plaćamo znatne premije, ali su osiguravatelji vrlo nekorektni. Naime, premija je uplaćeno oko 1.000.000 eura, a isplaćene štete iznose 2000 ili 3000 eura. Osiguravatelji ništa ne plaćaju bez intervencije suda, a tada obvezno idu u regresne tužbe protiv bilježnika, pozivajući se na odredbe o gruboj nemarnosti. Poznavajući odnos prema javnim bilježnicima ne bih se začudio da se i najbanalnija greška proglašuje grubom nemarnošću. I tu postoji rješenje već u ugovoru s osiguravateljem, a to je da se pod grubom nemarnošću satativno navedu samo povrede pravila o sastavljanju javnobilježničkog akta (čl. 70 ZJB). To su najgrublje povrede i ne može se osporiti da su nastale zbog grube nemarnosti. Ukoliko se to ne regulira na taj način, može nam se dogoditi da zbog jedne jedine greške u svome radu, bez obzira što plaćamo znatne premije osiguranja, doživimo financijski kolaps. Pitanje osiguranja od odgovornosti smatram izuzetno bitnim i apeliram na mjerodavne da poduzmu korake. Neki propusti mogu biti otkriveni mnogo godina nakon što su učinjeni (npr. javne oporuke), a onda teret regresa može pasti na naše nasljednike ni krive ni dužne.

Treba isto tako znati da su koji puta velike javnobilježničke nagrade kontraproduktivne. Tako se svojedobno, na početku našeg rada, zbog postupanja nekih kolega u Saboru postavljeno pitanje opstanka naše službe, a razlozi su bili ogorčenje u javnosti velikim naknadama koje se plaćaju prilikom ovjere potpisa na ugovorima o otkupu stanova. Neki kolege su inzistirali i primjenjivali u praksi da se nagrada od 50 kn naplaćuje po svakom primjerku ovjerenog ugovora, a takvih je često bilo 7, pa dva potpisnika što je 14, pa puta 50, pa porez na promet, pa pristojbe, ukupno odlazi pola mirovine jednog od potpisnika. Ponavljam, lukrativnosti i profiterstvu nema mjesta u javnom bilježništvu, kao što ne bi trebalo biti mjesta niti marke-

tinškom ponašanju pojedinih kolega koji otvoreno kompromitiraju našu službu nudeći se strankama i tako bilježništvo izlažu zakonima tržišta gdje mu nije mjesto.

U tom smislu Vi ste imali i osobnih inicijativa i prijedloga.

- Tu se ne može govoriti o mojim inicijativama i prijedlozima jer se sve što je bitno odlučivalo u Upravnom odboru, a naročito kada su stavljeni prijedlozi kod izmjene i dopune Zakona o javnom bilježništvu iz 2007. godine, kada je stavljeno niz prijedloga, a mnogi su i usvojeni. Tako je, npr. upravo na

inicijativu Upravnog odbora došlo do korekcije čl. 53. ZJB na način da je sužen krug pravnih poslova za koje je potreban javnobilježnički akt koje osobno poduzimaju slijepi ili gluhi koji ne znaju čitati. Između ostalih, to je bio degradirajući propis za slijepu osobu od kojih je ne mali broj visoko obrazovan, pa je tako npr. u to vrijeme britanski ministar prosvjete bio slijepa osoba. Da je kojim slučajem došao u Hrvatsku i htio obaviti neki pravni posao, dobio bi status osobe kojoj je oduzeta poslovna sposobnost.

"Hvala što me ne primjećujete"

U Vašim istupima na skupovima bilježnika poznati ste po dosjetkama i primjerima koji su bili životni i vrlo poučni. Možete li nešto izdvojiti?

- Sebe ne doživljam kao duhovitu osobu. Za potrebe argumentacije stavova Upravnog odbora smislio sam sentencu: "Hvala što me ne primjećujete", što bi trebalo označavati naš odnos prema medijima i javnosti. Bilo je znatnih prigovora od strane naših kolega da je Komora previše inertna i da treba postupati u odnosu na politiku, a to znači Ministarstvo, mnogo energičnije. Jednostavno, kao što sam već rekao, nisu shvaćali položaj javnog bilježništva u odnosu na vlast, u odnosu na ostale pravosudne institucije, kao i u odnosu na javnost.

Često se događalo da nestrpljive kolege vrlo autoritativno postavljaju pitanje kako to da još nije donesen taj zakon, što to radi Komora? Nisu shvaćali da Vlada i Hrvatski sabor nisu samoposluživanje u koji samo treba ući i dobiti ono što nam treba. Iza svakog novog zakona krije se mnogo uvjerenja, pisanja, dopisivanja i svega ostaloga što pretihodi zakonu. Zadatak Komore je boriti se za nadležnosti kao prvo i osnovno te nastojati za nove nadležnosti ostvariti primjerene tarife nagrada. Nastupe u medijima treba ostaviti onima kojima je to posao, kao što su npr. političari, glumci, sportaši i sl. Tijekom vremena uvidjeli su manje-više svi da je stav sadržan u, kako se kaže sentenci, bio pravilan. Dobili smo znatne nadležnosti, a svaki nastup u javnosti završavao se za nas dosta loše. Ne mogu a da se s dozom gorčine ne osvrnem na postupanje gotovo trećine naših kolega koji, ne samo da nisu učinili nikakav napor za prosperitet naše službe, nego se nijedanput nisu udostojali doći na sjednicu Skupštine Komore. Očito smatraju da su plaćanjem članarine u cijelosti ispunili

ZA PRAVO SAM SE OPREDIJELIO VEĆ U GIMNAZIJI

Kako ste izabrali studij prava kao svoju životnu orijentaciju?

- Uvijek me privlačila ta vrsta posla i ta znanja. Već u gimnaziji opredijelio sam se za pravo. Studiranje u to vrijeme bilo je dosta drugačije nego danas. Kontakta s profesorom gotovo uopće nije bilo. Bila su predavanja i «bubanje» iz knjige. To mi je bila i pouka i poticaj da sam nešto mijenjam. Kao predavač na postdiplomskom studiju na Pravnom fakultetu iz predmeta pravo i osiguranje radio sam sve suprotno od mojih profesora. Zadavao bih studentima puno praktičnih zadataka i zajedno s njima tumačio i raspravljao o primjerima iz prakse. Po odzivu studenata na predavanja vjerujem da im se to dopalo, jer su aktivno u svemu sudjelovali i to im je bio jedan od omiljenih predmeta, možda i zbog te mogućnosti da sami nešto kažu, sudjeluju i rješavaju zadatke.

dug prema profesiji od koje su mnogi dobili vrlo mnogo.

Možda nije baš točno, ali u samom početku bilježnici su doživljavani kao «udarači štambilja». Je li se ta slika u javnosti promijenila?

- Prvu godinu rada pretežno je "udaraње štambilja" bio naš jedini posao. Tu je ujedno i posao s najviše stranaka, pa je razumljivo da nas javnost tako i doživljava. Međutim, i to s mijenja. Štambilje više ne udaramo nego ih izradujemo na kompjutoru, a već krajem 1995. godine krenuli su poslovi oko usklađenja trgovačkih društava i osnivanja novih, pa nadležnosti javnih bilježnika po Ovršnom zakonu 1996. godine, da bi nakon 6 godina slijedio Zakon o nasljeđivanju, pa nakon toga Izmjena Ovršnog zakona u dijelu donošenja rješenja na temelju vjerodostojne isprave. Najteže je bilo izboriti se za Zakon o nasljeđivanju jer su postojali veliki otpori od strane Pravnog fakulteta, što je trajalo dok u radnu skupinu za izradu prednacrtu zakona nije ušao pokojni dr. Jadranko Crnić, čovjek genijalnih sposobnosti, velikog znanja, a što je za nas naročito bitno. velikog smisla za praktičnost. I dr. Jadranko Crnić i prof. Mihajlo Dika uočili su veliki stručni potencijal javnobilježničke službe i nastojali u cilju djelotvornijega pravnog sustava, povjeriti bilježnicima sve poslove nesporne naravi, koji nepotrebno opterećuju sudove. Znatno doprinos su dale i naši kolege koji su aktivno sudjelovali u radu radnih tijela za izradu nacrtu zakona i, štoviše, zakonski tekstovi u Zakonu o nasljeđivanju i Ovršnom zakonu, a koji se odnose na javne bilježnike, djelo su kolega javnih bilježnika. Posebno ću spomenuti kolegice Ruždjak, Borčić i kolegu Žanka. Bilo bi nepravedno ne spomenuti Povjerenstvo za stručno

usavršavanje, čiji zapisnici predstavljaju pravu malu enciklopediju, nazovimo to, javnobilježničkog prava. Mora se odati i priznanje i kolegama uključenim u Povjerenstvo za međunarodne odnose, što je zahtijevalo mnogo međunarodnih kontakata, mnogo putovanja, mnogo pisanja.

Poznavajući Vas, znamo da ste svom poslu pristupali s mnogo radne energije, emocija, volje i želje da se u bilježništvu načini novi iskorak. Neki kažu da ste bili posljednji romantik u poslu. Posebno ste cijenili susrete s ljudima, voljeli druženja bilježnika iz raznih krajeva svijeta.

- Na ove lijepe riječi neka odgovori netko drugi. Vi ste ujedno prvi čovjek koji mi je rekao da sam romantik. Forsirao sam, uz podršku Upravnog odbora, komunikaciju s ostalim komorama. Od prvog dana smo članovi tzv. Heksagonala, odnosno, šest komora Srednje Europe, a posebno smo se trudili njegovati stručne i prijateljske odnose sa susjednim komorama, kao što su Slovenija i Italija. Aktivno smo se uključili u stvaranje makedonskih i bosansko-hercegovačkih notarijata i tu smo ostvarili mnoga bliska prijateljstva. Vjerujem da će se ista praksa nastaviti jer je u temeljima svakoga međunarodnoga kontakta interes našeg javnog bilježništva. Smatramo da već sam zemljopisni položaj Hrvatske označava naše javno bilježništvo kao lidera u regiji.

Struka se formira u praksi, a ne u teoriji

Imate li neku poruku mladim kolegama koji ulaze u ova zanimanja, od vježbenika, savjetnika, prisjednika do bilježnika?

- Preporučujem mladim kolegama da prije nego što se posvete bilježništvu provedu na praktičnom radu kod odvjetnika i na sudu. Tako bi stekli široko pravničko znanje s pozicija raznih pravnčkih profesija. Posvetiti cijeli radni vijek samo jednoj profesiji nije dobro ni za njih, niti za profesiju kojoj su usmjereni jer je njihovo znanje, bez obzira na stalnu edukaciju, ipak manjkavo. Treba biti svjestan činjenice da se struka formira u praksi, a ne u teoriji. I rekao bih još nešto, edukacija, edukacija i edukacija. Onaj tko smatra da je jednom naučeno dovoljno, ne može očekivati prosperitet u struci kojoj se posvetio. Bilježnici nemaju, za razliku od ostalih pravnih profesija, pravo na grešku. I najsitnija pogreška u formi ili sadržaju može biti kobna i izazvati velike, pa i katastrofalne posljedice. Ne zaboravimo, za greške odgovaramo cjelokupnom svojom imovinom.

Što Vam je u životu važno? Koji je to životni moto koji Vas je vodio sve ove godine?

- Morat ću vas razočarati, nemam nikakav životni moto. Cijeli radni vijek sam se trudio biti savjestan i odgovoran. Koliko sam u tome uspio neka kažu drugi. U poslu javnog bilježnika činilo mi je veliko zadovoljstvo kada sam osjetio da me stranka doživljava kao nepristranog povjerenika, a to je upravo temelj postojanja javnog bilježništva. Bilježništvo mi je omogućilo vrlo dinamičan život, odnosno, kako se to kaže, život punim plućima. Ipak, najvećom vrijednosti smatram veliki broj poznanstava, a naročito stečena prijateljstva, što su dragocjenosti koje izuzetno cijenim.

Razgovor vodio: Vladimir Marčinko

DRUŠTVENA DOGAĐANJA

Dodjela plaketa Austrijskoj notarskoj komori

U Hrvatskoj javnobilježničkoj komori u Zagrebu dodijeljene su plakete (22. svibnja 2010.) Austrijskoj notarskoj komori i to sadašnjem predsjedniku, dr. Ludwigu Bittneru te ranijem predsjedniku, dr. Klausu Woschnaku, kao i zahvala mag. Stephanu Matyku, predstavniku Austrijske notarske komore u Bruxellesu.

Austrijska notarska komora, njezin predsjednik dr. Woschnak i mag. Matyk svojim konkretnim zalaganjem

zadužili su sve članove HJK. Tu se treba prisjetiti i početne donacije Austrijske notarske komore (austrijskih notara) koja je pripomogla kupnji prostora Komore u Račkoga ul. 10. Na savjetovanju su gosti iz Austrijske notarske komore upoznali prisutne s aktualnim temama, a predsjednica Slovenske notarske komore, Marijana Tičar Bešter, govorila je o novinama u slovenskom Notarijatu, u njezinom prvom službenom posjetu HJK.

Svečana dodjela plaketa predstavnicima Austrijske notarske komore. Plakete je uručio predsjednik HJK Ivan Maleković, dr. Klausu Woschnaku, dr. Ludwigu Bittneru i Stephanu Matyku.

Svečanosti su prisustvovali brojni ugledni gosti iz susjednih zemalja i Hrvatske

Savjetovanju i izlaganjima austrijskih notara prisustvovali su i predstavnici Notarske komore Federacije BiH, Seferin Suljević i Republike Srpske, Marinko Plavšić

Marijana Tičar Bešter, predsjednica Slovenske notarske komore

PISMO ZAHVALE

KLAUS WOSCHNAK,
Beč, 18. lipnja 2010.

Predsjedniku Ivanu Malekoviću

Poštovani gospodine predsjedniče, dragi Ivane,

rado se još jednom sjećam mog posjeta hrvatskim kolegicama i kolegama u Zagrebu, 21. i 22. svibnja ove godine. Veoma su me se dojmili prijam u Komori, i s tvoje strane kao predsjednika Komore, kolegijalni i prijateljski razgovori, te hrvatsko gostoprimstvo.

Naročito me obradovalo priznanje koje sam iz tvojih ruku primio 22. svibnja. Plaketa Hrvatske javnobilježničke komore zauzima posebno mjesto u mojoj radnoj sobi.

Želim Tebi, poštovani gospodine predsjedniče, dragi Ivane, još jednom srdačno zahvaliti za ovo priznanje i za prijam u Zagrebu. Uvjeren sam da će kolegijalnost i prijateljstvo koji između nas osobno postoje, i u budućnosti nadalje određivati dobru suradnju između hrvatskog i austrijskog notarijata.

Želim Tebi, svim hrvatskim kolegicama i kolegama i Hrvatskoj javnobilježničkoj komori nadalje dobar razvoj, uspjeh i snagu. Ovo također u europskoj perspektivi, sukladno našim zajedničkim zapažanjima prigodom mojeg posjeta u Zagrebu.

Uz srdačne kolegijalne pozdrave Tebi i hrvatskim kolegicama i kolegama ostajem u očekivanju jednog skorašnjeg susreta,

Tvoj,
Klaus Woschnak

VI. izborna i XV. redovna skupština HJK

VI. izborna i XV. redovna sjednica Skupštine Hrvatske javnobilježničke komore održana je 17. travnja 2010. u sjedištu Komore u Zagrebu, u nazočnosti 208 članova Skupštine.

Skupština je za predsjednika Hrvatske javnobilježničke komore, za mandatno razdoblje 2010-2013. godina, izabrala **Ivana Malekovića**, javnog bilježnika iz Velike Gorice.

Za članove Upravnog odbora izabrani su: Lucija Popov, javni bilježnik iz Zagreba, Vlasto Podgajski, javni bilježnik iz Zaboka, Pero Džankić, javni bilježnik iz Zagreba, Jasenka Crnčec, javni bilježnik iz Čakovca, Mira Malačić, javni bilježnik iz Kutine, Nada Kemec, javni bilježnik iz Slavonskog Broda, Željko Krajina, javni bilježnik iz Umaga, Jadranka Borčić, javni bilježnik iz Rijeke, Ivan Bradarić, javni bilježnik iz Splita, Mira Rubić, javni bilježnik iz Splita, Anđelko Stanić, javni bilježnik iz Dubrovnika.

Ivan Maleković, izabrani predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore, član je Upravnog odbora temeljem zakona i statuta

Za članove Nadzornog odbora izabrani su: Gordana Jakobović, javni bilježnik iz Zagreba, Teo Karabotić-Milovac, javni bilježnik iz Splita, Božo Marković, javni bilježnik iz Malog Lošinja.

Za članove i zamjenike člana prvostupanjskih i drugostupanjskog disciplinskog vijeća izabrani su:

- za Županijski sud u Zagrebu

Pozaić Đurdica, javni bilježnik iz Zlatara, za člana

Tadić Nikola, javni bilježnik iz Zagreba, za zamjenika člana
- za Županijski sud u Rijeci

Paravić Darko, javni bilježnik iz Rijeke, za člana

Grozđanić Dekleva Marija, javni bilježnik iz Rijeke, za zamjenika člana

- za Županijski sud u Splitu

Kovačević Borica, javni bilježnik iz Splita, za člana

Donika-Stanojević Joško, javni bilježnik iz Kaštel Starog, za zamjenika člana

- za Županijski sud u Osijeku

Gagro Ružica, javni bilježnik iz Valpova, za člana

Arambašić Biserka, javni bilježnik iz Osijeka, za zamjenika člana

- za Vrhovni sud Republike Hrvatske

Kutija-Kušpilić Renata, javni bilježnik iz Zagreba, za člana

Jurić Marijan, javni bilježnik iz Zagreba, za zamjenika člana

Ante Ilić, javni bilježnik iz Zagreba i bivši predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore imenovan je za počasnog člana Hrvatske javnobilježničke komore, te mu je predsjednik Maleković uručio plaketu počasnog člana.

Na sjednici Skupštine su usvojena izvješća o radu tijela Komore, odobren je proračun za 2010. godinu te je donesena izmjena Statuta HJK.

Dio novoizabranih i dosadašnjih članova radnih tijela HJK: Stjepan Volarić, Tomislav Šimunić, Lucija Popov, Ivan Kristić, Jadranka Borčić, Gordana Jakobović, Ivan Maleković, Sanda Pandža, Ljerk Torbašinović i Nikša Viden.

Radno predsjedništvo: Gordana Hanžek, Đorđe Maravić, Tomislav Šimunić, Vladimir Marčinko i Željena Biuk

Ivan Maleković, izvješće o radu u proteklom razdoblju

Pero Džankić, izvješće Nadzornog odbora

Stjepan Volarić, izvješće rizničara HJK

Gordana Hanžek, izvješće o proračunu HJK

Ivan Kristić, predsjednik Kandidacione komisije

Gordana Legović, predsjednica Izborne komisije HJK

Početak rada Skupštine - intoniranje himne Republike Hrvatske

Velibor Panjković, mr.sc. Ljubinka Svedrović-Kilibarda i Ivan Maleković

Biserka Lovrić i Nansi Kopic

Hrvatini Šustić, Ignac Vuger i Tomislav Šimunić

Marijan Jurić, Zvonimir Bartolec i Zvijezdana Rauš-Klier

Marijan Balaban, Ruža Medunić

Mirjana Borić, Vladimir Marčinko, Mirna Pliško i Gordana Legović

Ante Ilić, počasni član

Ante Ilić, javni bilježnik iz Zagreba i bivši predsjednik Hrvatske javnobilježničke komore imenovan je za počasnog člana Hrvatske javnobilježničke komore, te mu je predsjednik Maleković uručio plaketu počasnog člana.

Nakon imenovanja javni bilježnici dužni položiti prisegu i obvezni su upisati se u Komoru. Dana 11. listopada 2010. godine svoju prisegu dali su novi javni bilježnici **Luce Bronzan** iz Dubrovnika, **Ante Zlokić** iz Splita i **Tomislav Žderić** iz Ploča u prisustvu ministra pravosuđa **Dražena Bošnjakovića**, predsjednika Vrhovnog suda RH **Branka Hrvatina** i predsjednika HJK **Ivana Malekovića**. O tom svečanom činu govore i fotografije u prilogu.

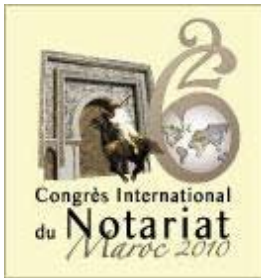

Tomislav Žderić, Ante Zlokić, Luce Bronzan, Branko Hrvatina, Dražen Bošnjaković i Ivan Maleković.

Hrvatski javni bilježnici na XXVI. kongresu Međunarodne unije notarijata (UINL)

Maroko, 3.-6. 10. 2010.

Domaćin Kongresa,
predsjednik marokanskog notarijata,
Houcine Sefrioui

Uvod

Nakon isteka trogodišnjeg razdoblja od prethodnog Kongresa Unije - koji je održan u listopadu u Madridu, Španjolska, ove godine je XXVI. kongres Unije održan po prvi put na afričkom kontinentu u kraljevini Maroko.

Sjednice svih Unijinih tijela i Kongres, kao i izložba povijesnih notarskih isprava i obilježja održani su pod visokim pokroviteljstvom marokanskog kralja Muhameda VI - uz veliki angažman marokanskog Notarijata, a posebno njegovog predsjednika Huacinea Sefriouia.

Tako se u zdanju Kongresnog centra u Marakešu na ceremoniji otvaranju Kongresa okupilo više od dvije tisuće javnih bilježnika iz svih krajeva svijeta, a među njima i ovaj put brojna delegacija Hrvatske javnobilježničke komore.

Sjednice Unijinih tijela

Prije otvaranja Kongresa u kongresnom su centru održane sjednice svih Unijinih tijela.

Unijine komisije zasjedale su 29. 9. 2010. **Upravni odbor** pod predsjedanjem „izlaznog“ predsjednika Unije Eduarda Gallina održao je sjednicu 30. 9. 2010.g., a **Glavno vijeće** se sastalo 1. 10. 2010.g. Sjednici Glavnog vijeća nazočio je predstavnik hrvatskog javnog bilježništva, Stjepan Šaškor.

Glavna Skupština Unije - koju čine predsjednici/predstavnici svih 76 članica Unije, zasjedala je 2. i 3. 10. 2010. Na njoj su nazočili predsjednik HJK Ivan Maleković, predsjednik Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK Denis Krajcar i zamjenik predsjednika Povjerenstva Stjepan Šaškor.

Glavna Skupština izabrala je novog **predsjednika Unije** za nastavno trogodišnje razdoblje: francuskog notara iz Marseja, profesora Jean Paul Decorpsa - dosadašnjeg predsjednika Unijine Komisije za međunarodnu suradnju (CCNI), izabrala

je za **tajnika** Unije francuskog notara Pierrea Becquea, izabrala je **potpredsjednike Unije** za Europu (španjolski notar Rafael Gomez-Ferrer), za Ameriku, za Aziju i za Afriku, izabrala je za **predsjednika Unijine Komisije za međunarodnu suradnju** notara iz Švicarske Michela Merlottija, kao i ostale predsjednike i članove drugih tijela Unije.

Na sjednici Glavne Skupštine primljeni su u članstvo Unije notarijata: Bosne i Hercegovine, Mauricijusa, Mauritanije, Tunisa i Južne Koreje, pa je članstvo Unije međunarodnog notarijata time povećano na 81 državu članicu.

Kongres

Ceremonija svečanog otvaranja Kongresa održana je u velikoj dvorani kongresnog centra u Marakešu u prisutnosti predstavnika diplomatskog kora u Maroku - između kojih je bio i veleposlanik Hrvatske dr. Darko Bekić, drugih uvažanih gostiju, svih živih počasnih (bivših) predsjednika Unije, kao i brojnih notarskih delegacija država članica Unije. Ceremonija je započela uza zvukove tipične marokanske glazbe, tijekom službenih govora prikazivana je u pozadini retrospektiva učlanjivanja u Uniju svih notarijata država članica od 1948.g. do danas, podijeljene su posebne Plakete Unije svim živućim počasnim predsjednicima Unije, a potom je izaslanik ministra pravosuđa Maroka otvorio Kongres.

Ceremonija otvaranja Kongresa bila je prigoda i za kratki susret članova delegacije HJK s veleposlanikom Bekićem.

U radnom dijelu Kongres je imao dvije znanstvene teme:

I. Tema: Suradnja notarijata i države u novim izazovima: transparentno financijsko tržište, sprječavanje pranja novca, urbanizam i ekologija (radna sjednica održana je 4. 10. 2010.);

Novoizabrani predsjednik UINL Jean-Paul Decorps i Ivan Maleković

Na Glavnoj Skupštini primljeni su u članstvo Unije, notarijat Bosne i Hercegovine.

II. Tema: Notarski akt kao jamstvo za investicije, kao instrument sigurnosti za javne registre i kao izvršni naslov (radna sjednica održana je 4. 10. 2010.).

U okviru II. znanstvene teme sudjelovale su i predstavnice HJK, članice Povjerenstva za međunarodnu suradnju Aleksandra Micelli i Zvezdana Rauš-Klier. One su zajedno pripremile nacionalno Izvješće za II. temu, koje je i uvršteno, zajedno s ostalim nacionalnim Izvješćima, u sintezu generalnog izvjestitelja talijanskog notara Franca Salerna Cardilla. Nakon održane radne sjednice svih nacionalnih izvjestitelja usvojeni su konačni zaključci u okviru teme II.

Konačni zaključci za obje znanstvene teme objavljeni su na web stranici Unije www.uinl.org

Hrvatska delegacija u Maroku

Hrvatsko javno bilježništvo se na izložbi predstavilo notarskim aktima i insignijama s dubrovačkog područja iz 14. stoljeća, kao i notarskim aktom "Istarski razvod" iz 14. stoljeća.

Zaključno treba reći da je hrvatsko javno bilježništvo i ovaj put aktivno sudjelovalo u radu Unijinih tijela međunarodnog notarijata u kojima ima svoje predstavnike, zatim u pripremi znanstvene teme II. XXVI. kongresa i njezinih zaključaka, kao i na izložbi o povijesti notarijata.

S obzirom na aktualne okolnosti financijske krize i nužnosti aktiviranja novih investicijskih ciklusa u Hrvatskoj i u drugim državama Europe i svijeta, potrebno je istaknuti zaključake II. znanstvene teme na Kongresu, kojima se ukazuje na važan doprinos javnobilježničke službe i javnobilježničkih akata pravnoj sigurnosti u investiranju, pravnoj sigurnosti u vezi s javnim registrima (gruntovnica i registri trgovačkih društava), kao i pravnoj sigurnosti koju predstavljaju javnobilježnički akti kao ovršne isprave.

Predsjednik Povjerenstva za međunarodnu suradnju HJK javni bilježnik Denis Krajcar

Kongres je organiziran u gradu Marakešu pod visokim pokroviteljstvom kralja Maroka, Muhameda VI.

Izložba o povijesti notarijata

U Kongresnom centru je u organizaciji francuskog Instituta za povijest notarijata - uz sudjelovanje notarijata iz dvadesetak država, između kojih i hrvatskog notarijata, upriličena Izložba o povijesti latinskog notarijata. Izložba je tijekom Kongresa predstavila povijesne notarske akte, zakonske propise o notarijatu, notarska obilježja (insignije i pečate), fotografije osoba iz povijesti notarijata i sl.

Izložba o povijesti notarijata

Les présidents et responsables des notariats des pays suivants :

Allemagne - Andorre - Argentine - Autriche - Belgique	Luxembourg - Mali - Maroc - Mexique
Berkine - Bulgarie - Burkina Faso - Canada - Chili - Chine - Colombie - Côte d'Ivoire - Croatie	Pays-Bas - Pérou - Pologne - République dominicaine - République tchèque - Roumanie - Russie
Espagne - Hongrie - République de Madagascar - Italie - Japon	Sénégal - Suisse - Togo - Uruguay

Mademoiselle Marie Louise QUÉLINEC, sa secrétaire générale,
et
Madame Anouche de la BICHARAYE, avec le travail considérable effectué ont accompagné avec bonté cette exposition et nous en remercions.

Il est souhaité que les visiteurs s'intéressent plus particulièrement aux exposés et aux regards avec leur intérêt pour leur pays et les autres pays de la région.

Notarski znakovi dubrovačkih notara iz knjige serije « Diversa Notaria », 16 st. / Seings de notaires de Dubrovnik issus du livre de la série « Diversa Notaria », XVIIe siècle

Seings avec émoluments sur papier notarial de l'époque de l'administration française et autrichienne
Seings de notaires sur papier notarial, XIXe et XXe siècles

Notarski znakovi hrvatskih notara iz spisa 16 st./ Seings des notaires de Croatie

XXVI. MEĐUNARODNI KONGRES JAVNIH BILJEŽNIKA
Marakeš, Maroko, 2010.

TEMA II.

Javnobilježnička isprava kao jamstvo investicija, instrument osiguranja za javne registre i ovršna isprava

ZAKLJUČCI POVJERENSTVA

1. Ova tema može se smatrati idealnim nastavkom teme I. Međunarodnog kongresa u Madridu 2007. godine, naslovljene: "Javnobilježnička isprava, instrument razvoja u društvu", s tim što je ovaj put analiza usredotočena na važnost javnobilježničke isprave u odnosu na sigurnost investicija, vodeći pritom računa o pouzdanosti javnobilježničke isprave koju ona ima u odnosu na javne registre kao i da je javnobilježnička isprava ovršna isprava.

2. "Investirati" znači uložiti kapital radi ostvarenja dobiti. No tek pošto je pronađena točka ravnoteže između dobiti i rizika, investitor se odlučuje uložiti, sagledavajući rizike kao uzrok potencijalnog gubitka. **Cilj naše analize** je pokazati kako javnobilježnička isprava, svojom ovršnom snagom i svojom prikladnošću i pouzdanošću u postupku upisa u javne registre, dopušta kontroliranje pravnih rizika i njihovo smanjivanje, olakšavajući zaštitu vlastitih prava, jamčeći sigurnost prijenosa prava, prijenosa nekretnina i zasnivanja hipoteka/zaloga.

3. U zemljama rimskoga, kontinentalnog prava (*civil law*) **javni bilježnik:**

- kao nositelj javnih ovlasti, ima ulogu jamca poštivanja zakonitosti, preuzimajući na sebe pravni lik *vratar* (*gatekeeper*), a osim toga:

- obavlja u *vanjskom pružanju usluga (outsourcing)* preventivne radnje procesnog tipa na način da nudi ugovornim stranama ista jamstva koja im pruža i vodenje postupka pred sudom, koji pridonosi vjerodostojnosti svojih javnobilježničkih isprava, osiguravajući njihovo čuvanje i dajući im povlaštenu dokaznu snagu i učinak ovršne isprave;

- **budući da je neovisni slobodni profesionalac i pravni stručnjak**, javni bilježnik je osoba od povjerenja ugovornih strana i države te igra ulogu zaštitnika svih ugovornih strana, preko 'javnobilježničkog postupka' koji započinje saslušanjem stranaka i nastavlja se nepristranim pravnim savjetima i uravnoteženim radnjama, osiguravajući informacije, unakrsno i s nepristranošću, brinući se da se izvrše radnje koje prethode i koje slijede nakon sastavljanja javnobilježničke isprave.

4. Javno bilježništvo latinskog tipa čini sustav koji nudi povjerenje, svakodnevno priznato i potvrđeno, i to se povjerenje osvaja generacijama i predstavlja vjerni odraz socijalnoga, kulturološkoga i filozofskog koncepta društva te predstavlja odgovor na socijalne potrebe društva.

5. U sustavima običajnog prava (*common law*), ukoliko dužnik ne izvrši svoje obveze, vjerovnik se treba obratiti sucu kako bi on u za to predviđenom postupku izdao ovršnu ispravu.

U sustavima rimskoga, kontinentalnog prava (*civil law*), vjerodostojnost i zakonitost koje pružaju javnobilježničke isprave notara "latinskog" tipa, u potpunosti omogućuju ostvarenje prevencije sporova. Ta jamstva, kao "plod" postupanja javnoga bilježnika, nude sudionicima jamstva istovjetna s onim jamstvima koja nastanu kao rezultat postupanja pred sudom, legitimirajući javnobilježničku ispravu, ne samo kao povlašten dokaz (isprava s dokaznom snagom), već i kao ovršnu ispravu. Takva javnobilježnička isprava, dakle, jednaka je osuđujućoj presudi na izvršenje određene obveze, čime se izbjegava potreba da se vjerovnik obrati sucu radi utvrđivanja tog prava te radi stvaranja ovršne isprave kao rezultata kognicijskog postupka pred sudom.

6. Može se reći da je upotrebljivost javnog registra izravno proporcionalna pouzdanosti objavljenih podataka. Osobito je na tržištima s neodređenim brojem sudionika ključna identifikacija i mogućnost provjere podataka o osobama i stvarima, kao i mogućnost -pozivom na upisane činjenice, prigovora trećim osobama koje pretendiraju na vlasništvo i/ili predmetima i/ili ostalim ispravama, činjenicama ili statusima koji se tiču osoba koje mogu biti pravno relevantne u suočenju s trećima. **Ovo posebno vrijedi (na određen način) na tržištu nekretnina** gdje, da bi se postiglo navedeno, treba nastaviti postupati upisom (uknjižbom) vlasničkog statusa u javnim registrima, u kojima se pravna zbivanja unose slijedom koji je, samo u slučaju dosljednosti prethodnog naslova/uknjižbe sa sljedećim naslovom ili sljedećim uknjižbama, prikladan omogućiti osnovano prigovaranje titulara vlasništva prema trećima i koji je samo putem zakonitosti naslova (titulusa) prikladan proizvesti legitimitet glavnom nositelju tog prava.

7. Svi poredci poznaju "javne registre".

Primjerice, kod nekretnina:

U zemljama običajnog prava (*comon law*) karakterizira ih nedostatak preventivne javne specijalističke kontrole izdanih isprava.

Podaci koje oni sadržavaju ne nude odgovarajuća jamstva o potpunosti i pouzdanosti podataka i učestali su slučajevi prijevare.

Zbog tih razloga rasprostranjeno je osiguravanje ugovora o stjecanju prava vlasništva (ugovor o osiguranju ugovora o stjecanju vlasništva).

U zemljama rimskoga, kontinentalnog prava (*civil law*), karakteristično je postojanje preventivne kontrole zakonitosti: od strane javnog bilježnika - u trenutku sastavljanja isprave te kontrole od strane osobe ovlaštene za vodenje predmetnog registra - u trenutku uknjižbe.

Samo javna služba - zasnovana na ispravama koje jamče apsolutnu pouzdanost unesenih podataka, a poglavito sigurnost podataka, identiteta stranaka, postojanje njihove privole, njihova legitimiteta za raspolaganje/disponiranje pravom i zakonitost tog sadržaja – nudi jamstva postojanja i pripadanja prava kojim se raspolaže, prevenira prijevare o vlasništvu i čini nepotrebnim zaključivanje osiguranja ugovora o stjecanju prava (titulusa).

8. Kada značajke javnobilježničke isprave, kao povlaštenoga dokaznog sredstva i ovršne isprave s jedne strane te instrumenta pouzdanosti za javne registre s druge, podvrgnemo ekonomskoj analizi, dobivamo sljedeće zaključke:

- ovršna snaga javnobilježničke isprave olakšava realizaciju potraživanja vjerovnika, omogućavajući uštedu vremena, troškova i energije, smanjuje gubitak ili zakašnjenje naplate

financijskog tijeka, a također olakšava plasman bankarskih sredstava, smanjujući dužniku mogućnost neizvršavanja vlastitih (preuzetih) obveza. Sve to uz minimalne troškove transakcija za vjerovnika/investitora i s pozitivnom učincima u korist zajednice, uz rasterećenje sudova i uštedu s tim u vezi pripadajućih troškova na teret države. Prema tome ima za učinak zaštitu kredita/kreditora uz poticanje gospodarske razmjene dobara;

pouzdanost u javni registar predstavlja temeljnu gospodarsku vrijednost iz čega proizlazi vanjski pozitivni učinak kako za pojedinca tako i za zajednicu. Na području nekretnina, primjerice, takva pouzdanost pridonosi sigurnosti prijenosa nekretnina kao i realizaciji bankarskih kredita uza zasnivanje hipotekarnog jamstva, anulirajući pritom rizik prijevara, čak i onih informatičkih, te čineći uzaludnim/nepotrebnim osiguravanje naslova stjecanja prava (titulusa). „Takovim osiguravanjem pravnog posla stjecanja (titulusa) ne omogućava se realizacija samih ugovornih pogodbi, nego u najboljem slučaju samo isplata tj. naknada protuvrijednosti ugovorenih obaveza (svota osiguranja). Takovo osiguranje ne uzima u obzir one iracionalne i/ili osobne elemente, u pravilu prisutne u svakom pravnom poslu – kao što su primjerice: afektivna vrijednost ili zadovoljstvo sudionika posla. „

9. U krajnjoj liniji, javno bilježništvo se potvrđuje kao nositelj vrijednosti zaštite građana i javnog interesa, s uštedom troškova za državu i za korisnike službe. Izravno pridonosi procjeni investicijskih rizika i predstavlja pozitivnu aktivnost sukladno očekivanjima investitora koji se potiču na ulaganja, uključivo i ona dugoročna, pridonoseći pritom razvoju gospodarstva.

U skladu s tim ovo Povjerenstvo ističe:

■ u pogledu javnih registara:

- da su sustavi javnih registara zasnovani na informatičkim modalitetima, koliko s jedne strane jamče najveću sigurnost i brzinu prijenosa podataka, toliko s druge strane bitno smanjuju rizik birokratskog postupanja i administrativnog nereda;
- da s ciljem jamčenja vjerodostojnosti upisanih podataka, sva-

ki poredak, koji se temelji na rimskom, kontinentalnom pravu (*civil law*), **ograniči pristup javnim registrima samo vjerodostojnim javnobilježničkim ispravama i sudskim odlukama;**

- da s ciljem najbržega mogućeg ažuriranja podataka u javnim registrima te radi izbjegavanja nepotrebne i skupe dodatne kontrole od strane osoba ovlaštenih za vođenje javnih registara, svaki poredak - unutar granica u kojima se neće utjecati na načela koja uređuju prijenos vlasništva - **prizna javnom bilježniku određene zemlje izravan pristup javnim registrima** radi unošenja podataka nastalih zaključivanjem pravnoga posla ili barem da predvidi da kontrola, koju obavljaju osobe ovlaštene za vođenje javnih registra, bude ograničena na čisto formalna gledišta pravnog posla, **ostavljajući u potpunosti javnom bilježniku**, kao što je to već slučaj u državama Međunarodne unije notarijata - **kontrolu zakonitosti** u početnoj fazi nastanka ugovora.

■ u pogledu ovršne isprave:

- da se javnobilježničkoj ispravi prizna učinak ovršne isprave čak i u onim državama gdje se taj učinak danas ne priznaje;
- da ovršni učinak javnobilježničke isprave nije ograničen samo na novčane obveze, nego da se može primijeniti i na ostale vrste obveza;
- da se sustav uspostavljen direktivom Europske unije - koja uvodi "europsku ovršnu ispravu za neprijeporne tražbine" (Direktiva EU br. 805/2004), može odmah primijeniti putem za to predviđenih međunarodnih konvencija s ostalim državama. To će na kraju imati za učinak i poticanje međunarodnih ulaganja;

■ i zaključno:

- da Međunarodna unija notarijata prikupi statističke podatke radi olakšavanja izrade indeksa pravne sigurnosti.

Što se tiče svega navedenog, a naročito uzimajući u obzir recentnu financijsku krizu, Povjerenstvo posebno ističe da se javnobilježnička isprava sve više potvrđuje kao nositelj vrijednosti zaštite građana i javnog interesa, koja pritom podupire pouzdanost ekonomsko-pravnog sustava određene države, nudeći svakom investitoru jamstvo i pravnu sigurnost.

HRVATSKA JAVNOBILJEŽNIČKA KOMORA

ZAGREB, Radnička cesta 34
 Tel.: 01/4556-566, faks 01/4551-544
 E-mail: hjk@hjk.hr
<http://www.hjk.hr>

POPIS JAVNIH BILJEŽNIKA**10000 ZAGREB (01)**

Andrašić Damir, Prilaz Ivana Visina 5,
 tel. 655 5905, fax. 6555828
 e-mail: damir.andrasic@zg.htnet.hr
 Dražen Markuš, jb prisjednik

Ankon Jasminka, Nehajska 22,
 tel 3017 693, fax. 3017693
 e-mail: jasminka.ankon@zg.htnet.hr
 Snježana Torić, jb prisjednik
 Željka Rebić, jb savjetnik

Baković Marija, M. Matošeca 3,
 tel. 37 31 376, fax.373 5925
 e-mail: jb-m.bakovic@zg.t-com.hr
 Davor Dukat, jb prisjednik
 Marijana Ćosić, jb prisjednik
 Milijana Baburić, jb savjetnik
 Viktorija Baković, jb vježbenik

Barbarić Sanja, Ivana Šibla 13,
 tel. 6636170, fax. 6636270
 e-mail: barbaric.sanja@zg.t-com.hr
 Duje Ordulj, jb prisjednik

Brozović Škrinjarić Štefica, Remetinečki gaj 2f,
 tel/fax6141385
 e-mail: javni.biljeznik.brozovic@zg.t-com.hr
 mr.sc.Dubravka Bevandić, jb prisjednik

Burec Mladen, Trg Stjepana Konzula 1,
 tel. 239 55 44 fax.2344535
 e-mail: mladen.burec@zg.htnet.hr
 Božo Miletić, jb prisjednik
 Ivana Kozar, jb prisjednik
 Iva Poletto, jb vježbenik
 Valentino Koščak, jb vježbenik

Čaklović Ljubica, Ilica 213, tel.3703035, fax.3703397,
 e-mail: notar.caklovic@zg.t-com.hr
 Sanda Pandža, jb prisjednik

Čavajda Zorka, Radnička cesta 48,
 tel.48 31 670, fax.6040445

e-mail: notar-cavajda@zg.htnet.hr
 Tatjana Kralj, jb prisjednik
 Doroteja Filipović, jb prisjednik
 Mija Žužul, jb vježbenik
 Nikolina Vereš, jb vježbenik

Čerić Velimir, Ul. Hrvat. proljeća 65, tel. 298 98
 22, fax.2923089
 e-mail: biljeznik.ceric@zg.htnet.hr
 Maja Čala, jb prisjednik

Dabelić Marina, Vukovarska 284, tel. 2303058,
 e-mail: biljeznik-dabelic@email.t-com.hr
 Gordana Relić-Gutenberger, jb prisjednik
 Jelena Mesar, jb savjetnik

Despot Zorka, Lastovska 12,
 tel. 6180710, fax. 6180956
 e-mail: notar.zdespot@gmail.com

Dolinar Nenad, Varšavska 4/II,
 tel. 48 30 095, fax. 483 0096
 e-mail: nenad.dolinar@zg.htnet.hr
 Martina Šugar, jb prisjednik

Draškić Lada, Frana Petrića 1, tel.4813201, fax.4813402
 e-mail: javni.biljeznik.lada.draskic@zg.t-com.hr
 Aleksandra Martinović, jb prisjednik
 Martina Jankač, jb savjetnik
 Jelena Gvozdanović, jb vježbenik

Dujmović Iva, Jurišićeva 21, tel/fax. 481 45 19
 e-mail: javni-biljeznik-iva-dujmovi@zg.htnet.hr
 Renata Marković, jb prisjednik
 Jadranka Kuić Humeck, jb savjetnik

Džankić Pero, Korčulanska 3E/II, tel. 618 03 50, fax.6180 361
 e-mail: javni.biljeznik.dzankic.pero@zg.t-com.hr
 Martina Plastić, jb prisjednik

Frid Zdenko, Poljička 27, tel.615 43 22 , fax.6154323
 e-mail: zdenko.frid@zg.htnet.hr
 Darja Bošnjak, jb prisjednik

Ana Škarić, jb prisjednik
Svjetlana Pleić, jb savjetnik

Gajski Alemka, Mandrovićeva 17,
tel. 231 13 32, fax.2345717
e-mail: alemka.gajski1@zg.htnet.hr
Boža Svedrec, jb prisjednik
Dubravka Rakitničan, jb prisjednik
Melita Čondrić, jb prisjednik
Nadija Jeić, jb savjetnik

Galić Radojka, Čikoševa 5, tel. 230 3624, fax. 230 3662,
e-mail: galicr@zg.t-com.hr
Mirjana Mrčela, jb prisjednik
Marina Kardum, jb vježbenik

Galović Stanislava, Miroslava Milića 4, tel.3881757,
fax.3881780
e-mail: notar.galovic@hi.t-com.hr
Tomislav Garofulić, jb savjetnik

Glibota Milan, Trnjanska cesta 23, tel/fax.615 19 60
e-mail: notar-glibota@zg.htnet.hr
Snježana Pavlović Rajčević, jb prisjednik
Vedrana Jerosimić, jb prisjednik

Grladinović Dubravka
Draškovićeva 13, tel/fax. 461 23 16,
e-mail: biljeznik-grladinovic@email.t-com.hr
Tina Jokić, jb prisjednik
Mirna Ivković, jb savjetnik

Hanžeković Živković Iva i Škaričić-Sinčić Lada
Gajeva 2/IV, tel. 487 60 71, fax.4812967
e-mail: biljeznici-hanzekovic-sincic@zg.htnet.hr
Sabrina Kafedžić, jb prisjednik
Anita Škurjanec, jb prisjednik
Margita Kozina Ištuk, jb savjetnik
Ivana Tkalčić, jb vježbenik
Kristina Mikulić, jb vježbenik
Barbara Živković, jb vježbenik
Snježana Tončić, jb vježbenik

Herceg-Miličević Ljiljana, Đorđićeva 13,
tel. 492 12 20 ,fax.4921221
e-mail: ljiljana.herceg-milicevic@zg.htnet.hr
Ivana Herceg, jb prisjednik
Vedran Vujanović, jb savjetnik
Daniel Deković, jb vježbenik
Darko Čališ, jb vježbenik
Matej Herceg, jb vježbenik

Horvat-Pernar Željka, Savska cesta 9, tel/fax. 482 95 70
e-mil: notar-pernar@zg.htnet.hr

Ernita Obuljen, jb prisjednik
Valerija Pernar, jb vježbenik

Hukelj Anica, Mrazovićaeva 6/I, tel. 481 99 55, fax. 4819951
e-mail: notar-hukelj@zg.htnet.hr
Kristian Hukelj, jb prisjednik
Nikolina Nežić, jb prisjednik
Marija Soko, jb savjetnik
Marina Mesić, jb vježbenik

Ivana Ilić, v.d. jb, Tomašićeva 7, tel. 462 08 15,
fax.4636493,e-mail: j.b.a.ilic@inet.hr
Blaženka Plečaš, jb prisjednik
Mirjana Mikulčić, jb savjetnik
Katarina Zebec, jb vježbenik

Jakić Branko, Zelinska 3, tel/fax. 611 46 44
e-mail: branko.jakic@inet.hr
Lidija Lešić Duralija, jb prisjednik
Marko Elijaš, jb savjetnik

Jakobović Gordana, Ilica 176, tel/fax. 377 7317
e-mail: notar-jakobovic@zg.htnet.hr
Ljerka Gec, jb prisjednik
Sinja Maja Oštrek, jb savjetnik

Jelavić Zoran, Hrvatskog proljeća 40, tel/fax. 291 36 08
e-mail: zoran.jelavic@zg.htnet.hr
Tamara Kaiser, jb prisjednik

Ježek Mladen, Šoštarićeva 8/III, tel./fax. 4929641
e-mail: mladen.jezek2@zg.t-com.hr
Danaja Debicki, jb prisjednik
Tomislav Žabek, jb vježbenik

Jukić Nevenka, Unska 2a, tel.6170933, 6170934
e-mail: nevenka.jukic@zg.t-com.hr

Jurić Marijan, Savska cesta 56, tel. 617 71 34, fax.6177137
e-mail: marijan.juric2@zg.htnet.hr
Marija Bartolić, jb prisjednik
Ivan Jurić, jb prisjednik

Juroš Alen, Dankovečka 8, tel.2989494,
e-mail:notarjuros@zg.t-com.hr

Kelečić Vesna, Zagrebačka avenija 104 c/III,
tel. 387 80 88, fax. 38 78 107,
e-mail: biljeznik.kelecic@post.t-com.hr
Tina Petrić, jb prisjednik

Mr. sc. Knego-Rogina Jadranka, Argentinska 4
tel/fax. 345 19 46, e-mail: j.b.knego@gmail.com
Josip Rogina, jb prisjednik

Vika Despot , jb prisjednik
 Marija Pezer, jb savjetnik
 Krešimir Rogina, jb vježbenik

Kutija-Kušpilić Renata, Maksimirska 3,
 tel. 239 59 84, fax. 239 59 85
 e-mail: renata-kutija-kuspilic@zg.htnet.hr
 Nikolina Milešević, jb prisjednik

Lisonek Ilinka, Trg hrvatskih velikana 4,
 tel. 481 04 93, fax. 4871548
 e-mail: ilinka.lisonek@zg.htnet.hr
 Sanja Kodrnja, jb prisjednik
 Suada Jašarević, jb prisjednik
 Sandra Nikolov, jb prisjednik
 Zrinka Akalović, jb vježbenik

Lovrić Biserka, Grižanska 6, tel. 295 52 10, fax. 2955212
 e-mail: biserka.lovric@zg.htnet.hr
 Franka Kralj, jb prisjednik
 Božica Jagoić Tukša, jb savjetnik

Marčinko Vladimir, Palmotićeve 43a
 tel. 4839 627, faks 4921 120
 e-mail: vladimir.marcinko@zg.t-com.hr
 Tanja Kapitan, jb prisjednik
 Tena Genc, jb prisjednik
 Iva Kršić, jb savjetnik

Maroslavac Željka, Av. Dubrovnik 12,
 tel. 655 13 73, fax. 6548151
 e-mail: zmaroslav@inet.hr
 Gordana Manojlović, jb prisjednik
 Irena Marić, jb prisjednik

Martinović Igor, Petrinjska 14, tel. 492 02 51, fax. 4920399
 e-mail: igor.martinovic6@zg.t-com.hr
 Mirela Kovačević, jb vježbenik

Matijević Tomislav, Ilica 191 A, tel. 3700199,
 e-mail: tomlav.matijevic3@zg.t-com.hr

Matko Ruždjak Jožica, Kneza Višeslava 2, tel. 4611760, fax.
 462 28 33
 e-mail: jozica.matko-ruzdjak@zg.t-com.hr
 Sanja Vladušić, jb prisjednik
 Nataša Marijanović, jb prisjednik
 Vida Baranović, jb savjetnik

Matoš Mladen, Ilica 297,
 tel. 377 92 06, 377 65 60 fax. 3745678
 e-mail: mladen.matos@notar-matos.hr
 Daniela Božić, jb prisjednik
 Željka Belić, jb prisjednik

Modrušan Kornelija, Draškovićeve 8, tel. 481 43 53
 e-mail: kornelija.modrusan@zg.htnet.hr

Parlov Ivan, Ozaljska 21, tel. 309 73 33, fax. 309 83 33
 e-mail: notar-parlov@zg.htnet.hr
 Mate Juroš, jb prisjednik
 Ivana Jerković, jb savjetnik

Pejović-Fumić Lidija, Ilica 75/I, tel/fax. 484 67 95
 e-mail: lpejovic@inet.hr

Picukarić Željka, Boškovićeve 12, tel. 481 0095,
 e-mail: zeljka.picukaric@zg.t-com.hr

Popov Lucija, Iblerov trg 2/II, tel/fax. 455 27 02,
 e-mail: notar-popov@zg.htnet.hr
 Tea Pavičić Gracin, jb prisjednik
 Vanja Popov, jb savjetnik
 Maša Morić, jb vježbenik

Pučar Vesna, Miramarska 24,
 tel. 615 51 91, 615 51 94, fax. 615 51 90
 e-mail: v.pucar@notar-pucar.hr
 Ozren Ivković, jb prisjednik
 Morana Smolčić, jb savjetnik

Ranogajec Branko, Heinzelova 40, tel. 4500888
 e-mail: notar-ranogajec@zg.htnet.hr
 Domagoj Ranogajec, jb prisjednik

Ribarić Obrenija, Nikole Tesle 16, tel/fax. 485 50 84
 e-mail: jb-ribaric@zg.htnet.hr
 Suzana Turčić, jb prisjednik
 Ivana Blaić, jb savjetnik

Mr. sc. Rotim Jozo, Trg J. F. Kennedyja 6b,
 tel. 2383640, fax. 2383641,
 e-mail: biljeznik-rotim@biljeznik-rotim.hr
 Boro Bubnjić, jb prisjednik
 Ivan Rotim, jb vježbenik

Sabol Terezija-Zinka, Turinina 5,
 tel. 480 2080, fax. 660 3992,
 e-mail: notar.sabol@gmail.com
 Marina Babić Katić, jb prisjednik

Serda Pavlović Suzana, Maksimirska 38, tel. 2310130,
 e-mail: suzana.serda-pavlovic1@zg.t-com.hr
 Biserka Hrvatinić, jb savjetnik

Sudar Duško, Frankopanska 2A, tel/fax. 484 78 69
 e-mail: notar-sudar@zg.htnet.hr
 Katarina Dilber, jb prisjednik

Tihana Sudar, jb savjetnik
Suzana Ilić Musić, jb vježbenik
Igor Sudar, jb vježbenik

Mr. sc. Svedrović-Kilibarda Ljubinka, Ilica 139a,
tel.3779300,fax.3779500
e-mail: biljeznik-lj.svedrovic@zg.htnet.hr
Iva Glamočak, jb savjetnik

Šarčević Vladimir, Tratinska 79/I, tel. 302 26 12, fax.3094332
e-mail: biljeznik-sarcevic@zg.t-com.hr
Ivana Vrcić, jb prisjednik

Šaškor Stjepan, Petrinjska 4, tel/fax. 481 05 35,
e-mail: stjepan.saskor@zg.htnet.hr
Vesna Lelas, jb prisjednik
Katarina Sokić, jb prisjednik

Škrinjar Senija, Vlaška 103, tel/fax. 466 50 78
e-mail: senija.skrinjar@zg.htnet.hr
Marijana Dekanić, jb prisjednik
Marija Šajatović, jb vježbenik

Štefčić Jasna, Zajčeva 1, tel./fax. 2422866
e-mail: jasna.stefcic@zg.t-com.hr

Tadić Nikola, Prilaz Đ. Deželića 23,
tel. 482 64 40, fax.4826512
e-mail: jb-nikola.tadic@zg.htnet.hr
Zrnka Fičko, jb prisjednik
Diana Dominis, jb vježbenik
Jelena Maržić Benzia, jb savjetnik

Trkman Pajić Mirjana, Škrilčeva 39, tel/fax.2302335,
e-mail: notar.trkmanpajic@yahoo.com
Jana Pajić, jb savjetnik

Valić Katica, Trg N. Š. Zrinskog 17, tel 487 30 60,
fax.4873051
e-mail: jb-katica.valic@zg.htnet.hr
Nada Jukić, jb prisjednik
Tomislav Knez, jb prisjednik
Kristijan Krznarić, jb vježbenik

Vodopija Čengić Ljiljana, Rudeška cesta 173,
tel. 388 8516, fax. 388 8517
e-mail: vodopija.cengic.ljiljana.javni.biljeznik@zg.t-com.hr
Marina Balinger, jb savjetnik

Zajec Vlasta, Trg K. Tomislava 4, tel. 485 27 07, fax.4852708
e-mail: vlastazajec@inet.hr
Sanja Lovrić, jb prisjednik
Zvezdana Popović, jb prisjednik
Majda Miloglav, jb vježbenik

Zorić Jasna, Dugoselska 12, tel/fax. 231 13 31
e-mail: jb-j.zoric@zg.htnet.hr
Anamarija Baljkas Hrgić, jb prisjednik
Nikolina Gažić jb prisjednik
Ivana Mlinarević, jb savjetnik
Hrvoje Benković, jb vježbenik

Žitko Janko, Poljička 12, tel.6117303, fax.6176471
e-mail: javnibin@inet.hr
Dada Žitko, jb vježbenik

Žitko Jasna, Milana Amruša 7/II,tel.4810165, fax.4813166,
e-mail:notar.jasna.zitko@zg.t-com.hr
Marina Sente, jb vježbenik

31300 BELI MANASTIR (031)

Milas David, Kralja Tomislava 39 , tel. 742 242 , fax.742240
e-mail: notar-milas@os.t-com.hr
Krešimir Milas, jb savjetnik

23210 BIOGRAD NA MORU (023)

Kvartuč Dušan, Obala P. Krešimira IV bb, tel/fax. 383 021
e-mail: javni-biljeznik-dusan-kvartuc@zd.htnet.hr

43000 BJELOVAR (043)

Čulo Poljak Marija, Trg E.Kvaternika 2, tel.220696,
e-mail: j.b.m.culo.poljak@bj.t-com.hr

Kustić Marija, A. Starčevića 5b, tel/fax.242 145
e-mail: jb.marija.kustic@bj.htnet.hr
Sandra Naumovska, jb prisjednik
Natalija Batinac, jb prisjednik

Marković Slavka, Ul. A. K. Miošića 28a,
tel. 241 553, fax.221252
e-mail: biljeznik-markovic@bj.htnet.hr
Mario Franjić, jb prisjednik

Osmanović Nevenka, P. Preradovića 8/I, tel.241
250,fax.241251
e-mail: nevenka.osmanovic@bj.htnet.hr
Martina Druga, jb prisjednik
Ivana Mrsin, jb vježbenik

20271 BLATO (020)

Vojvodić Markita, Ulica 31, tel/fax.851 917
e-mail: javni.biljeznik@du.htnet.hr

52460 BUJE (052)

Nazarević Snježana , Trg J. Broza Tita 1, tel.721743,
fax.721744
e-mail: snjezana.nazarevic@pu.htnet.hr
Dijana Akrap, jb prisjednik

51250 CRIKVENICA (051)

Boras Koko, Ul. K. Zvonimira 29, tel/fax.241952
e-mail: javni.biljeznik.koko.boras@ri.t-com.hr

40000 ČAKOVEC (040)

Crnčec Jasenka, I. G. Kovačića 6, tel/fax. 311 507
e-mail: jb-jasenka.crncec@ck.htnet.hr
Latinka Ivošević, jb prisjednik
Tatjana Pavlic Blažon, jb savjetnik

Jalšovec Sanda, Matice Hrvatske 6, tel.310688,
jb.jalšovec.sanda@ck.t-com.hr

Kvakan Ivan, R. Boškovića 21, tel/fax. 390 733
e-mail: kvakan.ivan.javni.biljeznik@ck.htnet.hr
Jelena Bogdan Kvakan, jb savjetnik
Petar Kvakan, jb vježbenik

Marodi Ivan, Matice hrvatske 14, tel/fax. 390 477
e-mail: ivan.marodi@ck.htnet.hr
Katarina Logožar, jb prisjednik

Zvonarek Mirjana, Otokara Keršovanija 1, tel. 390750,
e-mail: zvonarek.javni.biljeznik@cj.t-com.hr

51219 ČAVLE (051)

Vesna Šeškar, Čavle 78, tel.545326,
e-mail: notar.seskar@ri.t-com.hr
Željka Tuškan Bregovac, jb savjetnik

43240 ČAZMA (043)

Torbašinović Ljerko, Trg čazm. kaptola 9, tel.772 342,
fax.227040
e-mail: ljerko.torbasinovic@bj.htnet.hr

43500 DARUVAR (043)

Čop Mladen, Trg K. Tomislava 1, tel/fax. 333 512
e-mail: notar.cop@bj.htnet.hr

51300 DELNICE (051)

Mihelčić Nikola, Amerikanska 3, tel/fax. 811 812
e-mail: javni-biljeznik-nikola-mihelcic@ri.htnet.hr

49240 DONJA STUBICA (049)

Cividini Marija, Trg M. Gupca 11, tel/fax. 286 268
e-mail: jbm-cividini@kr.htnet.hr
Maja Baković, jb savjetnik

31540 DONJI MIHOLJAC (031)

Đurđević Dinko, Trg A. Starčevića 11, tel/fax. 632 527
e-mail: javni-biljeznik-d-djurđjevic@os.htnet.hr
Zrnka Stamoska, jb prisjednik

22320 DRNIŠ (022)

Buva Dijana, Nikole Tesle 17a, tel.886749, fax.886593,
e-mail: buva.dijana.javni.biljeznik@si.t-com.hr

20000 DUBROVNIK (020)

Bronzan Luce, v.d. javni bilježnik, Vukovarska 24,
tel.411292,fax.311943
e-mail: luce.bronzan@gmail.com
Iva Carić, jb savjetnik

Mozara Nikša, Vukovarska 17, tel.638570, fax648574
e-mail: jb.ured@biljeznik-mozara.hr
Jelena Škrabo, jb prisjednik
Matea Šagarjelo, jb vježbenik

Radović Ivo, Dr A. Starčevića 20/I, tel. 492050,
e-mail: biljeznik.ivoradovic@optinet.hr

Stanić Anđelko, Ante Starčevića 72, tel. 357 777,fax.357946
e-mail: andjelko.stanic@du.htnet.hr
Nada Pirjać, jb prisjednik

Viden Nikša, Vukovarska 22, tel. 412 644, fax. 311566
e-mail: niksa.vidjen@du.t-com.hr
Anto Lozančić, jb prisjednik

47250 DUGA RESA (047)

Antić Ivanka, Trg Sv. Josipa br. 6, tel. 844 262
notar.antic@post.t-com.hr
Ines Antić, jb savjetnik
Marina Tkalčević, jb vježbenik

10370 DUGO SELO (01)

Copić Krešimir, Dragutina Domjanića 1, tel. 275 44 79
e-mail: kresimircopic@yahoo.com
Natalija Pavlović, jb prisjednik

Perić Slavica, J. Zorića 8, tel. 277 56 20, fax.2775621
e-mail: notar-slavica.peric@zg.t-com.hr
Andreja Posavec, jb savjetnik

31400 ĐAKOVO (031)

Brač Nikola, Ulica Pape Ivana Pavla II 8
tel/faks: 031 810 605
e-mail: javni.biljeznik.brac@os.t-com.hr

Crnov David, Ul. Pape Ivana Pavla II 6, tel.fax.815136,
e-mail: crnov.david.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Ratinčević Pavao, Stjepana Radića 4, tel/fax. 822 186
e-mail: jb-pavao.ratincevic@os.htnet.hr

48350 ĐURĐEVAC (048)

Matulec Darko, Kralja Tomislava 2, tel/fax. 813 891
e-mail: notar.darko.matulec@hi.t-com.hr

Šimčić Ankica, Trg Sv.Jurja 1, tel.fax.811 811
e-mail: simcic.ankica.javni.biljeznik@kc.t-com.hr

43280 GAREŠNICA (043)

Škalički Branka, Ul. hrvatskih branitelja 1,
tel/fax. 532 476, e-mail: b352kali@globalnet.hr
Marko Bilandžija, jb prisjednik

44400 GLINA (044)

Bukovac Marina, S. i A. Radića 12, tel/fax. 882 625
e-mail: marina.bukovac.javni.biljeznik@sk.htnet.hr

53000 GOSPIĆ (053)

Fajdić Mile, Kaniška 9, tel.573337,
e-mail: mile.fajdic@gs.t-com.hr

Zdunić Boris, Popa Frana Biničkog 10, tel/fax. 574 862
e-mail: javni-biljeznik-zdunic@gs.htnet.hr
Marija Grivičić, jb savjetnik
Vesna Stručić, jb vježbenik

43200 GRUBIŠNO POLJE (043)

Luketić Ivo, A.G.Matoša 3, tel/fax. 485 025
e-mail: ivo.luketic@bj.htnet.hr

44430 HRVATSKA KOSTAJNICA (044)

Pličanić Gordana, Nine Marakovića 69, tel/fax.044/851-229
e-mail: javni.biljeznik.plicanic@sk.t-com.hr
Belma Pličanić, jb savjetnik

32236 ILOK (032)

Šimunić Tomislav, Vukovarska 66, tel. 590 300
e-mail: javni.biljeznik.simunic.ilok@email.t-com.hr

21260 IMOTSKI (021)

Ujević Petar, Ante Starčevića 17, tel/fax.722 300,
e-mail: javni.biljeznik.petar.ujevic@st.htnet.hr

42240 IVANEC (042)

Šagi-Belcar Nada, Ak.Ladislava Šabana 5, tel. 782 104
e-mail: nada.sagi-belcar@vz.htnet.hr
Danijela Marković, jb prisjednik

10310 IVANIĆ GRAD (01)

Mišković Marijan, Moslavačka 12, tel. 288 86 88
e-mail: marijan.miskovic@vk.htnet.hr

10450 JASTREBARSKO (01)

Volarić Stjepan, Braće Kazić 7, tel. 628 39 69

e-mail: notar-stjepan.volaric@zg.htnet.hr
Ivana Širanović Vulić, jb prisjednik

47000 KARLOVAC (047)

Augustinović Marina, V. Nazora 6, tel. 615 466
e-mail: jb-marina.augustinovic@ka.htnet.hr
Ivana Lipošćak, jb prisjednik
Ivana Pavković, jb savjetnik

Bubaš-Magličić Nina, I. G. Kovačića 2, tel. 616 111
e-mail: nina.bubas-maglicic@ka.htnet.hr
Sandra Rekaš, jb vježbenik

Plavetić Snježana, Domobraska 6,
tel/fax. 600 605, fax. 600 689
e-mail: jb.plavetic@ka.t-com.hr

Tranfić Željka, Trg J. Broza 2, tel.416801,
e-mail: jb-zeljka.tranfic@hi.t-com.hr
Tihana Stepić, jb vježbenik

Žaja Blanka, Gundulićeva 8, tel. 615 920,fax.615940
e-mail: notar.blanka.zaja@ka.htnet.hr
Morana Kasun, jb savjetnik

51215 KASTAV (051)

Mavrinac Radosna, Trg Matka Laginje 1, tel. 691 070
e-mail: notar.mavrinac@ri.htnet.hr
Martina Lučić, jb prisjednik
Emina Dedić, jb savjetnik

21216 KAŠTEL STARI (021)

Donika-Stanojević Joško, Obala K. Tomislava 26
tel. 232 333, e-mail: javni-biljeznik-donika@st.htnet.hr
Tatjana Perić, jb prisjednik
Rozika Dajak, jb savjetnik

49290 KLANJEC (049)

Čižmek Mirko, Trg mira 11, tel. 550 331
e-mail: mirko.cizmek@kr.htnet.hr

22400 KNIN (022)

Čujec Josip, Tvrtkova 3, tel. 662 673
e-mail: josip.cujec@si.htnet.hr

48000 KOPRIVNICA (048)

Bakrač Nikola, Opatička 5, tel. 622 755
e-mail: notar-bakrac@kc.htnet.hr
Maja Vidović, jb savjetnik

Ostović Marina, A. Nemčića 4a, tel. 623 820
e-mail: marina.ostovic@kc.htnet.hr
Ema Nad, jb prisjednik

Papac Ljubica, A. Nemčića 1/I, tel. 626 817
e-mail: ljubica.papac@kc.htnet.hr

Pavlović Ronald, Križevačka 5, tel/fax.622440
e-mail: notar-pavlovic@kc.t-com.hr

20260 KORČULA (020)

Kaliman Ivna, Kovački prolaz 25, tel. 715758
e-mail: ivna-kaliman-javni-biljeznik@du.t-com.hr

51221 KOSTRENA (051)

Flego Davorka, Kostrenskih boraca 13, tel.289007,
e-mail: davorka.flego.javni.biljeznik@ri.t-com.hr

49000 KRAPINA (049)

Bjelčić Damir, Ljudevita Gaja 8, tel. 373 064
e-mail: damir.bjelcic@kr.htnet.hr
Martina Majcen, jb savjetnik

Bišćanin Pešut Zdravka, Kardinala Stepinca 6
tel. 301 116, e-mail: notar.pesut@inet.hr

48260 KRIŽEVCI (048)

Jelić-Veršić Nataša, Baltićeva 4, tel. 682 890,fax.271340
e-mail: jb-natasa-jelic.versic@kc.htnet.hr
Ana Benko Budja, jb prisjednik

Tušek Višnja, I. Z. Dijankovečkog 9, tel.681 700, fax.271218
e-mail: visnja.tusek@gmail.com
Željka Skalički, jb prisjednik

51500 KRK (051)

Katunar Zrinski Miljenka, Trg bana J.Jelačića 5,tel.
fax.520536
e-mail: katunar.zrinski@hi.t-com.hr

Muhvić Maja, Svetog Bernardina bb, tel. 221 674
e-mail: maja.muovic@ri.htnet.hr
Neven Kućar, jb prisjednik
Jadranka Barić Jakominić, jb savjetnik

44320 KUTINA (044)

Malačić Mira, Hrvat.branitelja 11, tel.681 500, fax.676500
e-mail: jb-mira.malacic@sk.htnet.hr
Tina Puškaš, jb savjetnik

Medić Mato, Trg K.Tomislava 7, tel. 683 525
e-mail: javni.biljeznik.medic.mato@sk.htnet.hr

Mokry-Uroić Dubravka, Kneza Trpimira 2a,630288,
e-mail: dubravka.mokry-uroic@sk.t-com.hr

52220 LABIN (052)

Udovičić Rita, Zelenice 18/I, tel.85 20 13
e-mail: notar-udovicic@pu.htnet.hr

Terković Branko, Rudarska 7 , tel.851141, fax.851142
e-mail: javni.biljeznik.branko.terkovic@hi.t-com.hr
Čekada Lara, jb savjetnik

51415 LOVRAN (051)

Radmila Mandić, Šetalište M. Tita 35, tel. 293 426,
e-mail: notarlovran@ri.t-com.hr
Munirka Kurpejović, jb vježbenik

42240 LUDBREG (042)

Radašić Kruno, Miroslava Krleže 27, tel.810 125
e-mail: kruno.radasic.j.b@vz.htnet.hr

51550 MALI LOŠINJ (051)

Marković Božo, Braće Vidulić 2-6
tel. 233 047, fax.520401,e-mail: bozo.markovic@ri.htnet.hr

21300 MAKARSKA (021)

Barbić Ante, Ul. 4. svibnja 533 br. 1, tel. 615 500
e-mail: notar-a.barbic@hi.htnet.hr
Anamarija Arapović Vranješ, jb prisjednik

Pejković Ante, Ul. Stjepana Radića 7, tel. 615 257
e-mail: notar.pejkovic@inet.hr
Anja Pejković, jb savjetnik
Lora Pejković, jb vježbenik

20350 METKOVIĆ (020)

Vedran Plećaš, Trg K.Tomislava 3/I, tel. 681 177
e-mail: miho.plecas@du.hinet.hr
Jure Plećaš, jb vježbenik

Nikolić Vlado, A. Starčevića 9, tel. 681154
e-mail: biljeznik-nikolic@du.htnet.hr
Joško Pandža, jb prisjednik

40315 MURSKO SREDIŠĆE (040)

Ruža Hobljaj, Trg braće Radića 8a, tel. 543 300
e-mail: notar.hoblaj@ck.htnet.hr
Hana Hobljaj, jb vježbenik

31500 NAŠICE (031)

Godžirov Boris, Pejačevićev trg 11, tel. 615 100
e-mail: boris.godzirov@os.htnet.hr

Mandić Ljerka, Braće Radića 6, tel.612093, faX.612092
e-mail: j.b.ljerka.mandic@hit-com.hr

35400 NOVA GRADIŠKA (035)

Jelinić Stanka, Karla Dieneša 3, tel/fax. 363 388
e-mail: javni-biljeznik-s.jelinic@sb.htnet.hr
Domagoj Strinavić, jb savjetnik

Zima Dražen, Trg kralja Tomislava 5, tel/fax. 361 961

e-mail: notar.drazen.zima@sb.htnet.hr

Dražen Orešković, jb prisjednik

52466 NOVI GRAD (052)

Aleksandra Micelli, Trg Pozzetto 19, tel. 757043, fax.726232

e-mail: aleksandra.micelli@zg.htnet.hr

Lejla Ritoša Horvat, jb prisjednik

Antonija Škarda, jb savjetnik

42220 NOVI MAROF (042)

Vidović-Džidić Nada, Zagrebačka 2, tel/fax 612 244

e-mail: nada.vidovic-dzidic1@vz.htnet.hr

Valentina Žugec, jb prisjednik

51259 NOVI VINODOLSKI (051)

Tus Jelena, Korzo Vinodolskog zakona br. 50A,

Tel/fax. 245 503, e-mail: jelena.tus@ri.htnet.hr

44330 NOVSKA (044)

Ante Đerek, Trg L. I. Oriovčanina 18/1, tel/fax. 601 515

e-mail: javni.biljeznik.ante.djerek@sk.htnet.hr

47300 OGULIN (047)

Brčić Mirjana, Ul. Ivane Brlić-Mažuranić 2, tel/fax. 525 444

e-mail: biljeznik-m.brcic@ka.htnet.hr

21310 OMIŠ (021)

Vuković Radoslav, Četvrt Ž. Dražojevića bb,

tel/fax. 861 753, e-mail: jb-radoslav.vukovic@st.htnet.hr

51513 OMIŠALJ (051)

Budimir Zvonimir, Prikešte 15, tel/fax. 841 754

e-mail: notar-z.budimir@ri.htnet.hr

51419 OPATIJA (051)

Kuzle Krešimir, Maršala Tita 75/I, tel. 272 939 , fax.711280

e-mail: javni-biljeznik-kuzle@ri.htnet.hr

Hrvojka Kuzle, jb prisjednik

Marta Jakotić, jb vježbenik

Šuran Nataša, Maršala Tita 80, tel. 272 955 , fax.271738

e-mail: jb-natasa.suran@ri.htnet.hr

Morana Čavka, jb vježbenik

33515 ORAHOVICA (033)

Novačić Antun, Trg pl. Mihalovića 2, tel/fax. 674 336

e-mail: jb-antun-novacic@vt.htnet.hr

Mario Novačić, jb vježbenik

49243 OROSLAVJE (049)

Tadić Petar, Ul. Milana Prpića 65, tel/fax. 284 362

e-mail: petar.tadic1@kr.htnet.hr

31000 OSIJEK (031)

Arambašić Biserka, Kapucinska 17/I, tel. 214 660

fax.214661

e-mail: notar.arambasic@os.htnet.hr

Vjenceslav Arambašić, jb prisjednik

Borić Mirjana, Jakova Gotovca 13, tel. 202 200, fax.202204

e-mail: notar-mirjana.boric@os.htnet.hr

Ivana Kovačević, jb prisjednik

Aleksandra Kolev, jb prisjednik

Vedran Borić, jb vježbenik

Dumančić Dragica, Vrt J. Truhelke 3, tel/fax. 201 277

e-mail: jbdumancic@yahoo.com

Marijan Dumančić, jb prisjednik

Kokić Anamarija, Trg slobode 3/I, tel.204027,

e-mail: amkjavni.biljeznik@os.t-com.hr

Kovačev Tatjana, Europske avenije 4, tel/fax. 206605

e-mail: tatjana.kovacev@os.htnet.hr

Beneš Dora, jb prisjednik

Pavelić-Musa Zdenka, Županijska 13, tel/fax. 200 808

e-mail: pavelic-musa.javni.biljeznik@os.htnet.hr

Ljiljana Vodopija, jb prisjednik

Perić Lidija, Kapucinska 25/I, tel/fax. 201 110

e-mail: lidija.peric@inet.hr

Mijo Perić, jb prisjednik

Jasminka Pavlov, jb prisjednik

Antonija Rako, jb savjetnik

Popović Mandica, Trg A.Starčevića 10, tel.650211,

e-mail: javni.biljeznik.mandica.popovic@os.htnet.hr

Marija Dundović, jb savjetnik

Rok Verica, Kapucinska broj 23/I , tel/fax. 700 707, 205211

e-mail: javni.biljeznik-rok.verica@os.htnet.hr

Lana Albert, jb savjetnik

Šimašek Zlatko, Vijenac Paje Kolarića 2, tel./fax.215650

e-mail: simasek.zlatko.javni.biljeznik@os.t-com.hr

Martina Kubaša, jb vježbenik

Šustić Hrvatina, Hrvatske Republike 31b, tel.213213m

e-mail: sustic.hrvatina@os.t-com.hr

23290 PAG (023)

Škunca Elizabeta, Podmir bb, tel. 612 281, fax.616905

e-mail: elizabezta.skunca@zd.htnet.hr

34550 PAKRAC (034)

Grgurić-Rukavina Dubravka, Trg bana Jelačića 6, tel/fax. 412905

e-mail: dubravka.grguric-rukavina@po.htnet.hr

52000 PAZIN (052)

Blečić Marija, Jože Šurana 6, tel/fax. 621 544,

e-mail: jb-marija.blecic@pu.htnet.hr

Marijan Paulišić, jb prisjednik

Nada Bartolić, jb vježbenik

Deana Matković, jb vježbenik

Jeromela Mauša Nataša, Dinka Trinajstića 2, tel/fax. 621 111,

e-mail: biljeznik.natasa@hi.t-com.hr

44250 PETRINJA (044)

Antoš-Kovačićek Višnja, Dr Franje Tuđmana 7,

tel/fax. 814 587,

e-mail: jb-visnja.antos-kovacicek@sk.htnet.hr

33405 PITOMAČA (033)

Andal-Mlinarić Brigita, Trg Kralja Tomislava bb,

tel/fax. 801 561, e-mail: jbudredbam@email.t-com.hr

10451 PISAROVINA (01)

Barbarić Petar, Trg Stjepana Radića 4/I

tel/fax.6291869, e-mail: barbaric.petarjavni.biljeznik@zg.t-com.hr

44317 POPOVAČA (044)

Greblo Vladimir, Trg grofa Erdedyja 28, tel. 679

668, fax.670771

e-mail: vladimir.greblo@sk.htnet.hr

52440 POREČ (052)

Ferenc Tanja, Trg slobode 2, tel.452 905, fax.428210

e-mail: jb-tanja.ferenc@pu.htnet.hr

Marjana Kirin, jb prisjednik

Pahović Đordano, Trg Joakima Rakovca 5, tel/fax. 442 163

e-mail: notar-pahovic@pu.htnet.hr

Sabina Parenčan, jb savjetnik

Hrvatini Marija, 8.marta 1, tel.433258,

e-mail: marija.hrvatini@pu.t-com.hr

Tina Kalac, jb savjetnik

34000 POŽEGA (034)

Bagarić Niko, Ul. Sv. Florijana 6, tel/fax. 272 551

e-mail: niko.bagaric@po.htnet.hr

Marijana Perić, jb prisjednik

Brekalo Ante, Dragutina Lermana 6, tel.272 332, fax.313152

e-mail: jb-brekalo-ante@po.htnet.hr

Zdenka Husar, jb prisjednik

Domagoj Brekalo, jb vježbenik

mr. sc. Včelik Mario, Primorska 2, tel/fax.251640,

e-mail: biljeznik-vcelik@po.t-com.hr

Ksenija Hudeček, jb savjetnik

40323 PRELOG (040)

Balaban Marijan, Trg Sv.Florijana 20 tel/fax. 646 200

e-mail: mbalaban@net.hr

Blažeka Ljiljana, Glavna 26, tel/fax. 645 062

e-mail: ljiljana.blazeka@inet.hr

49218 PREGRADA (049)

Pavelić Irma, Kostelgradska 9, tel/fax. 377 884

e-mail: irpaveli@inet.hr

Gordana Večerić, jb prisjednik

52100 PULA (052)

Crljenica Alida, Ćirilometodske družbe 1, tel/fax. 215 625

e-mail: notar-crljenica@pu.htnet.hr

Sandra Bilić, jb prisjednik

Maja Crljenica, jb vježbenik

Marina Paić-Čerin, Olge Ban 8, tel. 215311, fax.380804

e-mail: marina.paic-cerin@notar-cerin.hr

Duško Bambić, jb prisjednik

Jelena Raguž, jb vježbenik

Kopić Nansi, Anticova 9/I, tel/fax. 217 808

e-mail: notar.nansi@pu.htnet.hr

Elena Vukotić, jb savjetnik

Vedran Franković, jb vježbenik

Ivan Beletić-Tatić, jb vježbenik

Tena Kopić, jb vježbenik

Andrej Pudelko, jb vježbenik

Krajcar Denis, Flanatička 10, tel/fax. 215 315

e-mail: notar.krajcar@pu.t-com.hr

Mladen Meničanin, jb prisjednik

Željko Valenta, jb prisjednik

Kukučka Ivan, Jurja Žakna 4b, tel.544755, fax.213097

e-mail: notarpula@pu.t-com.hr

Danijela Diković Komadina, jb prisjednik

Miroslav Kutlača, jb vježbenik

Obrovac Skira Sonja, M.Laginje 2, tel.211260,

e-mail:sonja.obrovac.skira@pu.t-com.hr

Perković Divna, Mletačka 2, tel.217505, fax.522316

e-mail: notar.d.perkovic@pu.htnet.hr

Pliško Mirna, Smareglina ul. br.7, tel/210 511,fax. 522 377
e-mail: jb-mirna.plisko@hi.htnet.hr
Ivan Regvat, jb prisjednik
Vesna Perković, jb vježbenik

51280 RAB (051)

Radić Ermina, Mali Palit bb, tel/fax. 725 498
e-mail: javnibin@inet.hr
Draženka Pičuljan, jb prisjednik

51000 RIJEKA (051)

Banić Miroslav, Korzo 4/II, tel/fax. 338 114
e-mail: miroslavbanic@inet.hr
Petar Banić, jb savjetnik

Borčić Jadranka i Sokolić-Ožbolt Olga

Užarska 28-30/II tel/fax. 212 513
e-mail: notari-borcic-sokolic@ri.t-com.hr
Marija Butković, jb savjetnik
Danijela Miloš, jb savjetnik

Ćuzela Vesna, Korzo 18, tel 339 686 ,fax.322 969
e-mail: notar.cuzela@globalnet.hr
Milena Čehajić, jb prisjednik
Sunčica Žužić Kovačić, jb prisjednik
Zvonka Beg Kvaternik, jb savjetnik

Grozdanić-Dekleva Marija, Korzo 35/I,tel/fax. 336 727
e-mail: notar.grozdanic-dekleva@ri.htnet.hr
Loris Baričević, jb prisjednik
Tihana Radojković, jb savjetnik
Nikolina Božić, jb vježbenik

Legović Gordana, Rudolfa Strohala 3,
tel. 322 922, fax. 321 052
e-mail: notar.legovic@ri.t-com.hr
Veronika Fućak Zvonarić, jb savjetnik

Lovrović Lečić Vera, Fiorello la Guardia 25,
Tel/fax. 212 665, e-mail: jbvll@ri.htnet.hr
Nada Jovanić, jb prisjednik
Katarina Datković, jb savjetnik

Marinković Žaklina, Korzo 22, tel.331323,
e-mail: notar.zaklinamarinkovic@hotmail.com

Panjковиć Velibor, Ante Starčevića 4,
tel. 317 370 ,fax.317076
e-mail: velibor.panjkovic@ri.htnet.hr
Snježana Horvat Paliska, jb prisjednik
Branka Šarić, jb prisjednik
Amira Predovan, jb prisjednik
Danijela Duran Šunić, jb savjetnik

Blanka Kosjek, jb vježbenik
Mirna Zec, jb vježbenik
Tamara Mihalović, jb vježbenik

Paravić Darko, Gnambova 2/II, tel/fax. 330532
e-mail: jb-paravic@ri.t-com.hr
Robert Beletić, jb prisjednik
Miodrag Ivković, jb prisjednik
Andrej Pavešić, jb savjetnik
Mario Brajdić, jb vježbenik

Pejnović Stevan, Ribarska 2/2, tel.214783,
e-mail: notar.pejnovic@ri.t-com.hr

Sablić Dorčić Marina, Ciottina 5, tel.494169,
e-mail: biljeznik.sablic-dorcic@optinet.hr
Vesna Matković, jb prisjednik
Ana Sabljak, jb vježbenik

Smojver-Bašić Anđelka, Školjić 2, tel/fax. 335 890
e-mail: jb-andjelka-smojver-basic@ri.htnet.hr
Željko Bašić, jb prisjednik

Šveговиć Vesna, Titov trg 10, tel/fax. 335 753
e-mail: javni-biljeznik-vesna-svegovic@ri.htnet.hr

Vrsalović Zoran, Jadranski trg br.1/II,tel.322211, fax.322393,
e-mail:javni.biljeznik.zoran.vrsalovic@ri.t-com.hr
Ana Huserik Zujic, jb prisjednik
Andrea Batelić, jb savjetnik

52210 ROVINJ (052)

Dušić Davor, Ul. Carera 20, tel/fax. 818 051
e-mail: notar-dusic@pu.htnet.hr
Morana Erak Dušić, jb prisjednik

Zujić Rino, N.Quarantotto bb, tel.830 008, fax.840196
e-mail: rino.zujic@pu.htnet.hr
Tatjana Burić, jb prisjednik

10430 SAMOBOR

Frković Gordana i Jožinec Ljubica
Trg kralja Tomislava 13/I tel/fax. 336 62 10
e-mail: javni.biljeznici.samobor@zg.htnet.hr
Dubravka Leljak Hršak, jb prisjednik
Kristina Župančić, jb savjetnik

Palinić-Čulin Sandra, Gajeva 35,
tel.332 65 86, fax.332 65 87
e-mail: notar-palinic@zg.t-com.hr

Remenarić Slavko, Trg kralja Tomislava 10
tel. 338 7243, fax.3387245
e-mail: remenaric.slavko.javni.biljeznik@zg.t-com.hr

Ana Glavaš Vlašić, jb prisjednik
Elvira Belošević, jb savjetnik

53270 SENJ (053)

Urban Zvonimir, Pavlinski trg 17, tel/fax. 881 759
e-mail: notar-vrban@gs.htnet.hr
Eda Biondić, jb savjetnik

10360 SESVETE (01)

Čergar Milka, Ninska 1, tel.2000 582, fax.2010291
e-mail: milka.cergar@zg.htnet.hr
Medina Karahasanović, jb prisjednik
Marija Čergar, jb vježbenik
Ivica Vuković, jb savjetnik

Vuger Ignac, Karlovačka c. 2. tel/fax. 200 88 28
e-mail: ignac.vuger@zg.htnet.hr
Joško Pervan, jb prisjednik
Andrija Vuger, jb vježbenik

Batušić-Šlogar Zinka, Vladimira Rudjaka 8, tel. 205 82 88, fax.2058299
e-mail: zinka.batusic-slogar1@zg.t-com.hr
Ana Gerić, jb prisjednik
Mia Šlogar, jb vježbenik

Ledić Sanja, Ninska 3,
tel. 200 55 50, 200 55 52, fax. 200 55 17
e-mail: jav.biljeznik.ledic@zg.t-com.hr
Javorka Zaplatić, jb prisjednik

21230 SINJ (021)

Delonga Vladimir, Trg dr Franje Tuđmana 7, tel/fax. 825 900
e-mail: vladimir.delonga@st.htnet.hr
Ana Romac, jb prisjednik

44000 SISAK (044)

Briševac Imprić Gordana, Trg Lj.Posavskog 3, tel.522909,
e-mail: gordana.brisevac.impric.javni.biljeznik@sk.t-com.hr
Andrea Simić, jb savjetnik

Čubelić Šimac Sanja, S.i A. Radića 34,
tel/fax.044/ 521 228
e-mail: j.b.cubelic.simac.sanja@sk.t-com.hr
Domagoj Ocvarek, jb prisjednik

Marković Ivan, S. i A.Radića 1, tel/fax. 523 694
e-mail: ivan.markovic@sk.htnet.hr
Maja Tomazinić Grahovac, jb prisjednik

Kraljičković Ivica, S. i A. Radića 25, tel/fax.523 363
e-mail: ivica.kraljickovic@sk.htnet.hr
Dragutin Habulin, jb prisjednik

Stojanović Natalija, S i A.Radića 6/6,
tel.522708, fax.522723
e-mail: natalija.stojanovic@sk.t-com.hr

35000 SLAVONSKI BROD (035)

Bračun Miroslav, Ul.P. Krešimira IV br.3,
tel. 449 467, fax. 449 468
e-mail: mioslav.bracun@sb.htnet.hr
Mira Relić, jb prisjednik
Zvonimir Bračun, jb prisjednik

Čečatka Robert-Anton, Trg pobjede 19,
tel.449498, fax.404140
e-mail: robert-anton.cecataka@st.t-com.hr

Kemec Nada, Trg pobjede 22,tel/fax. 410299,
e-mail: nada.kemec@sb.t-com.hr
Blanka Marjanac, jb prisjednik
Iva Kemec, jb vježbenik

Lukačević Mario, Matije Gupca 30,
tel.445 805, fax 445 833
e-mail: lukacevic.mario@sb.t-com.hr

Medunić Ruža, Trg pobjede 10, tel.440 616
e-mail: javni.biljeznik.ruza.medunic@sb.htnet.hr
Katarina Oreč, jb savjetnik

33520 SLATINA (033)

Krpačić Mato, Trg Sv. Josipa 9, tel/fax. 550 665
e-mail: biljeznik-krpacic@vt.htnet.hr

21210 SOLIN (021)

Ivančić Marija, Kralja Zvonimira 75, tel/fax. 210 548
e-mail: jb.marija.ivancic@st.htnet.hr
Snježana Ludvajić, jb prisjednik
Maja Maleš Talaja, jb prisjednik

Jurišić Boško, Kralja Zvonimira 85, tel/fax. 213 286
e-mail: javni.biljeznik.bosko.juriscic@st.htnet.hr
Yvonne Zlatar Šunjić, jb prisjednik

21000 SPLIT (021)

Bilan Vedrana, Kneza Lj. Posavskog 17/I, tel/fax.321505
e-mail: jb.v.bilan@st.htnet.hr
Vesna Ogorevc, jb prisjednik
Vesna Radovan, jb savjetnik

Bradarić Ivan, Obala Hrv. nar. preporoda 9, tel/fax. 345 859
e-mail: notar-ivan-bradavic@st.htnet.hr
Pero Berić, jb prisjednik
Ivana Bradarić, jb prisjednik
Hrvoje Elez, jb vježbenik

Čipčić Mila, Gundulićeva 20, tel/fax. 380-122
e-mail: notar.mila.cipcic@email.t-com.hr
Sandra Jelavić, jb prisjednik

Dragun Helena, Škrape 53, tel.530-902, fax.530-988,
e-mail: javni.biljeznik.helena.draun@st.t-com.hr

Karabotić-Milovac Teo, Kavanjinova 4,
tel.339888,fax.339890
e-mail: teo.karabotic-milovac@st.htnet.hr
Marko Pavičić, jb prisjednik
Igor Buzdovačić, jb vježbenik

Kekez Nevenka, Hrvatske mornarice 1B, tel/fax.485 255
e-mail: biljeznik.kekez@st.t-com.hr
Dunja Brajčić, jb prisjednik
Irena Šimunović, jb savjetnik

Kovačević Borica, Ivana Gundulića 44/II, tel/fax. 362 497
e-mail: jb-borica.kovacevic@st.htnet.hr

Makelja-Šuljić Jagoda, Šimićeva 2, tel/fax. 371 442
e-mail: biljeznik-makelja-suljic@st.htnet.hr
Dražen Makelja, jb prisjednik
Jagoda Vuković, jb savjetnik

Matačić Jasna, Poljana kneza Trpimira 6, tel/fax.482509
e-mail: jasna.matacic@st.t-com.hr
Damir Mikolčević, jb vježbenik

Milić-Štrkalj Zrinka, Domov. rata 27b,
tel. 485 776, fax.322455
e-mail: javni.biljeznik.milic-strkalj@st.t-com.hr
Goranka Mališa, jb prisjednik
Ana Vukojević, jb savjetnik

Pavlović Dalibor, Klaićeva poljana 3, tel.772948, fax.772943
e-mail: dalibor.pavlovic@st.t-com.h

Popovac Mirjana, Mažuranićevo šet. 13, tel/fax. 317401
e-mail: javni-biljeznik-m.popovac@st.htnet.hr
Ana Zaninović Popovac, jb vježbenik
Tanja Mihanović, jb savjetnik

Mr. sc. Puljiz Zoja, Mažuranićevo šetalište 14,
tel. 322 495, fax. 347 000,
e-mail: jb.zoja.puljiz@hi.t-com.hr
Snježana Felzer-Puljiz, jb prisjednik

Rubić Mira, Domovinskog rata 11, tel/fax. 348043
e-mail: jb-mira.rubic@st.htnet.hr

Šarić Ilija, Hrvatske bratske zajednice 3a, tel.480341,480358,
e-mail: saric.ilija.javni.biljeznik@st.t-com.hr
Matijana Paradžik, jb prisjednik

Šuško Ante, Domovinskog rata 3, tel.348194
e-mail: jb.susko@hi.t-com.hr
Ivana Barišić, jb savjetnik

Zlokić Ante, v.d.jb Velebitska 26, tel/fax. 534 528
e-mail: jb-slobodan-zlokić@st.htnet.hr
Kornelija Valjan, jb savjetnik

21300 SUPETAR (021)

Kuzmanić Ervin, Ratac 2, tel/fax. 630 555,
e-mail: ervin.kuzmanic@st.htnet.hr
Dinko Martinović, jb prisjednik
Ivana Miletić, jb savjetnik
Petra Arnerić, jb vježbenik

21460 STARI GRAD (021)

Plenković Jadranka, Sv. Rok bb, tel/fax. 765 547
e-mail: jadranka.plenkovic@st.htnet.hr

10380 SVETI IVAN ZELINA (01)

Rački Branka, Trg Ante Starčevića 14/II, tel/fax. 206 09 37
e-mail: branka.racki@zg.htnet.hr
Ivana Gorica, jb vježbenik
Ivan Rački, jb vježbenik

22000 ŠIBENIK (022)

Malenica Ljiljanka, Fra Stjepana Zlatovića 18,
tel.331 812, fax.331819
e-mail: javni.biljeznik.ljiljanka.malenica@si.htnet.hr
Vesna Maretić, jb savjetnik

Nakić Nevenka, A. Starčevića 5, tel. 212265,
e-mail: nevenka.nakic@hi.t-com.hr
Neven Nakić, jb savjetnik

Lučev Igor, S.Radića 79a, tel/fax. 330 025
e-mail: notar-lucev@si.htnet.hr
Vinko Bukić, jb prisjednik

Vuletin Vojislav, Vladimira Nazora 15, tel. 212 096 ,
fax.213190
e-mail: javni.biljeznik.vuletin@st.htnet.hr
Marko Vuletin, jb savjetnik
Sunčica Vuletin, jb vježbenik

21220 TROGIR(021)

Biuk Željena, Matije Gupca 1/II, tel/fax. 885 397
e-mail: zeljana.biuk@st.htnet.hr
Velebita Erkapić, jb prisjednik
Anica Krnić, jb vježbenik

Žanko Petar, Matije Gupca 1/I tel/fax. 885 330
e-mail: notar.petar.zanko@st.t-com.hr
Danira Margeta-Nuber, jb prisjednik
Ana Pavković, jb prisjednik
Ivana Bartulica, jb vježbenik

52470 UMAG (052)

Krajina Željko, Trgovačka 1, tel.743464,fax.743463
 e-mail: mak.krajina@pu.htnet.hr
 Fabiana Kliman, jb prisjednik
 Anita Lovrić, jb savjetnik

31550 VALPOVO (031)

Gagro Ružica, Trg kralja Tomislava 10, tel.663555
 e-mail: notar.r.gagro@os.htnet.hr
 Maja Gagro, jb vježbenik

Grgić Jelena, Vij.107.brigade HV 3, te.650100,fax.650190,
 e-mail: jelena.grgic-notar@email.t-com.hr

42000 VARAŽDIN (042)

Benc Rankica, Vrazova 8c, tel.211400,212558,fax.211400
 e-mail: rankica.benc@vz.t-com.hr
 Lidija Metlikovec, jb prisjednik
 Andreja Pavleković, jb savjetnik
 Tamara Horvat, jb vježbenik

Čmrlec-Kišić Biserka, Mihanovićevea 2, tel. 211 662,
 fax.211699
 e-mail: biserka.cmrlec-kisic@vz.htnet.hr
 Marija Peručić, jb savjetnik
 Natalija Kaselj, jb vježbenik

Duić Melanija, Franjevački trg 17, tel/fax. 212 214,
 e-mail: melanija.duic@vz.htnet.hr
 Andreja Levatić Marin, jb prisjednik
 Željka Poljak Tuholjak, jb savjetnik
 Lana Pavković, jb vježbenik

Madarić Koraljka, Kapucinski trg 2/I, tel.201323 fax.210329
 e-mil: madjaric.koraljka.javni.biljeznik@vz.t-com.hr
 Janica Plantak, jb savjetnik
 Emilija Ivetić, jb vježbenik

Rauš-Klier Zvezdana, Anina 2, tel.212812,fax.200672
 e-mail: zvezdana-raus.klier@vz.htnet.hr
 Željka Brlek-Margetić, jb prisjednik
 Barbara Viličić, jb vježbenik

Štimac Bojana, Braće Radića br. 6, tel/fax. 212 833
 e-mail: jb.bojana.stimac@vz.htnet.hr
 Lana Mihinjač, jb prisjednik
 Iva Zadrović, jb prisjednik
 Bojana Štrlek Vočanec, jb savjetnik
 Martina Ivek, jb vježbenik
 Ana Ploh, jb vježbenik

Trstenjak Stjepan, Trg slobode 1,
 tel. 300 550, fax. 300 552
 e-mail: strstenjak@inet.hr
 Ana Brezovec, jb vježbenik

Vajdić-Sevšek Jagoda, Pavlinska 5, tel/fax. 320 015
 e-mail: jagoda.sevsek-vajdic@vz.htnet.hr
 Jasenka Pjevac, jb prisjednik
 Sunčica Gložinić, jb prisjednik

10410 VELIKA GORICA (01)

Jurlina Marko, Slavka Kolara 1, tel.fax.6221097, fax.6221552
 e.mail: notar-marko.jurlina@zg.t-com.hr
 Iva Brazda, jb prisjednik
 Mirna Rob, jb vježbenik

Maleković Ivan, Trg kralja Tomislava 7,
 tel. 622 21 23, fax. 622 52 66
 e-mail: notar-malekovic@zg.htnet.hr
 Bernarda Meštrović, jb prisjednik
 Ivana Švegar, jb savjetnik
 Gordana Mikulčić, jb vježbenik

Mirčetić Nives, N. Šopa 41, tel. 622 52 77, fax.6232583
 e-mail: nives.mircetic@zg.htnet.hr
 Martina Begović, jb prisjednik

Spevec Ranka, Trg K.Tomislava 39, tel. 621 38 69,
 fax.6251106
 e-mail: jb.ranka.spevec@zg.htnet.hr
 Jasminka Vrba, jb prisjednik

32100 VINKOVCI (032)

Kovač Mirodar, Trg B. J. Šokčevića 1, tel/fax. 334 235
 e-mail: kovac-mirodar-javni-biljeznik@vk.htnet.hr
 Nikola Perković, jb vježbenik

Mendeš Marijan, Duga ulica broj 10/I, tel/fax. 334 221
 e-mail: jb-miric-zelimir@vk.htnet.hr

Vajcl Alen, Duga ulica 8, tel.338285, fax.338118,
 e-mail: javni.biljeznik.alen.vajcl@gmail.com

Vulić Nikola, Vladimira Nazora 13, tel/fax. 338 050
 e-mail:nikola.vulic@vu.t-com.hr

33400 VIROVITICA (033)

Aščić Jozo, A. Mihanovića 15,tel/fax.725090
 e-mail:jozo.ascic@os.htnet.hr
 Tea Ivić, jb prisjednik

Filipović-Kovačić Dubravka, Andrije Kačića Miošića 2,
 tel/fax. 726 850
 filipovic-kovacic.dubravka.javni.biljez@vt.t-com.hr

21480 VIS (021)

Mladineo Margarita, Šetalište Stare Isse 2,
 Tel/fax. 718 088, e-mail: j.b.m.mladineo@hi.htnet.hr
 Zvezdana Tafra Roglijić, jb savjetnik

52463 VIŠNJAN (052)

Poropat Anka, Trg slobode 1, tel. 427 852, fax. 427854
e-mail: jb-poropat.anka@pu.htnet.hr

22211 VODICE (022)

Gojanović Aljoša, Obala Juričev Ive Cote 27, tel. 441 644,
fax. 440944
e-mail: aljosa.gojanovic@si.t-com.hr
Mira Berišić, jb savjetnik

10340 VRBOVEC (01)

Koretić Dubravka, Ul. poginulih branitelja bb, tel/fax. 279 28
92
e-mail: javni.biljeznik.dubravka.koretic@si.t-com.hr

21276 VRGORAC (021)

Kristić Ivan, Tina Ujevića 13, tel. 675 160 , 098 448795
e-mail: ivan.kristic@st.htnet.hr

32000 VUKOVAR (032)

Arambašić Boro, I. G. Kovačića 2/I tel. 441 988, fax. 441989
e-mail: jb-boro.arambasic@vk.htnet.hr
Ivana Stočko, jb savjetnik

Kovačić Jelica, Trg Kralja Tomislava 1, tel/fax. 421 278
e-mail: kovacic.jelica.javni.biljeznik@vu.t-com.hr
Sanja Tokić, jb prisjednik

Ore Vojislav, Dr Franje Tuđmana 5, tel. 413304, fax. 443331,
e-mail: notar.vore@vu.t-com.hr

49210 ZABOK (049)

Martinić Javorka, Matije Gupca 47/I, tel/fax. 221152,
e-mail: javni.biljeznik.martinic@kr.t-com.hr

Podgajski Vlasto, Matije Gupca 70, tel. 221 168, fax. 501197
e-mail: vlasto.podgajski@kr.t-com.hr
Jadranka Kramar, jb prisjednik

23000 ZADAR (023)

Emil Brkić, Ul. Domovin.rata 3, tel. 231383,
e-mail: emil.brkic@zd.t-com.hr
Ivana Gadža Beganović, jb savjetnik

Grigillo-Ramljak Darija, Dalmat.sabora 5, tel/fax. 213 000
e-mail: darija.grigillo-ramljak@zd.htnet.hr
Josipa Zubčić, jb prisjednik
Ana Ramov, jb savjetnik

Hrabra Suzana, Don Ive Prodana 4, tel. 312166,
e-mail: suzana.hrabra@zd.t-com.hr

Kolega-Zubčić Alkica, Stjepana Radića 42b, tel/fax. 300 900
e-mail: notar-zubcic@zd.htnet.hr
Martina Dražina, jb prisjednik
Dragana Lečković, jb savjetnik
Filip Zubčić, jb vježbenik

Marčina Vera, 112. brigade br.3, tel/fax. 314 665
e-mail: notar.marcina@zadar.net
Jelena Skoblar, jb prisjednik
Goran Marčina, jb savjetnik

Milovac Nadica, Zlatarska 3, tel. 301300, fax. 301301,
e-mail: notar-milovac@zd.htnet.hr
Anamarija Kovačić Milković, jb savjetnik

Mišković mr. sc. Davor, Ul. Mihovila Klaića 7,
tel/fax. 311 111,
e-mail: notar-davor-miskovic@zd.t-com.hr
Ljiljana Belić, jb prisjednik

Mišković Pavica, Braće Vranjanin 9, tel/fax. 319 167,
e-mail: pavica.miskovic@zd.htnet.hr
Ana Mikulić, jb vježbenik

10290 ZAPREŠIĆ (01)

Adžija Ivan, Baltazara A. Krčelića 15, tel. 3310875,
fax. 3310876
e-mail: ivan.adzija@zg.htnet.hr
Lidija Kolombo, jb prisjednik
Mirta Adžija, jb savjetnik

Poljak Estera, Tržna 12, tel. 3314594, fax. 3314593
e-mail: javni.biljeznik.estera.poljak@os.htnet.hr
Konstantin Dika, jb prisjednik

49250 ZLATAR (049)

Bartolek Zvonimir, Trg Slobode 2, tel/fax. 466 808
e-mail: javni.biljeznik.bartolek.zvonimir@kr.t-com.hr

Pozaić Đurdica, Zagrebačka 15a, tel/fax. 467 077
e-mail: djurdjica.pozaic@kr.htnet.hr
Martina Preis, jb vježbenik

32270 ŽUPANJA (032)

Kaluder Mladen, Veliki Kraj 59, tel/fax. 830 130
e-mail: kaludjer.mladen.javni.biljeznik@vk.t-com.hr

Marošević Kata, Veliki Kraj 54, tel/fax. 832 793
e-mail: marosevic-kata-jb@vk.htnet.hr
Hrvoje Marošević, jb vježbenik

PRILOG

Nacrt Kodeksa za Skupštinu HJK 2011.g.

Nacrt Kodeksa za Skupštinu HJK 2011.

I. OPĆA NAČELA

1. Kodeks javnobilježničke etike (u daljnjem tekstu: Kodeks) utvrđuje načela i pravila ponašanja javnog bilježnika u obavljanju službe i izvan nje na način kako to zahtijevaju dostojanstvo i ugled javnobilježničke službe.

Ovim se Kodeksom uređuju i prava i dužnosti osoba za podnošenje, i način samoga podnošenja prijave protiv javnog bilježnika u slučaju sumnje da je povrijedio odredbe Kodeksa. Određuju se tijela Komore za provođenje postupaka radi utvrđivanja povreda Kodeksa, uređuje se način i rokovi postupanja tih tijela, kao i pravna sredstva protiv donesenih odluka.

2. Osnovno načelo javnobilježničke etike je da javni bilježnik svoju službu obavlja savjesno, pošteno i nepristrano, u skladu s Ustavom i zakonima Republike Hrvatske.

3. Položaj javnog bilježnika kao nepristranoga povjerenika stranaka mora odrediti njegov odnos prema strankama i njihovim zastupnicima, prema odvjetnicima, sudovima, državnim odvjetnicima, te drugim državnim tijelima ili uopće tijelima s javnim ovlastima.

4. Pri obavljanju svoga poziva javni bilježnik svojim znanjem i ponašanjem treba zadobiti i učvrstiti povjerenje stranaka i istodobno pravosudnih i drugih tijela pred kojima nastupa.

5. Javni bilježnik dužan je savjesno ispunjavati dužnosti koje proizlaze iz javnobilježničke službe, te čuvati ugled javnog bilježništva pri obavljanju službe i u privatnom životu. Svojim ponašanjem on mora služiti kao primjer humanosti, poštovanja ljudskih prava i ljudskoga dostojanstva.

6. Prilikom obavljanja javnobilježničke službe, javni bilježnik službu obavlja nepristrano i bez predrasuda ili naklonosti u odnosu na rasu, boju kože, vjeru, nacionalnu pripadnost, životnu dob, bračni status, spolnu orijentaciju, socijalni i imovinski položaj, političku opredijeljenost i svaku drugu različitost.

7. Javni bilježnik dužan je sačuvati svoju nezavisnost radi zaštite nepristranosti.

8. Javni bilježnik dužan je štiti interese stranaka sredstvima koja su u skladu sa zakonima i dostojanstvom javnobilježničkoga poziva, rukovodeći se nepristranošću, dobrim običajima, savjesti i pravilima javnoga morala.

9. U svojim ispravama i govoru pri službenim radnjama te općenito u društvenim, javnim ili privatnim nastupima javni bilježnik treba voditi računa o profesionalnosti i općoj kulturi.

10. Javni se bilježnik ne smije prihvatiti poslova koji nisu spojivi s njegovim zvanjem i koji bi mogli štetno utjecati na njegovu nezavisnost i dobar glas, kao i na čast i ugled javnog bilježništva.

11. Suradnja s nadriparima stegovni je prijestup koji je naročito nespojiv s obavljanjem javnobilježničke službe.

12. Obavljanje poslova, koje prema propisima smiju obavljati samo javni bilježnici, prisjednici, savjetnici ili vježbenici, javni bilježnik ne smije prenijeti na osobe koje za to nisu ovlaštene.

13. Javni bilježnik ne smije odbiti preuzimanje povjerenoga posla koji mu je dodijelilo nadležno tijelo, osim iz razloga predviđenih Zakonom o javnom bilježništvu.

14. Javni bilježnik ne smije ugovoriti kao nagradu predmet ili dio predmeta na koje se odnose njegove službene radnje.

15. Javnom bilježniku ne priliči da ističe svoju prijašnju službu ili dužnost radi pribavljanja stranaka, niti na bilo koji način držati stranku u uvjerenju da joj zbog toga može uspješnije pružiti traženu pravnu pomoć ili uslugu.

16. Javni bilježnik treba obnavljati, proširivati i usavršavati svoju pravnu i opću naobrazbu i to jednakomjerno, tako da ne zanemari niti jedno pravno područje iz nadležnosti javnobilježničke službe.

17. Javni bilježnik pazi da se izvan službe i na javnom mjestu ponaša kako to dolikuje javnobilježničkoj službi i da ne umanjí osobni ugled i povjerenje građana u javnobilježničku službu.

18. Protivi se časti i ugledu javnog bilježništva svaka nelojalnost u poslovanju, a osobito:

- pribavljanje stranaka putem ponuda, posrednika ili reklama, te izravnih ili neizravnih pritisaka
- prepuštanje trećim osobama punomoći ili reklamnog materijala
- obećavanje ili davanje provizije ili nagrade drugima za pribavljanje stranaka
- omalovažavanje drugih javnih bilježnika
- iznošenje pred strankama u bilo kojem obliku kritike na rad ili ponašanje kolega, osim tehničkih primjedbi potrebnih za zakonito poduzimanje službenih radnji
- neobavješćavanje drugog javnog bilježnika o namjeri zapošljavanja njegovog prisjednika, savjetnika, vježbenika ili zaposlenika
- pozivanje na dobre veze
- davanje ponuda za obavljanje službenih radnji u zemlji ili inozemstvu sredstvima javnog priopćavanja ili putem mrežne stranice koja nije stranica Komore, odnosno putem cirkularnih pisama ili letaka
- nudenje naplate nagrade za službene radnje niže od nagrade koja je propisana
- označavanje lokacije ureda stavljanjem obilježja napadnog oblika i /ili sadržaja
- javni istupi, javljanje u tisku i sl. s naglašenim isticanjem svog svojstva javnog bilježnika, odnosno na način koji bi se mogao shvatiti kao reklamiranje

- sponzoriranje događaja, aktivnosti ili pojedinaca s ciljem, učinkom ili mogućim učinkom izravne ili neizravne promidžbe pojedinog javnog bilježnika
- izravna i neizravna promidžba osobe javnog bilježnika
- osnivanje vlastite mrežne stranice, bez obzira na sadržaj
- korištenje elektroničke adrese koja pogrešno sugerira da je taj javni bilježnik jedini u nekom mjestu (na primjer: notar-zagreb@zg.t-com.hr ili mmamic@notar-zagreb.hr)
- otvaranje druge pisarnice na prikriveni način (na primjer: obavljajući često i/ili redovito službene radnje u prostorima izvan ureda, kao što su odvjetnički uredi, banke, trgovački centri, sajmovi i sl.)

19. Dopusšteno je objaviti jednom u novinama obavijest o otvaranju ili o preseljenju ureda pri čemu treba izbjegavati svaki dojam da je riječ o reklami.

20. Javni bilježnik o kojemu se u sredstvima javnog priopćavanja piše ili govori tako da se nanosi šteta ugledu toga javnog bilježnika i/ili javnog bilježništva, dužan je odmah zatražiti od Komore da se Komora na prikladan način bez odlaganja javno ogradi od takvog izvješćivanja. Ukoliko Komora to ne učini bez odlaganja, a o tome obavijesti javnog bilježnika, javni bilježnik se može sam na prikladan način javno ograditi od takvog izvješćivanja ili sukladno posebnom propisu zatražiti ispravak netočne ili nepotpune informacije.

21. Kodeks sadrži i takva pravila kojih je nepoštovanje ujedno i stegovna povreda.

22. Ako Zakonom, Statutom ili Kodeksom nije drukčije određeno nadležno stegovno tijelo odlučit će o tome ima li povreda Kodeksa u pojedinom slučaju značenje stegovne povrede.

23. Odredbe ovog Kodeksa odnose se i na javne bilježnike koji rade u zajedničkim javnobilježničkim uredima, a na odgovarajući način se primjenjuju i na javnobilježničke prisjednike, savjetnike i vježbenike. Javni bilježnici dužni su sve zaposlenike u svojim uredima upoznati sa sadržajem ovog Kodeksa i svim odlukama tijela Komore koje im se dostavljaju temeljem Kodeksa. Javni bilježnik mora osigurati da i svi zaposlenici poštuju Kodeks na odgovarajući način.

24. Sastavni dio ovog Kodeksa su i Načela notarske etike Međunarodne unije latinskog notarijata ukoliko ista nisu u suprotnosti s pozitivnim propisima Republike Hrvatske.

II. ODNOS PREMA STRANCI

25. Javni bilježnik dužan je obaviti službenu radnju na zahtjev stranke. Javni bilježnik ovlašten je uskratiti službenu radnju samo iz razloga propisanih zakonom, Statutom i ovim Kodeksom.

26. Javni bilježnik dužan je službene radnje poduzimati stručno i savjesno, bez odgode i zastoja. Pri tome dužan je voditi računa da radi preopterećenosti ne ugrozi pravne interese stranaka.

27. Javni bilježnik obavezan je pridržavati se pravila o izuzeću propisanih zakonom.

28. Javni bilježnik ne smije stranci prouzročiti nepotrebne troškove. Javni bilježnik dužan je korektno i pravično primjenjivati propise o javnobilježničkoj tarifi.

29. Ako javni bilježnik poduzima službenu radnju u kojima sudjeluje više stranaka u istom predmetu, dužan je savjesno štiti interese svih stranaka bez obzira na to koja je od njih podnijela zahtjev za poduzimanjem službene radnje te koja plaća pristojbu i nagradu.

III. JAVNOBILJEŽNIČKA TAJNA

30. Javni bilježnik dužan je čuvati tajnu sukladno zakonu. Stoga će osigurati organizacijom svojeg ureda i postupanja čuvanje tajne, a naročito glede prepiske koju vodi na bilo kojem mediju i glede arhiva.

31. Javni bilježnik dužan je u ugovoru o radu sa svojim zaposlenicima izričito ugovoriti kao razlog prestanka radnog odnosa povredu tajne (teška povreda radne dužnosti).

32. Javni bilježnik dužan je u zakonskim okvirima čuvati kao tajnu sve podatke i informacije koje u obavljanju posla sazna. Ne smije zloupotrebjavati saznanja koja u obavljanju službe sazna protiv stranke ili na bilo koji drugi način.

33. Javni bilježnik ne smije iskazivati znatizeljnu glavu činjenica koje ga se ne tiču i ne smije neprimjereno komentirati nečije ponašanje. Javni bilježnik mora stvoriti uvjete za čuvanje privatnosti stranaka prilikom obavljanja službenih radnji, a posebno tijekom ostavinskih rasprava.

IV. ODNOS PREMA SUDOVIMA, UPRAVNIM I DRUGIM DRŽAVNIM TIJELIMA

34. Javni bilježnik mora uvijek čuvati autoritet sudova i svojim radom unapređivati učinkovitost pravosuđa.

35. Svojim nastupom pred sudovima javni bilježnik mora opravdati i potvrditi uvjerenje da je on suradnik u provedbi zakona i u zaštiti temeljnih prava građana i njihovih na zakonu osnovanih interesa.

36. Javni bilježnik mora nastojati snagom svoje stručnosti i etičnosti osigurati visoku razinu komunikacije s kolegama pravnicima u pravosuđu, upravi, odvjetništvu, državnom odvjetništvu i gospodarstvu, izgrađujući zajednički stav o važnosti svih pravnih struka u funkcioniranju pravne države i zaštiti ljudskih prava.

37. Javni bilježnik mora isprave sastavljati koristeći pravnu terminologiju i uvažavajući jezična pravila; kako bi komunikacija sa sudovima i ostalim organima te strankama bila jasna, razumljiva i učinkovita.

38. Javni bilježnik ne smije davati uvredljive izjave ili omalovažavajuća mišljenja o odlukama drugih javnih vlasti.

39. Javni bilježnik mora stranke upućivati na dužno poštovanje prema sudovima i drugim tijelima javne vlasti.

V. ODNOS PREMA HRVATSKOJ JAVNOBILJEŽNIČKOJ KOMORI I JAVNOBILJEŽNIČKOM ZBORU

40. Javni bilježnik dužan je potpuno i na vrijeme ispunjavati svoje obveze prema Hrvatskoj javnobilježničkoj komori (u daljnjem tekstu: Komora) i Javnobilježničkom zboru, te poštivati, čuvati i podizati njihov ugled i pridonositi što uspješnijem njihovom radu. Javni bilježnik dužan je obavijestiti Komoru o problemima od opće važnosti za službu, naročito o odnosima s javnim tijelima, suzdržavajući se od poduzimanja osobnih inicijativa do odluke tijela Komore.

41. Javni bilježnik dužan je biti nazočan sastancima tijela Komore i Javnobilježničkog zbora, napose Skupštinama i edukacijama koje organiziraju ta tijela, te svojim aktivnim sudjelovanjem pridonijeti njihovu što uspješnijem radu. Javni bilježnik mora na zahtjev Komori dostavljati tražene podatke, uz obvezu Komore i zbora da čuvaju tajnost podataka.

42. Izbor u bilo koje tijelo Komore ili Zbora čast je za svakoga javnog bilježnika, pa on može otkloniti izbor jedino ako mu zdravstveno stanje ne dopušta rad u tim tijelima.

43. Javni bilježnik mora nastojati da se kolegijalni odnosi među javnim bilježnicima što uspješnije njeguju i razvijaju.

VI. JAVNI BILJEŽNIK I MEĐUNARODNI ODNOSI

44. Javni bilježnik koji službeno predstavlja javnobilježničku službu Republike Hrvatske na skupovima u inozemstvu ili na skupovima takve vrste u Republici Hrvatskoj, kao i javni bilježnik koji samoinicijativno ili po pozivu organizatora sudjeluje na takvim skupovima, dužan je svoje sudjelovanje, te nastupanje, prijaviti Hrvatskoj javnobilježničkoj komori koja će o tome obavijestiti Povjerenstvo za međunarodnu suradnju.

45. Radi zaštite, ugleda i dostojanstva javnobilježničke službe u Republici Hrvatskoj, javni bilježnik koji sudjeluje na međunarodnim skupovima, mora se ponašati sukladno Smjernicama koje utvrđuje Povjerenstvo za međunarodnu suradnju, a koje u trenutku donošenja Kodeksa glase:

- bez obzira nastupa li član Komore na međunarodnom skupu u organizaciji Komore ili u organizaciji drugih osoba, te bez obzira radi li se o nastupu unutar službenoga dijela skupa ili u slobodno vrijeme, odnosno unutar programa za pratitelje, član Komore dužan se ponašati na način da čuva ugled Hrvatske javnobilježničke komore poštujući Kodeks javnobilježničke etike i Smjernice, te da zastupa interese Hrvatske javnobilježničke komore
- član Komore osobito mora voditi računa da svojim ponašanjem ne povrijedi ugled, niti interese Republike Hrvatske
- član Komore koji je dobio izravni poziv za nastup na međunarodnom skupu izvan organizacije Komore dužan je o tome, bez odgode, obavijestiti Hrvatsku javnobilježničku komoru
- član Komore dužan je nakon takvog nastupa podnijeti kratko pisano izvješće Hrvatskoj javnobilježničkoj komori, putem Povjerenstva za međunarodnu suradnju
- član Komore odgovoran je za ponašanje osoba koje putuju s njim kao članovi obitelji ili kao njegova pratnja
- prije ostvarenja međunarodnih kontakata, te nazočnosti na

međunarodnim skupovima, član Komore dužan je upoznati se sa svim posebnostima skupa kojemu će biti nazočan, lokalnim običajima, načinu odijevanja, te načinu ponašanja koji je uobičajen za takove skupove, te isto poštovati

- obvezna je nazočnost člana Komore programu za sudionike skupa (službenom dijelu), tijekom cijeloga trajanja, ako je prijava za sudjelovanje izvršena na takav način

- obveze preuzete u nastupima koje su dio programa kojemu je član Komore sudjelovao, moraju se ispuniti u skladu sa pravilima međunarodnog skupa. Ovo se osobito odnosi na podnošenje izvješća, te pravovremeno i stručno okončanje zadaća koje proizlaze iz programa kojemu je član Komore sudjelovao.

- u slučajevima kada broj posebnih programa u kojima se može sudjelovati, prelazi fizičke mogućnosti člana Komore, on ima pravo odlučiti se za program za kojega procjeni da najviše odgovara području kojim se on osobno bavi, ali uzimajući kod odabira u obzir program koji je najkorisniji za Hrvatsku javnobilježničku komoru

- uzvratni posjeti stranih predstavnika tretiraju se kao dio obveza koje je član Komore preuzeo zastupajući Komoru u inozemstvu, te je dužan aktivno sudjelovati u organizaciji i događanjima tijekom tih posjeta.

46. Obveza prijavljivanja ne odnosi se na predsjednika Komore, članove Povjerenstva za međunarodnu suradnju niti na imenovane predstavnike Komore u Tijelima i Komisijama Međunarodne unije notarijata ako ih upućuje i troškove snosi Komora, ali se na njih odnosi obaveza upoznavanja, kao i ponašanja u skladu sa navedenim Smjernicama Povjerenstva za međunarodnu suradnju.

VII. MEĐUSOBNI ODNOSI JAVNIH BILJEŽNIKA

47. Međusobni odnosi javnih bilježnika moraju se temeljiti na profesionalnoj solidarnosti i kolegijalnosti, te prijateljstvu i lojalnosti kako u obavljanju službe tako i izvan nje. Uvažavanje tih polazišta u međusobnim odnosima proizlazi iz potrebe čuvanja i uzdizanja ugleda javnog bilježnika i digniteta pravničke profesije općenito, kao zajedničkih interesa javnih bilježnika.

48. U obavljanju službe javni bilježnici trebaju jedan drugome pomagati stručnim savjetom, mišljenjem ili na drugi praktičan način.

49. Javni bilježnik dužan je postupati po zamolnici drugoga javnog bilježnika koja mu je upućena sukladno zakonu, osim ako to nije u mogućnosti učiniti zbog prezauzetosti.

50. Javni bilježnik dužan je pristati da bude predložen nadležnoj vlasti za zamjenika drugom bilježniku, ako nije spriječen vlastitim poslovima u službi ili drugim osobitim razlozima. Javni bilježnik kojem je određen zamjenik dužan je, po mogućnosti dati svojem zamjeniku sve potrebne podatke, spise i upute u svezi sa službenim radnjama u vrijeme zamjene.

51. Sve eventualne sporove između javnih bilježnika, javni bilježnici dužni su nastojati riješiti na civiliziran i kulturni način kako to dolikuje osobama javnoga povjerenja i ugledu službe koju obnašaju i to osobno ili putem tijela Komore. Javni bilježnici neće tražiti zaštitu ili intervenciju suda ili nadležnog Ministarstva dok ne pokušaju razriješiti sporno pitanje obraćanjem tijelima Komore.

VIII. ODNOS PREMA JAVNOBILJEŽNIČKIM PRISJEDNICIMA, SAVJETNICIMA VJEŽBENICIMA I OSTALIM ZAPOSLENIM U JAVNOBILJEŽNIČKOM UREDU

52. Javni bilježnici dužni su u skladu s potrebama službe po svojoj procjeni zapošljavati prisjednike, savjetnike i vježbenike iz redova sposobnih i vrijednih pravnika radi razvijanja i unapređenja javnobilježničke službe. U uredu javni bilježnik mora osigurati zadovoljavajuće uvjete rada vodeći brigu o profesionalnom sastavu zaposlenika.

53. Javni bilježnik dužan je prisjedniku, savjetniku i vježbeniku omogućiti i poticati ih na svestrano i temeljito stjecanje javnobilježničke prakse i znanja. Javni bilježnik naročito mora nastojati da prisjednik, savjetnik i vježbenik kao budući javni bilježnici usvajaju i čuvaju načela javnobilježničke etike jednakim marom kao što stječu stručnu praksu i znanje.

54. Prisjednici, savjetnici i vježbenici zaposlenici su kod javnog bilježnika i imaju sva prava i obveze iz radnog odnosa u skladu s pozitivnim propisima.

55. Javni bilježnik dužan je pažljivo i u skladu sa zakonom i poslovnikom rasporediti poslove prisjedniku, savjetniku i vježbeniku, kao i zaposlenicima; nadzirati njihov rad, brinuti o njihovom statusu naročito u obavljanju poslova i odnosima sa strankama.

56. Zabranjeno je sklapanje bilo kakvih ugovora o sudjelovanju u dobiti ili o ortaštvu između javnih bilježnika i prisjednika odnosno savjetnika i vježbenika, ali i bilo kojih drugih osoba.

57. Eventualne sporove između javnog bilježnika i prisjednika odnosno savjetnika i vježbenika javni bilježnik dužan je pokušati riješiti mirnim i dostojanstvenim putem, osobno ili putem tijela Komore. Ako se radi o prisjedniku, odnosno savjetniku i vježbeniku kod drugoga javnog bilježnika, javni bilježnik će se prvo obratiti izravno tom drugom javnom bilježniku, radi mirnog rješenja spora.

IX. POSLOVANJE U JAVNOBILJEŽNIČKOM UREDU

58. Javni bilježnik mora nastojati da njegove uredske prostore i način rada u njima odgovaraju ugledu javnobilježničkog zvanja kao samostalne i neovisne službe. Javni bilježnik dužan je službene radnje obavljati u odjeći koja je primjerena dostojanstvu javnobilježničke službe.

59. Javni bilježnik dužan je uredno i na vrijeme voditi predmete, pohranu spisa i točnu evidenciju rokova i rasprava, tako da on i stranka mogu uvijek uvidom u spis utvrditi podatke o stanju predmeta, odnosno da javni bilježnik može tijelima Komore u skladu sa Statutom bez odgode pružiti obavijesti o svom radu.

60. Javni bilježnik dužan je u ispunjavanju svojih službenih radnji djelovati primjereno i konstruktivno te stalno voditi računa i davati do znanja da je on odgovoran za rad i očuvanje reda i mira u javnobilježničkom uredu. Javni bilježnik dužan je temeljito i potpuno utvrditi volju stranaka, mora odabrati pravnu formu koja u najvećoj mjeri odgovara namjerama stranaka i osigurati zakonitost i točnost te forme, te upozoriti i savjeto-

vati stranke o mogućim pravnim posljedicama pojedinih radnji, uzevši u obzir sve aspekte redovnog pravnog postupanja za koje je odgovoran.

61. Karticu i lozinku elektroničkog potpisa javni bilježnik dužan je posebno i osobito čuvati, a u slučaju gubitka ili oduzimanja, dužan je poduzeti odmah mjere propisane zakonom koji regulira elektronički potpis.

62. Javni bilježnik mora biti osobito savjestan i točan s novčanim i drugim položajima. Tudi novac ne smije miješati s vlastitim i mora uvijek biti u mogućnosti isplatiti tuđi novac pod uvjetima određenim zakonom i nalogom stranaka koje stavljaju novac u polog.

63. Novac koji je primio za stranku javni bilježnik ne smije zadržati kod sebe duže nego što je nužno potrebno.

64. Nije dopušteno:

- a) protivno namjeni uporabiti ili zadržati novac koji je javnom bilježniku predan s određenom namjenom
- b) zadržati novac i za tražbine koje nisu dospjele i koje se odnose na službene radnje koje će tek poduzeti.

65. Javni bilježnik dužan je ispunjavati sve materijalne obveze prema svojim zaposlenicima sukladno pozitivnim propisima.

66. Javni bilježnik smije imati samo jednu natpisnu ploču. Natpisna ploča mora biti postavljena na zgradi u kojoj se nalazi javnobilježnički ured. Sadržaj i oblik natpisne ploče utvrđen je javnobilježničkim Poslovnikom.

Radi lakše uočljivosti javnobilježničkog ureda, javni bilježnik može pored natpisne ploče postaviti i najviše dvije obavijesne ploče, veličine i oblika natpisne ploče, uz tekst; javni bilježnik, smjerokaz te eventualno naznaku adrese.

67. Javni bilježnik ne smije voditi rubrike pitanja i odgovora u sredstavima javnog priopćavanja uz navođenje svoga imena. Također mu je zabranjeno davati pravne savjete neodređenom krugu osoba posredovanjem sredstava javnog priopćavanja. Javnom bilježniku iznimno je dopušteno istupiti u sredstvima javnog priopćavanja uz odobrenje ili po nalogu predsjednika Komore i u slučaju iz toč. 20. ovog Kodeksa.

X. POVREDE KODEKSA

68. Obveza je javnog bilježnika poštivanje odredbi Kodeksa.

69. Svatko ima pravo podnijeti zahtjev za davanje mišljenja o tome je li ponašanjem, radnjom ili propustom javnog bilježnika povrijeđen Kodeks.

70. Zahtjev iz prethodnog članka podnosi se predsjedniku Etičkog povjerenstva (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) putem Hrvatske javnobilježničke komore. Predsjednik Povjerenstva izložit će zahtjev članovima Povjerenstva.

71. Povjerenstvo je dužno pozvati osobu na koju se zahtjev odnosi, da se pismeno očituje o zahtjevu, u roku ne kraćem

od 15 dana. U tom pozivu za očitovanje, ujedno se poziva osoba na koju se zahtjev odnosi da se izjasni traži li usmeno izlaganje pred Povjerenstvom, te traži li da se s podnositeljem zahtjeva suoči pred Povjerenstvom. Ukoliko očitovanje ne bude dostavljeno u roku, mišljenje će se donijeti prema podacima kojima Povjerenstvo raspolaže u trenutku donošenja mišljenja. Ukoliko se podnositelj zahtjeva neopravdano ne odazove na traženo suočenje, zahtjev se smatra povučeni-m, na što treba u pozivu za suočenje podnositelja zahtjeva izričito upozoriti.

72. Povjerenstvo u svom mišljenju utvrđuje postoji li ili ne postoji u konkretnom slučaju povreda Kodeksa. Na mišljenje Povjerenstva nezadovoljna strana može uložiti prigovor Upravnom odboru u roku od 8 dana od primitka pisanog otpravka mišljenja.

O prigovoru Upravni odbor donosi odluku običnom većinom glasova.

Radi preventivnog učinka, Povjerenstvo može mišljenje dostaviti svim članovima Komore elektroničkim putem u anonimiziranoj obliku

73. Učestalo kršenje kodeksa ili nastavljanje s neetičkim postupanjem unatoč primljenom mišljenju Povjerenstva, stegovno je djelo sukladno odredbi čl. 145 st. 1 ZJB. U tom je stegovnom postupku tijelo postupka ovlašteno odlučiti i da kršenja Kodeksa nije uopće bilo, te da nema niti stegovnog djela.

XI. STUPANJE NA SNAGU KODEKSA

74. Kodeks stupa na snagu osmog dana od objave u Narodnim novinama i u cijelosti zamjenjuje dosadašnji Kodeks javnobilježničke etike.

Predsjednik
Hrvatske javnobilježničke komore
Ivan Maleković

